

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE COVID-19 DÖNEMİNDEKİ
SOSYAL İZOLASYON VE SOSYAL DESTEK ALGISI İLE SİBER
MAĞDURİYETLE BAŞA ÇIKMA DÜZEYİ VE PSİKOLOJİK İYİLİK
HALİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

HAZIRLAYAN

ÖMER AYKUTALP BÖRKLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA - 2021

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE COVID-19 DÖNEMİNDEKİ
SOSYAL İZOLASYON VE SOSYAL DESTEK ALGISI İLE SİBER
MAĞDURİYETLE BAŞA ÇIKMA DÜZEYİ VE PSİKOLOJİK İYİLİK
HALİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

HAZIRLAYAN

ÖMER AYKUTALP BÖRKLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ ESRA GÜVEN

ANKARA - 2021

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 13/08/2021

Öğrencinin Adı, Soyadı: Ömer Aykotalp Börklü

Öğrencinin Numarası: 21910067

Anabilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı

Programı: Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven

Tez Başlığı: Üniversite Öğrencilerinde Covid-19 Dönemindeki Sosyal İzolasyon ve Sosyal Destek Algısı ile Siber Mağduriyetle Başa Çıkma Düzeyi ve Psikolojik İyi Hali Arasındaki İlişkiler.

Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 52 sayfalık kısmına ilişkin 02/08/2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinalite raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %9'dur. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça Hariç
2. Alıntılar Hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışmaları Orijinalite Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda belirtmiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih:13/08/2021

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven

TEŞEKKÜR

İlk ve en önemli teşekkürü lisans yıllarımdan beri her zaman yanımda olan ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim, aynı zamanda tez danışmanım olması şansına sahip olduğum ve özellikle son dönemlerinde zorlandığım tez sürecimde bilgi ve deneyimiyle bana devamlı yön gösteren Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven'e asla yeterli olmayacak olsa bile sayısız kez teşekkür ederim. Ayrıca Prof. Dr. Gülsen Erden ve Prof. Dr. Okan Cem Çırakoğlu'na tez jürimde yer aldıkları ve çok değerli katkıları için teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim kapsamında süpervizörüm olan Öğr. Gör. Dr. Özlem Kahraman Erkuş'a sonsuz sabrı ve anlayışı ve katkılar için teşekkür ederim.

Ailemden ayırmadığım ve onların da beni ailelerinden ayırmadığını bildiğim Başkent Üniversitesi Psikoloji Bölümü ailemde başta Prof. Dr. Doğan Kökdemir olmak üzere bütün hocalarıma gerek mesleki gerek insani olarak bana kattıkları ve katmaya devam ettikleri her şey için teşekkür ederim.

Ayrıca üstümdeki emeklerini asla göz ardı edemeyeceğim ve meslek hayatımda çok önemli yer kaplayan Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Yiğit, Dr. Öğr. Üyesi İlker Dalgıç ve Uzm. Psk. Dr. Dilay Eldoğan'a mesleki gelişimime yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Çalışmama katılımcı bulmakta zorlandığım süreçlerde desteğini esirgemeyen bütün arkadaşlarıma ve hocalarıma ayrıca çalışmama vakit ayırıp katılan bütün katılımcılara teşekkür ederim.

Lisans yıllarımdan beri birçok kez yardımına başvurduğum, özellikle tez döneminde bilgi ve deneyimlerini aktarmaktan asla çekinmeyen ve motivasyonuma devamlı katkı sağlayan, meslektaş olmaktan gurur duyduğum, Uzm. Psk. Cemre Karaarslan'a teşekkür ederim.

Hayatımda olmasıyla kendimi şanslı hissettiğim, ihtiyacım olduğu her zaman yanımda olacağını bildiğim ve bunu devamlı hissettiren, manevi ağabeyim olarak gördüğüm Dr. Deniz Serim Korkmaz'a teşekkür ederim.

Ailem ayrı görmediğim ve benim üstümdeki emeklerine her zaman müteşekkür kalacağım teyzem Mefkûre İnal ve eniştem Mustafa İnal'a teşekkür ederim.

Öz ağabeyim gibi gördüğüm Fatih Reha İnal ve ablam olarak gördüğüm eşi Zeynep Cansu Ünal'a tüm destekleri için teşekkür ederim.

Öz ablam gibi gördüğüm Fatma Rana İnal Bilkan ve ağabeyim olarak gördüğüm eşi Ahmet Ertuğrul Bilkan'a da bütün destekleri için teşekkür ederim

Benim geleceğim için emeklerini hiçbir zaman esirgememiş olan, anaokulu yıllarımdan günümüze kadar her gün gelişimime inanılmaz katkı sağlayan gerek akademik gerek insani özellikleriyle hayran olduğum ve her zaman da hayran olacağım, desteğini her zaman hissedeceğim annem Doç. Dr. Meşkure Yılmaz'a sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Bireysel gelişimim ve akademik hayatım başta olmak üzere benim için sayısız fedakârlık yapmış ve hala da yapmaya devam eden, elinden gelen en iyi şekilde beni devamlı motive eden ve etmeye devam eden babam Prof. Dr. Hüseyin Rıza Börklü'ye de sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Burada ismen teŖekkür edemediğim ancak hayatıma dokunmuŖ ve hayatımda az ya da çok önemli izler bırakmıŖ bütün arkadaşlarım, öğretmenlerim ve aile bireylerime bana kattıkları ve katmaya devam ettikleri her Ŗey için teŖekkür ederim.

ÖZET

BÖRKLÜ, Ömer Aykotalp. Üniversite Öğrencilerinde Covid-19 Dönemindeki Sosyal İzolasyon ve Sosyal Destek Algısı ile Siber Mağduriyetle Başa Çıkma Düzeyi ve Psikolojik İyilik Hali Arasındaki İlişkiler. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, 2021.

Bu çalışma internet ağlarının kullanım sıklığının anlamlı bir şekilde yaygınlaşması ve Covid-19 küresel salgını sebebiyle bireylerin gerek kısıtlamalar gerekse de güvenlik tedbirleri çerçevesinde evde geçirdikleri sürenin artması ve bu artışın genç yetişkinlerin deneyimledikleri siber mağduriyete olan olası etkisini incelemektir. Bu çalışmanın ikinci amacı ise kişilerin deneyimlediği siber mağduriyetin, siber mağduriyetle başa çıkma ve psikolojik iyilik hali arasındaki etkiyi incelemektir. Çalışmanın diğer amacı ise siber mağduriyete maruz kalma ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyinin cinsiyete göre değişiklik gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırmanın örneklemini 18 ile 25 yaş arasında değişen (169'u kadın ve 112'si erkek) yükseköğrenim öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan veri toplama araçları sırasıyla; Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Sosyal İzolasyon Ölçümü, Siber Zorbalığa Maruz Kalınan Alanlar Ölçümü, Psikolojik İyilik Hali Ölçeği, Siber Mağdur Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Çok Boyutlu COVID-19 Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma hipotezleri doğrultusunda oluşturulan model AMOS Programı aracılığıyla test edilmiştir. Analiz sonuçları hipotez modelinin veri ile uyumluluk göstermediğine işaret etmektedir. Bu sebeple kavramsal model yerine AMOS Programının önerdiği alternatif model incelenmiş ve raporlanmıştır. Covid-19 hassasiyeti kontrol edildiğinde, sosyal izolasyondaki artış ve algılanan sosyal destekteki düşüşün internette geçirilen süreyi arttırdığını ve internette geçirilen sürenin ve siber mağduriyetin aracı etkisi ile kişilerin siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi ve psikolojik iyilik haline olan etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ancak bireylerin algıladıkları sosyal desteğin internette geçirilen süre ve psikolojik iyilik hali üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüş ve internette geçirilen sürenin siber mağduriyete maruz kalma üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin internette geçirdikleri sürenin onların siber mağduriyete maruz kalma ihtimalini etkilediği dolayısıyla internette geçirdikleri sürenin önemini göstermektedir. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siber mağduriyet, siber zorbalık, siber zorbalıkla baş etme, Covid-19 küresel salgını

ABSTRACT

BÖRKLÜ, Ömer Aykotalp. The Relationships Between Social Isolation and Perception of Social Support, Coping with Cyber Victimization and Psychological Well-Being in University Students in Covid-19 Period. Başkent University, Institute of Social Sciences, Master's in Clinical Psychology, 2021.

The first aim of this study is to examine the increase in the frequency of use of internet networks and the increase in the time individuals spend at home within the framework of both restrictions and security measures due to the Covid-19 global epidemic, and the possible impact of this increase on the cyber victimization experienced by young adults. The second aim of this study is to examine the effect of cyber victimization experienced by individuals between coping with cyber victimization and psychological well-being. Another purpose of this study is to examine whether exposure to cyber victimization and the ability to cope with cyber victimization differ according to gender. The sample of the study consists of higher education students aged between 18 and 25 (169 female and 112 male). The data collection tools used in the study are respectively; Informed Consent Form, Demographic Information Form, Social Isolation Measurement, Cyber Bullying Areas Measurement, Psychological Well-Being Scale, Cyber Victim Scale, Multidimensional Perceived Social Support Scale, Multidimensional COVID-19 Scale were used. The model created in line with the research hypotheses was tested through the AMOS Program. Analysis results indicate that the hypothesis model is not compatible with the data. For this reason, the alternative model proposed by AMOS Program instead of the conceptual model has been examined and reported. In young adults attending higher education, when Covid-19 sensitivity was controlled, it was seen that the increase in social isolation and the decrease in perceived social support increased the time spent on the Internet, and the mediating effect of the time spent on the Internet and cyber victimization and the effect of individuals on coping with cyber victimization and psychological well-being were not significant. However, it has been observed that individuals' perceived social support has a significant effect on the time spent on the Internet and their psychological well-being and It has been determined that the time spent on the internet has a significant effect on exposure to cyber victimization. It shows the importance of the time spent on the internet by young adults who continue their university education, as the time they spend on the internet affects the possibility of their exposure to cyber victimization. The results obtained as a result of the research were discussed in line with the relevant literature.

Keywords: Cyber-victimization, cyberbullying, coping strategies for cyberbullying, Covid-19 pandemic

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Zorbalık	3
1.2. Siber Zorbalık ve Mağduriyet	4
1.2.1. Siber Zorbalık Türleri	5
1.2.2. Siber Zorbalıkta Kullanılan Araçlar.....	5
1.2.3. Siber Zorbalık Sıklığı.....	6
1.2.4. Siber Zorbalık Sonuçları	7
1.2.5. Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Yöntemleri	9
1.2.6. Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet	12
1.3. Covid-19 Küresel Salgını ve Sebep Olduğu Sosyal İzolasyon	12
1.4. Sosyal İzolasyon, İnternet Kullanımı, Siber Mağduriyet ve Psikolojik İyilik Hali	13
1.5. Güncel Tez	14
1.5.1. Amaç.....	14
1.5.2. Hipotezler	14
1.5.3. Araştırmanın Önemi.....	16
BÖLÜM 2	18
YÖNTEM	18

2.1. Örneklem	18
2.2. Veri Toplama Araçları	20
2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	20
2.2.2. Demografik Bilgi Formu.....	20
2.2.3. Sosyal İzolasyon Ölçümü.....	20
2.2.4. Siber Zorbalığa Maruz Kalınan Alanlar Ölçümü	20
2.2.5. Psikolojik İyi Hali Ölçeği	20
2.2.6. Siber Mağduriyet Ölçeği.....	21
2.2.7. Sanal Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği	22
2.2.8. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	22
2.2.9. Çok Boyutlu COVID-19 Ölçeği	23
2.3. İşlem	23
BÖLÜM 3	25
BULGULAR	25
3.1. Korelasyon Analizi Bulguları.....	27
3.2. Bağımsız Örneklemeler için T-test Bulguları.....	34
3.3. Yol Analizi Bulguları	35
3.4. Kavramsal Modele İlişkin Bulgular	35
3.5. Alternatif Modelin Yol Analizi Bulguları	38
3.6. Dolaylı İlişkilere Yönelik Bulgular	39
3.7. Bulguların Özeti	42
BÖLÜM 4	43
TARTIŞMA.....	44
4.1. Korelasyon Analizi Bulgularının Tartışılması	44
4.2. T-Test Bulgularının Tartışılması.....	49
4.3. Yol Analizi Bulgularının Tartışılması	52
4.4. Klinik Çıkarımlar	56

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler.....	57
BÖLÜM 5.....	59
SONUÇ.....	59
KAYNAKÇA.....	60
EKLER	
EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu	
EK 2: Demografik Bilgi Formu	
EK 3: Sosyal İzolasyon Ölçümü	
EK 4: Siber Zorbalığa Maruz Kalınan Alanlar Ölçümü	
EK 5: Psikolojik İyi Hali Ölçeği	
EK 6: Siber Mağdur Ölçeği	
EK 7: Sanal Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği	
EK 8: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	
EK 9: Çok Boyutlu COVID-19 Ölçeği	
EK 10: Etik Onay Formu	

TABLÖLER LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	19
Tablo 2. Katılımcıların Siber Mağduriyete Maruz Kaldığı Araçlar	19
Tablo 3. Ölçümlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	26
Tablo 4. Korelasyon Sonuçları	31
Tablo 5. Kavramsal Modele İlişkin ve Anlamlı Bir Model İçin Gerekli Görünen Uyum İndeks Aralıkları	35
Tablo 6. Kavramsal Modelin Yol Analizi Sonuçları	36
Tablo 7. Eldeki Veriyi En İyi Temsil Eden Modele İlişkin Uyum İndeksi Aralıkları	38
Tablo 8. Alternatif Modelin Yol Analizi Sonuçları	39

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Covid-19 hassasiyeti kontrol edildiğinde, sosyal izolasyondaki ve algılanan sosyal destekteki değişimin, internette geçirilen süreyi ve deneyimlenen siber mağduriyet üzerindeki etkisinin aracılığıyla siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi ve psikolojik iyilik haline olan etkisini inceleyen model önerisi	16
Şekil 2. Kavramsal Modele İlişkin Sonuçlar	37
Şekil 3. Modelin Nihai Haline İlişkin Sonuçlar	41

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Zorbalık kavramı birçok farklı kaynakta farklı tanıma sahiptir. Ancak zorbalığı kısa bir biçimde tarif etmek gerekirse, tüm toplumlarda benzer olumsuz sonuçlar doğuran saldırgan bir davranıştır türü şeklinde açıklamak mümkündür. Bu tanıma ek olarak davranışın sürekliliği, taraflar arasında fiziksel veya psikolojik güç eşitsizliğinin olması ve bu eşitsizliğin düzenli olarak istismar edilmesi söz konusudur. Zorbalığın tekrarının sebebi olarak ise zorba ve mağdurdan bağımsız olarak, seyircilerin müdahil olmamaları sebebiyle mümkün olduğu araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Padgett ve Notar, 2013). Bir başka deyişle zorbalık üç temel unsurdan meydana gelmektedir; zorba, kurban ve seyirci (Twemlow, Sacco ve Williams, 1996).

Alanyazında zorbalığın birçok olumsuz etkisinin olmasının yanı sıra bu çıktıların kişileri bütün yaşamları boyunca olumsuz etkileyebileceğine de yer verilmektedir (Copeland, Wolke ve Angold, 2013). Bu olumsuz sonuçların başında zorbalığın genel olarak psikolojik iyilik halinde ve sosyal uyumda düşüşe sebep olmasının yanı sıra stres ve olumsuz fiziksel sağlık belirtileri gelmektedir. (Rigby, 2003). Bu olumsuz çıktılar değerlendirildiğinde zorbalık çağımızın en önemli problemlerinden biri sayılabilmekle birlikte önleme çalışmaları yapabilmek için dinamiklerinin daha iyi anlaşılması gerekmektedir.

Zorbalığın tarihçesinin eski olduğu bilinse de zorbalıkla alakalı çalışmaların başlangıcının özellikle ülkemizde yeni sayılabilecek kadar yakın olduğunu söylemek mümkündür. Zorbalık günümüzde geleneksel zorbalık ve siber zorbalık şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Alanyazın tarandığında siber zorbalığı geleneksel zorbalıktan ayıran dört unsurun bulunduğu görülmektedir. Bunlar; failin anonimlik algısı, sonsuz potansiyel seyirci, zorbanın hedefinin ani tepkilerini gözlemleyemeyişi ve zaman-mekân kısıtlamalarının bulunmayışıdır (Sticca, Ruggieri ve Alsaker, 2013). Yine alanyazın tarandığında görülmektedir ki bu çalışmaların büyük bir kısmı çocuklar ve ergenler üzerinde yoğunlaşmaktadır ancak zorbalık herhangi bir yaş grubu tarafından uygulanabilmekte ve aynı şekilde herhangi bir yaş grubundaki bireylere uygulanabilmektedir (Aboujaoude, Savage, Starvevic ve Salame, 2015). Bu grupların başında gelenlerinden biri olarak üniversite öğrencileri değerlendirilmektedir (Souza, Veiga Simão ve Ferreira, 2018).

Son yıllarda artan internet kullanımı, internet kavramının ortaya çıktığı günden beri devam etmekle birlikte, kullanımı arttıkça sağladığı yararlar dışında bir takım zararları da yanında getirdiğini söylemek mümkündür. Zararlar kısmının altındaki başlıklardan biri siber zorbalık olarak değerlendirilebilmekle birlikte yine son yıllarda birçok çocuk, ergen ve genç yetişkinin maruz kaldığı bir kavram olarak alanyazında yerini almıştır. İnternet kullanımındaki artışın siber zorbalık mağduru olma ile ilişkisi bazı çalışmalarda vurgulanmıştır (Hinduja ve Patchin, 2007; Hinduja ve Patchin, 2009; Smith, Mahdavi ve Carvalho, 2008). Bu çalışmaların sonucu göz önünde bulundurulduğunda Covid-19 küresel salgınının ortaya çıkmasıyla ve sonrasında meydana gelen internet ve internete dayalı iletişim ağlarının kullanımının sıklığının artmasıyla birlikte bireylerin maruz kalabileceği siber zorbalık ihtimalinin artması kaçınılmazdır. Leigh-Hunt, Bagguley ve Bash (2017) tarafından yapılan araştırmada sosyal izolasyon ve yalnızlığın hem olumsuz fiziksel hem de olumsuz zihinsel sağlıkla ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle Covid-19 küresel salgını sebebiyle insanların sosyal açıdan daha izole olduğu ve yalnız hissettikleri söylenebilir ve bu sokağa çıkma kısıtlamaları sebebiyle anlaşılabilir bir olgudur (Van Bavel, Baicker ve Boggio, 2020). Bununla birlikte insanların diğer insanlarla kendileri arasında sosyal ve fiziksel mesafeler koymaları insanların algıladıkları sosyal destekte anlamlı bir düşüş olmasına sebep olabilir ve bu düşüş bireylerin hem fiziksel hem zihinsel sağlıkları üzerinde bir etkiye sahip olabilir (Yu, Li ve Xiang, 2020). Alanyazında algılanan sosyal desteğin düşmesi; içe çekilme, stres ve kaygı gibi sonuçlara neden olabileceği araştırmacılar tarafından vurgulanmıştır (Xu, Ou ve Luo, 2020).

İnteraktif kanalları (Facebook, Instagram ve YouTube gibi) aktif olarak kullanan bireylerin bu platformlarda geçirdiği zaman arttıkça siber zorbalığa maruz kalma risklerinin arttığı söylenebilir (Balakrishnan, 2015). Covid-19 salgını sonucu meydana gelen kısıtlamalar sebebiyle yaşanan sosyal izolasyon ve bunun sonucu doğan ve interaktif kanallar aracılığı ile giderilmeye çalışılan temas ihtiyacı bu platformlarda daha fazla zaman geçirerek giderilmeye çalışılmaktadır (Dahlberg, 2021). Bu çaba ise bireylerin siber zorbalığa maruz kalma ihtimalini bu platformların kullanımının da artmasıyla dolaylı olarak arttırabilir (Göker ve Turan, 2020). Meydana gelen buna benzer değişiklikler siber zorbalığın sıklığını arttırmakla birlikte internet erişimi olan bütün bireyleri tehdit etmektedir. İnternette daha fazla zaman geçiren ve bu geçirilen zaman konusunda ebeveyn kontrolünün düşük olduğu çocuk ve ergenler temel risk grubu olarak görülebilmekle birlikte internette uzun zamanlar geçiren genç yetişkinler de bu risk grubunun içinde değerlendirilebilir

(Balakrishnan, 2015). Alanyazın tarandığında yapılan çalışmaların sıklıkla ocuk ve ergenler üzerinden şekillenmesi ve bu çalışmaların verilerinin diğerk yaş grupları için de yorumlanmaya çalışılması bazı sıkıntılar doğurabilmektedir; bu sebeple bu çalışmada örneklem olarak yükseköğrenimine devam eden ve 18-25 yaş aralığındaki bireyler belirlenmiştir. İlgili alanyazın bulguları Covid-19 küresel salgını sebebiyle meydana gelen kısıtlamaların bireylerin deneyimlediği sosyal izolasyon, bireylerin sosyalleşme ve temas biçimleri üzerinde önemli etkilerinin olduğuna işaret eder (Razai, Oakeshott ve Kankam, 2020). Bireylerin ailelerinden ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destekte meydana gelen düşüş ve siber mağduriyet arasında negatif bir ilişkiye vurgu yapıldığı görülmektedir. İlgili bulgular ışığında bu çalışmanın amacı Covid-19 küresel salgını sebebiyle meydana gelen kısıtlamaların ve bu kısıtlamalar sonucunda meydana gelen sosyal izolasyonun algılanan sosyal destekte düşüş aracılığıyla siber mağduriyetle başa çıkma mekanizmalarına etkilerinin incelenmesidir.

Bu bölümde ilk olarak zorbalık kavramının tanımı sonrasında siber zorbalık ve mağduriyet ile alakalı kavramlar alanyazın kapsamında açıklanmıştır.

1.1. Zorbalık

Alanyazında birçok farklı tanımı olan zorbalık bir saldırgan davranış formudur ve bir başkasına zarar vermek için tasarlanmıştır (Smith, 2016). Araştırmacılara göre bir davranışa zorbalık denmesi için zorba ve bir mağdur olmak üzere 2 kişi yeterlidir ancak bunun yanı sıra sık sık izleyicileri de içerebilir. İzleyiciler ise zorbalığın sürdürücü faktörü olarak değerlendirilebilir ve bazı araştırmacılara göre zorbalığın önlenmesinde en temel görev onlara düşmektedir (Jeffrey, 2004). Jeffrey (2004) yaptığı araştırmada zorbalık vakalarının %85'inde akranların mevcut olduğunu ve bu vakaların sadece %10'unda izleyicilerin müdahale ettiğini raporlamıştır. Bu nedenle izleyicilerin tepkisini harekete geçirmenin zorbalığı önlemek için önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Geleneksel zorbalıkta izleyici faktörü zorbalığın meydana geldiği ortam ile kısıtlanırken siber zorbalıkta bu kısıtlamanın olmaması siber zorbalığı geleneksel zorbalıktan ayıran en önemli faktörlerden biridir. Zorbalığın tanımında evrensel bir uzlaşı olmasa da bir fikir birliği vardır; zorbalık tekrarlıdır başka bir değişle birden fazla kez olur, mağdurun kendini savunamayacağı kadar g dengersizliği vardır ve kasıtlı olarak zarar verme amacı taşır (Jennifer, Cowie ve Bray, 2006). Zorba, mağduru fiziksel, sözel veya üstünlük kuracak herhangi bir şekilde taciz eder. Bu tacizler alanyazında ağırlıklı olarak doğrudan (vurmak,

sözel taciz ve yüz yüze vb.) ve dolaylı (söylenti, dedikodu vb.) diye ikiye ayrılır (Donegan, 2012). Dolaylı zorbalığı tespit etmek doğrudan zorbalığa göre daha zorlayıcı olabilmektedir (Slonje ve Smith, 2008). İnteraktif iletişim kanallarının artması ve hayatımızın bir parçası haline gelmesi ile zorbalığın tespiti ve takibinin zorlaştığı düşünülmektedir. Nesil özellikleri için dönüm noktası kabul edilen internetin keşfi ile insanların etkileşimi farklı boyut kazanmış, etkileşimlerdeki yeni alışkanlıklar ilerlemelerle birlikte bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Bu olumsuzluklardan biri ise 21. yüzyılın başlarında internet kullanımının artmasıyla birlikte siber zorbalık başka bir deyişle “cyberbullying” olgusunun insanların hayatına girmesidir.

1.2. Siber Zorbalık ve Mağduriyet

Siber zorbalık terimi ilk olarak Kanadalı eğitimci Bill Belsey tarafından kullanılmıştır (Aktepe, 2013). Bu tanımda; elektronik posta, cep telefonu, çağrı cihazı mesajları, anlık mesajlar, karalayıcı kişisel internet siteleri yoluyla bir kişi veya grup tarafından diğerlerine zarar vermek amacıyla yapılan tekrarlı ve düşmanca davranışlara siber zorbalık denir (Akbulut, Sahin ve Eristi, 2010). Siber zorbalık içeren eylemlerde bulunan kişilere siber zorba bu eylemlerden mağdur olan kişilere ise siber kurban denilmektedir (Hinduja ve Patchin, 2010). Siber zorbalığın bir başka tanımı elektronik ortamlar vasıtasıyla niyetli ve tekrarlı bir şekilde yapılan zarar verici davranışlardır (Patchin ve Hinduja, 2008). Alanyazında siber zorbalığa elektronik zorbalık, siber taciz, elektronik mağduriyet, elektronik öfke, siber zorbalık ve çevrimiçi zorbalık gibi isimler de verilmektedir (Brandau, 2016). Brown, Demaray ve Secord (2014) siber mağduriyeti diğerleri tarafından niyetli bir şekilde telekomünikasyon araçları vasıtasıyla zarar görme olarak tanımlamışlardır. Geleneksel zorbalık ile siber zorbalığın ortak özellikleri her ikisinde de davranışın amacı hedefin canını yakmaktır ve her ikisi de tekrarlıdır. Alanyazında zorbalık ve siber zorbalığın benzerliklerine değinilmekle birlikte bazı kaynaklarda siber zorbalığın sonuçlarının daha ağır olabileceği vurgulanmaktadır (Sticca ve Perren, 2013). Bu iki olgunun en büyük farkları ise siber zorbalıkta zorbanın kim olduğunun bilinmemesi (anonimlik), siber zorbalığın mutlaka çevrimiçi ortamda gerçekleşmiş olması ve siber zorbalıkta güç eşitliğinin bulunmamasıdır (Ayas ve Hortum, 2010). Başka bir deyişle günlük hayatta geleneksel zorbalığı yapmaya gücü yetmeyen kişiler bile siber ortamda zorbalık yapma kapasitesine sahiptir ve bu sebeple siber zorbalık yapılma olasılığı artmaktadır. Bunun yanında Ševčíková, Šmahel ve Otavová'nın 2012'de yaptıkları çalışmaya göre yapılan zorbalığın anonim olması mağdur üstünde geleneksel zorbalığa göre daha farklı psikolojik etkilerle

ilişkili olabilmektedir. Bunun nedeni mağdurun, zorbanın kim olduğu hakkında hiçbir fikre sahip olamaması ve kendisine saldıran kişiye karşı savunmasız bir durumda kalmasıdır (Ševčíková ve ark., 2012). Ek olarak siber zorbalığın anonimliğinin seyirci ve ebeveynleri görünmez bir saldırgana müdahalesine daha az imkân verdiği görülmektedir (Slonje ve Smith, 2008). Ayrıca Bauman (2010) siber zorbalığın ulaşabileceği mesafenin genişliğinden dolayı failin kurbanın ani tepkilerini göremediği için suçluluk duygusunda ya da sorumluluk duygusunda azalma olmayabileceğini raporlamıştır. Bu bilgi ise zorbanın normal şartlarda zorbalığa devam etmeyeceği yerlerde bile bu davranışa devam etmesi anlamına gelmektedir. Siber zorbalığın bir başka özelliği ise mağdurun zarar görme riskinden kaçma şansı olmamasıdır (Huang ve Chou, 2010). Siber zorbalık evde ve neredeyse mağdurun gidebileceği her yerde devam edebilmektedir (Slonje ve Smith, 2008). Bauman (2010) bu zorluğu; “zorba, mağdura herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda ulaşabilir” şeklinde tanımlamaktadır. Siber zorbalık birçok farklı türde görülebilmektedir.

1.2.1. Siber Zorbalık Türleri: Siber zorbalık türleri alanyazında farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte Bauman (2014) ve Willard (2012) tarafından yapılan sınıflandırmalara daha sık rastlanmaktadır. Bu sınıflandırmalar:

- Çevrimiçi tartışma (Flaming): Düşmanlık, öfke ve hakaret içerikli sık sık kişisel saldırılara başvuru. Çevrimiçi forumlar, platformlar, sohbet odaları, elektronik mail ve internet mesajlaşması gibi yollarla yapılabilir.
- Taciz (Harassment): Bir başkasının hesaplarına izinsiz giriş yapmak veya bir kişiyi hedef alarak tekrarlı bir şekilde saldırgan mesajlar göndermek.
- Karalama (Denigration): Bir başkası hakkında kötüleyici ve gerçeklik dışı söylemlerde bulunma ve bunu diğer insanlarla çevrimiçi yollarla paylaşma.
- Taklit etme (Impersonation): Başka bir kişiye ait kişisel hesap ve sayfaların şifresini ele geçirerek o kişinin toplum tarafından algılanma şeklini olumsuz etkileyecek şekilde paylaşımlar yapmak.
- İzinsiz Bilgi Paylaşımı (Outing and Trickery): Kişilere ait özel bilgi ve resimleri kişilerin haberi ve rızası olmaksızın onları incitmek amacıyla paylaşmak
- Dışarıda bırakma (Exclusion): Birey veya bireyleri niyetli bir şekilde çevrimiçi gruplardan çıkarmak, uzaklaştırmak
- Siber taciz (Cyberstalking): Kişi veya kişilere tehdit içerikli mesajlar göndermek ve internet yoluyla taciz etmek.

1.2.2. Siber Zorbalıkta Kullanılan Araçlar

Elektronik iletişim için mevcut olan çok sayıda teknolojik cihaz ile siber zorbalık birçok ortamda meydana gelebilmektedir (Smith ve ark., 2008). Alanyazında ön plana çıkan ortamlar aşağıdaki şekilde çerçevelenmiştir:

- Anlık mesajlaşma (Instant Messaging): Günümüzde en hızlı çevrimiçi iletişim kurma yöntemlerinden biri olan anlık mesajlaşma zorbalığın en sık rastlanıldığı araçlardan biridir (Sezer, 2019). Anlık mesajlar saldırgan mesajlar göndermek için ya da dışarda bırakma amacıyla kullanılabilir. Anlık mesajlar Whatsapp, Snapchat, Instagram ve Facebook gibi uygulamalar aracılığıyla gönderilebilirler (Brandau, 2016).
- İnternet siteleri (Websites): İnternet kişilere kendi sitelerini oluşturma imkanı vermektedir, siber zorbalar için diğerlerini küçük görmeleri ve alay etmeleri için bir başka fırsat yaratmaktadır.
- Elektronik posta (E-mail): Elektronik postanın en büyük dezavantajı kişilerin denetimden uzak bir şekilde; seçtiği herhangi bir isimle, sayı sınırı olmaksızın adres alabilmeleridir. Aynı şekilde alınan bu adreslerden gönderilecek mesajlar konusunda da herhangi bir denetim ve sınırlama olmadığı için bireyler diğerlerine gönderdiği mesajlar konusunda fazlasıyla özgür olmaktadır ve bu da siber zorbalık yapılmasını kolaylaştırıcı bir faktör olarak görülebilir.
- Çevrimiçi oyun platformları (Online Gaming Platforms): Daha çok erkek çocukları ve yetişkin erkekler tarafından kullanılan bu platformlar interaktif ve bireysel olarak kullanılabilmektedir (McInroy ve Mishna, 2017). Bu interaktif platformlar ise zorbalara saldırgan ve aşağılama gibi sözel taciz davranışları sergileme için fırsat yaratabilmektedir.
- Konuşma odaları (Chat Rooms): Görüntülü, sesli veya mesaj yoluyla iki veya daha fazla kişinin sohbet ettikleri odalar olarak alanyazında tanımlanmaktadır. Kişileri odalara almamak, odalarda konuşma yetkilerini ellerinden almak gibi zorbalık yöntemleriyle bu odalarda siber zorbalık yapılabilmektedir.

1.2.3. Siber Zorbalık Sıklığı

Siber zorbalığın sıklığını belirlemek tespit etmedeki zorluklardan dolayı her zaman kolay olmayabilmektedir ve bu yüzden birçok çalışma farklı oranlarda veriler raporlamaktadır. Ancak alanyazın incelendiğinde siber zorbalığın sıklığıyla ilgili ülkelere, yaş gruplarına ve cinsiyete göre farklı bilgiler verilmekle birlikte dünya nüfusunun

azımsanmayacak bir kısmının hayatlarında en az bir kere dahi olsa deneyimledikleri söylenebilir. Nitekim Akbulut, Şahin ve Erişti'nin (2010) yapmış oldukları çalışmada katılımcıların en az %56'sının ömürlerinde en az 1 kere siber zorbalık kurbanı oldukları tespit edilmiştir. Ancak siber zorbalığın tespiti ve farkındalığıyla alakalı değişkenler bu oranın güvenilirliği konusunda çeşitli sıkıntılar yaratmaktadır. Patchin ve Hinduja'nın (2019) Amerika Birleşik Devletleri'nde 2007 ve 2019 tarihleri arasında on bir farklı veri seti ile yaptıkları çalışmada bireylerin hayatlarında en az bir kere maruz kalma oranının %27.8 olduğunu raporlamıştır. Ayrıca Hinduja ve Patchin'in yine 2015 yılında, siber zorbalık araştırma merkezi (Cyberbullying Research Center) verilerine göre Amerika Birleşik Devletleri'nin Orta Batı'sında 457 ortaokul öğrencisinden toplanan veri göstermektedir ki o yaş grubundaki öğrencilerin %34.4'ü hayatlarında en az bir kez siber zorbalığa maruz kalmışlardır. Kanada'da 432 öğrenciyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin %69'unun siber mağduriyet içeren olayları duyduğu, %21'inin birçok kez mağdur olduğu raporlamıştır (Beran ve Li, 2005). İnternet kullanımı arttıkça bireylerin bu mağduriyete maruz kalma oranlarının arttığı da bilinmektedir (Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russel ve Tippet, 2008). Siber zorbalığın bu kadar sık yapılabilmesini kolaylaştıran bir başka faktör ise internet aracılığıyla coğrafi kısıtlamaların ortadan kalkması olarak görülmektedir. (Ybarra, Diener-West ve Leaf, 2007).

Tokunaga (2010) ortalama olarak ergenlerin %20'si ile %40'ının siber zorbalık raporladığını belirtmiştir. Ayrıca Brochado, Soares ve Fraga'nın (2017) çalışmalarında vurguladığı üzere siber mağduriyetin tespitinde kullanılan yöntemler çalışmalara göre değişiklik göstermektedir ve bu değişiklik toplanan verilerin güvenilirliğini tartışmalı bir hale getirmektedir. Bu sonuçtan şu çıkarılabilir ki siber mağduriyet ve zorbalıkla ilgili şimdiye kadar elde edilen veriler aslına olan oranları karşılamıyor olabilir.

Monni ve Sultana'nın (2016) Bangladeş'te genç kız çocuklarıyla yaptıkları çalışmanın sonucunda katılımcıların %58'inin Facebook üzerinden zorbalığa maruz kaldığını belirtilmiştir. Geriye kalan %23'ünün anlık mesajlaşma aracılığı ile, %10'unun telefonla arama yöntemi ile ve geriye kalan %9'unun ise Whatsapp, Twitter ve diğer sosyal ağlar aracılığıyla siber zorbalığa maruz kaldıklarını raporlamışlardır. Ancak alanyazın incelendiğinde görülmektedir ki bu alanda yapılan araştırmaların yapıldığı kültür, örneklem ve ülkenin konumu değiştikçe siber zorbalığın niteliği ve araçları değişebilmektedir, bu verilerin bir alt başlık altında bulunmaması ise alanyazının sınırlı veri sunması olarak yorumlanabilir.

Buna ek olarak ise siber zorbalığın olumsuz etkileri kişilerin genel; sosyal, zihinsel ve fiziksel iyi oluşları üzerindeki önemli bir biçimde sonraki bölümde incelenmiştir.

1.2.4. Siber Zorbalığın Sonuçları

Siber zorbalığın sonuçlarının geleneksel zorbalığın sonuçlarına göre hem mağdur hem de zorba açısından daha olumsuz etkileri olduğu alanyazında belirtilmiştir (Bonanno, 2013). Bunun sebebi olarak ise siber zorbalık yapan bireylerin mağdurla doğrudan teması olmaması ve zorbalığın yarattığı duygusal sonuçları görememesi, bu sebeple zaman zaman zorbalığın daha şiddetli olması ve olumsuz etkilerinin de artan şiddet yüzünden daha uzun sürdüğü söylenebilir. Buna paralel olarak siber zorbalığın sınırlarının yalnızca internetin sınırlarıyla kısıtlı olduğunu söylemek mümkündür ve bu sınır tanımazlık geleneksel zorbalıkta olduğu gibi sadece okul ve iş yeri gibi ortamlarda kalmayarak siber mağdur olarak tanımlanan kişilerin evlerinde bile bu mağduriyeti deneyimlemelerine ve bireylerin “güvenli yer”, “güvenlik” gibi bilişlerine bir darbe indirebilmektedir. İndirilen bu darbe kişilerde deneyimlenen kaygıyı daha geniş bir sürede ve daha geniş bir alanda deneyimlemelerine sebep olmaktadır (Reed, Cooper, Nugent, Russell, 2016). Kişilerin hayatlarının birçok alanına yayılan kaygı ve koku sebebiyle kişilerin sürekli bir tehlike içinde olabileceği tehdidini onlara hatırlatarak günlük yaşamlarını etkileyebilmektedir (Musharraf ve Anis-ul-Haque, 2018).

Ayrıca siber zorbalığa maruz kalan bireyler üzüntü, öfke, akademik başarısızlık, okul devamsızlığı, yalnızlık ve düşük öz saygı gibi sorunları deneyimlemektedirler (Çetin, Eroğlu, Peker, Akbaba ve Pepsoy, 2012). Hatta bazı bireyler, -özellikle ergenler- depresyon ve kaygı belirtileri ve bazı durumlarda intihar davranışı göstermeye daha yatkındırlar (Kowalski ve Limber, 2013).

Bu bulguların yanı sıra Schenk ve Fremouw’un (2012) Birleşik Devletler’de 799 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada 69 (%8.6) üniversite öğrencisinin siber zorbalığa maruz kaldığını ve bu öğrencilerin diğer öğrencilere kıyasla anlamlı bir fark ile daha fazla intihar düşünceleri, planları ve girişimleri olduğunu raporlamışlardır.

Marr ve Duell (2021) cinsiyetin zorbalığa olan etkisini çalıştıkları araştırmada zorbalığın kadınların siber zorbalık sonuçlarını erkeklere göre daha şiddetli değerlendirdiklerini raporlamışlardır. Siber zorbalığı uygulayan bireylerin bu davranışlarını devam ettirmeleri yer yer azımsanmayacak kadar büyük olan izleyici gruplarıyla birlikte desteklenebilmektedir. Bu kişilerin doğrudan zorbalık yapmasına gerek olmamakla birlikte

zorbalığa engel olmaya çalışmadıklarında bile siber zorbalara cesaret vererek bu olgunun devam etmesine sebep olabilmektedirler (Spears, Slee, Owens ve Johnson, 2009). Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi siber zorbalığın tespiti bile son derece zorken, müdahale ve önleme çalışmaları da bir o kadar güçtür. Araştırmacılar tarafından yapılan başka bir çalışmada ise siber zorbalığın fiziksel, psikolojik ve davranışsal sorunların ortaya çıkarttığını söylemek mümkündür (Kowalski, Giumetti, Schroeder ve Lattanner, 2014; Kowalski, Limber ve McCord 2019). Bunlardan en önemlilerinden biri olan depresyon; siber zorbalık yapan ve siber zorbalığa maruz kalan bireylerce siber mağduriyete maruz kalmayan bireylere kıyasla anlamlı olarak daha fazla deneyimlenmektedir (Tian, Yan ve Huebner, 2018) ve bunun yanı sıra depresif düşüncelerle birlikte gelen intihar düşünceleri zaman zaman intihar davranışıyla da sonuçlanabileceğini söylemek mümkündür. Bu araştırmaların yanı sıra Qiu ve ark. (2020) yaptıkları çalışmada sosyal medya üzerinden edinilen bilginin genç yetişkinlerin deneyimlediği stresi kolaylıkla tetikleyebileceği vurgulamışlardır.

Yukarıda belirtilen olumsuzluklar göz önünde bulundurulduğunda şunu söylemek mümkündür ki siber zorbalık günümüzün en önemli problemlerinden biri olarak ele alınmaktadır. Ek olarak bu bağlamda Covid-19 sebebiyle ergenlerin ve genç yetişkinlerin internet kullanımındaki artışla beraber gelen siber mağduriyet düzeyindeki artış (Mkhize ve Gopal, 2021) hem konunun daha sık hem de ivedi bir şekilde çalışılması gerektiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilmektedir.

Günümüzde internet kullanımının son derece artmış olması ve Covid-19 küresel salgını sebebiyle normal şartlar altında kullanılmayan etkinliklerde bile internetin kullanılması (çevrimiçi dersler, etkinlikler vb.) bireylerin daha fazla çevrimiçi platformlarda zaman geçirmeleri doğal olarak zorbalığa maruz kalma ihtimallerinin artmasına sebep olabilmektedir.

1.2.5. Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Yöntemleri

Bir önceki bölümde de ayrıntılarına yer verildiği gibi siber zorbalık önemli bir stresör olarak ele alınmaktadır ve bireyleri çeşitli yollarla başa çıkmaya teşvik eder. Başa çıkma bireylerin maruz kaldıkları eylemlere karşı ya da bu eylemlerin bireylere hissettirdiği duygularla alakalı ortaya çıkan güçlüklerle karşı oluşturdukları bilişsel ve davranışsal çabalar siber zorbalıkla başa çıkma yöntemleri olarak tanımlanmaktadır ve kişiden kişiye ya da stresörün türü ve etkisine göre değişiklik gösterebilir. Bu çalışma kapsamında siber

zorbalıkla başa çıkma şu alt başlıklarla da incelenmektedir; bilişsel güvenlik ve gizliliği arttırma, yardım arama, kaçınma ve görmezden gelme, bilgi arama (Koç ve ark., 2016)

- *Bilişsel güvenlik ve gizliliği arttırma:* Bir başka kişiden yardım isteme veya zorbayı şikâyet etme ve zorbayı engelleme şansı varsa zorbalık yaptığı platformdan engelleme gibi yöntemler kullanarak korunmaya çalışmaktır.
- *Yardım arama:* Polise başvurma, kişinin ailesinden veya arkadaşlarından yardım istemesi veya siber zorbalıkla ilgili yazılanları internette araştırma gibi yöntemler kullanarak korunmaya çalışmaktır.
- *Kaçınma ve görmezden gelme:* Bilgisayar, telefon veya diğer internet bağlantısı olan aracı kapatmak veya onları bir daha kullanmamak, hesap/hesaplarını gizlemek ve kişinin tanımadığı kişilerden mesajları okumadan silmesi gibi yöntemleri kullanarak korunmaya çalışmasıdır.
- *Bilgi arama:* Sık sık şifre, elektronik posta adresi ve kullanılan rumuzların değiştirilmesi ve daha önce siber zorbalığa maruz kalan kişilerle görüşmek gibi yöntemleri kullanarak kişinin kendini korumaya çalışmasıdır.

Alipan, Skues ve Theiler (2021) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada siber mağduriyetle alakalı başa çıkmanın başka alternatif yöntemlerinin olduğu bulgusunu rapor etmişlerdir. Bu yöntemler; sorun odaklı, duygu odaklı ve siber odaklı teknolojik başa çıkma olarak adlandırılmaktadır. Bu başa çıkma teknikleri şöyle açıklanabilirler;

- *Sorun odaklı başa çıkma* öğrencilerin çatışmanın sebebini doğrudan zorbayla alakalandırmasıdır. Zorbayı caydırmak için mizah kullanmak, gülmek ya da aile, arkadaşlar ve danışmanlardan sosyal destek almak olarak tanımlanmıştır (Byrne, 2021).
- *Duygu odaklı başa çıkma* duruma herhangi bir atıf yapmaktansa öğrencilerin duygusal tepkilerini değiştirmesi yöntemiyle başa çıkma mekanizmasıdır, özellikle zorbalığın pasif dayanıklılığı vasıtasıyla durumu zorbayla alakalı bir sorun olarak yeniden çerçevelendirmesi ya da durumdan kaçınmak için madde kullanımı, alkol kullanımı ve kendine zarar verme davranışına başvurusu olarak tanımlanır (Alipan ve ark, 2021).
- *Siber odaklı teknolojik başa çıkma yöntemi* ise öğrencilerin siber zorbalığı teknolojik çözümler aracılığıyla engellemeye çalışmaktır, zorbayı sosyal medya üzerinden

engellemek, gizlilik ayarlarını değiştirmek, zorbayı site veya platform yöneticisine raporlamak, çevrimiçi olmaktan kaçınmak ya da sosyal medya hesaplarını silmek bunlara örnek verilebilir (Byrne, 2021).

Öğrencilerin sosyal medya hesabını silmek ve çevrimiçi temaslardan kaçınmak gibi keskin yöntemler yerine zorbayı engellemenin çok daha yaygın ve kolay olması sebebiyle bu yolu daha sık tercih ettiğine ilişkin bulgular yer almaktadır (Alipan ve ark. 2021). Üniversite öğrencilerinin tercih ettiği başa çıkma mekanizması siber zorbalık deneyimlerindeki kontrol algılarına göre şekillenmektedir. Kontrol algısının yüksek olduğunu düşünen öğrenciler sorun odaklı başa çıkma mekanizmalarıyla ilişkilendirilirken, teknolojik başa çıkma mekanizması ortalama kontrol algısıyla bağdaştırılır, duygu odaklı başa çıkma mekanizması ise kontrol algısının en az olduğu bireylerin tercih ettiği başa çıkma mekanizması olarak vurgulanmıştır (Alipan, 2021).

Alanyazın incelendiğinde görölmektedir ki bireyler siber zorbalıkla başa çıkmaya çalışırken mesajları veya paylaşımları silme (Machackova, Cerna, Sevcikova, Dedkova ve Daneback, 2013), sosyal medya hesaplarını pasif hale getirme veya adını değiştirme veya agresif kullanıcıları engelleme gibi kaçınma stratejilerine sık sık başvurmaktadırlar (Parris, Varjas, Meyers ve Cutts, 2012). Ancak bu başa çıkma stratejileri kendini suçlama, görmezden gelme ve geri çekilme gibi sonuçlara sebep olarak savunmasızlık hissinin artmasına sebep olabilir ve bu artış ise depresif belirtilerde artışa sebep olabileceği Machmutow, Perren, Sticca ve Alsaker (2012) tarafından raporlanmıştır.

Ancak bu başa çıkma yöntemlerinin düşünöldüğü kadar işlevsel olmadığı ve bazı mağdurların bu kaçınma yöntemleri yerine yeni bir spor veya hobiye başlamak, bir kulübe veya organizasyona katılmak veya aile ve arkadaşlardan sosyal destek aramak gibi olumlu stratejiler benimsediklerini raporlayan çalışmalar bulunmaktadır (Brandau ve Davis, 2018).

Brandau ve Evanson'un (2018) yaptıkları çalışmada sosyal desteğin siber zorbalıkla başa çıkmada en önemli stratejilerden biri olduğunu ancak diğer olumlu başa çıkma yöntemlerinin etraflica araştırılmadıklarını vurgulamışlardır. Parris ve ark. (2012) genç bireylerin teknolojiye olan güvenleri sonucu sanal gerçeklik üzerinden de sosyal destek aramaya yatkın olabileceklerini vurgulamışlardır.

Özetle siber zorbalığa maruz kalan bireylerin kullandıkları temel ve en işlevsel başa çıkma yöntemlerinden biri olarak yardım arama yoluyla sosyal destek ağlarına başvurudur. Bununla birlikte Covid-19 salgını ile birlikte doğan koşulların ise sosyal destek ağına erişim

ve algılanan sosyal desteği düşürdüğüne ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (Paykani, Zimet, Esmaceli, Khajedaluae ve Khajedaluae, 2020). Bu düşüşün yanı sıra algılanan sosyal destekteki düşüşün bireylerin kaygı seviyesini arttırdığı (Özmete ve Pak, 2020) görülmektedir. Kaygı seviyesi artan bireylerin işlevsel başa çıkma mekanizmalarının sekteye uğradığını yine alanyazındaki bulgularla desteklenmektedir (Savitsky, Findling, Ereli ve Hendel, 2020). Bu bulgular ışığında izleyen başlıklarda siber mağduriyet ve algılanan sosyal destek ilişkisinin yanı sıra Covid-19 salgınının bir sonucu olan sosyal izolasyonun bu ilişkiye etkisi de ele alınacaktır. Yine ilgili alanyazın incelendiğinde görülmektedir ki internette geçirilen süre bireyleri psikolojik iyilik halini negatif olarak etkileyebilmektedir (Huang, 2017). Araştırmacılar tarafından raporlanan internette geçirilen süre arttıkça siber mağduriyetin artma oranı ise yine bu çalışmada ele alınacaktır (Mesch, 2009).

1.2.6. Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet

Eroğlu ve Peker (2011) yaptıkları çalışmada bireylerin farklı kaynaklardan aldıkları sosyal desteğin zihinsel sağlıklarını olumlu şekilde etkilediğini belirtmişlerdir ancak bunun yanı sıra bireylerin sosyal destek ararken başvurduğu kişilerin de yaşlarına göre bir değişiklik gösterdiğini vurgulamışlardır. Konu genç yetişkinler olduğunda ise aranan sosyal destek kaynağı değişiklik gösterebilmektedir bu sosyal destek kaynağındaki değişikliğin genç yetişkinlik döneminde bireylerin yaşam koşullarında bazı değişimlerle ilişkili olduğu ve bu bireylerin üniversiteye başlamaları ya da iş bulmalarıyla olabileceği alanyazında belirtilmiştir (Alipan, 2021). Tennant, Demaray, Coyle ve Malecki (2015) yaptıkları çalışmada genç yetişkinlerin aileleriyle yaşadıkları evden taşınmaları ve arkadaşlarından uzaklaşmalarının bir izolasyonla sonuçlanabileceği ve bu sonucun bireylerin algıladıkları sosyal destekte bir eksikliğe neden olabileceğini belirtmişlerdir.

Alanyazında algılanan sosyal destek ve siber mağduriyet ilişkisinin çalışıldığı kısıtlı çalışmalarda örneklem sıklıkla ortaokul ve lise öğrencileriyle kısıtlı kalmaktadır. Bu konuda yapılan çalışma çalışmalardan biri Hellfeldt, López-Romero ve Andershed (2020) tarafından yapılmıştır. Çalışmaya 1707 genç ergen katılım sağlamış ve sonucunda ortaya çıkan bulgular ise sosyal desteğin siber mağduriyete karşı koruyucu bir faktör olarak görülebileceği ve aile ve öğretmenlerden gelen algılanan sosyal desteğin depresif ve kaygı belirtilerini düşürme ihtimali olduğunu raporlamışlardır. Ancak bireylerin yaşları arttıkça algıladıkları sosyal destekte değişim olabileceği gibi bu değişiklik siber mağduriyetle işlevsel başa çıkma mekanizmalarını da etkileyebilmektedir.

Covid-19 sebebiyle genç yetişkin bireylerin bir kısmı aileleriyle tekrar yaşamaya başlamış olsalar da arkadaşlarıyla aralarına mesafe koymaları ve bu sebeple arkadaşları tarafından sağlanan sosyal destek algılarında bir düşüşe sebep olabilmektedir. Algılanan sosyal desteğin arkadaş boyutundaki bu azalma kişilerin içe çekilme davranışlarıyla sonuçlanabilir ve bu da işlevsel başa çıkma mekanizmalarını doğrudan etkileyebilir.

1.3. Covid-19 Küresel Salgını ve Sebep Olduğu Sosyal İzolasyon

Bireylerin ve toplumun sağlığı açısından kişiler arası iletişimin ve sosyal ilişkilerin son derece önemli olduğunu söylemek mümkündür. Zavaleta ve Samuel'e göre sosyal izolasyon sosyal bağlantının yoksunluğudur (2014). Bunun yanı sıra sosyal izolasyon birey ile toplumun arasına kısmi bir temas yoksunluğu olarak da ifade edilebilir (Cantekin ve Arpacı, 2020). Sosyal izolasyon her yaş grubunda görülmekle birlikte etki ve sonuçları yaş gruplarına göre farklılık gösterebilmektedir (Clair, Gordon, Kroon ve Reilly, 2021). Alanyazın incelendiğinde görülmektedir ki sosyal izolasyon kavramı genç yaştaki bireylerde daha az görülmektedir ancak genç yaştaki bireyleri ileri yaştakilere göre daha olumsuz etkileyebilmektedir (Hämmig, 2019).

İnsanların görmezden gelinmeyecek kadar önemli temel ihtiyacı olan sosyal temas, bireylerin birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde olması yönünden de son derece gereklidir. Sosyal izolasyonun Covid-19 küresel salgınının virüs yoluyla bulaşması ve bulaşıcı olmasının anlaşılması sonucu sözü edilen virüsle mücadelede en önemli araçlardan biri haline geldiğini söylemek mümkündür.

Dünya sağlık örgütünün Covid-19 salgınına, küresel salgın ilan etmesi sonucuyla farklı ülkelerde birçok kısıtlama ve yasak uygulanarak salgının yayılmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır ancak bu önlemlerin başarılarının yanı sıra meydana getirdiği olumsuzlukları göz ardı etmemek gerekir (Cantekin ve Arpacı, 2020). Bu önlemler kapsamında ve bunlardan bağımsız olarak bireyler kendilerini az ya da çok diğerlerinden soyutlamak durumunda kalmışlardır. Ancak sokağa çıkma yasağı ve benzeri zorunlu uygulamalarla birlikte kişilerde belirsizlik, korku ve çaresizlik gibi duygular yaşanmasına sebep olmakla birlikte bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlıklarının olumsuz etkilendiği söylenebilir (Mucci, Mucci ve Diolaiuti, 2020).

Sıkılma ve sosyal izolasyon gibi kavramların ortaya çıkardığı öfke ve hüsrana, kişilerin duygusal olarak hazır olmamalarıyla birleştiğinde süreci çok daha zorlayıcı bir hale

getirmektedir (Banerjee ve Rai, 2020). Ayrıca sosyal izolasyon bireylerin çevrelerinde gelen sosyal desteğin farkındalığında bir düşüşe sebep olabilmektedir.

1.4. Sosyal İzolasyon, İnternet Kullanımı, Siber Mağduriyet ve Psikolojik İyilik Hali

Psikolojik iyilik hali kişilerin yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları varoluşsal zorlukları yönetme olarak tanımlanmaktadır (Keyes, Shmotking ve Ryff, 2002). Özerklik, çevre ile ilişkilerde hâkimiyet kurma, kişisel gelişim, diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma, yaşamdaki amaçlar ve kendini kabul etme gibi kavramları içinde barındırır (Ryff ve Keyes, 1995). Psikolojik iyilik halinin etkilenebileceği faktörler ise bireysel ve toplumsal değişkenlere göre farklılık gösterebilmektedir. Algılanan sosyal izolasyonun artmasının psikolojik iyilik haliyle arasında olumsuz sonuçları olduğu alanyazında belirtilmektedir (Clair ve ark., 2021).

Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi C salgını itibariyle bireylerin internet ve internet ağları kullanımında kayda değer bir artış olduğunu söylemek mümkündür (Király ve ark., 2020). Artan internet kullanımı bireylerin siber mağduriyete maruz kalma ihtimalini arttırmakta (Karmakar ve Das, 2021) ve bireylerin yakınlarıyla aralarına koydukları fiziksel mesafeler ise algılanan sosyal destekte bir düşüşe sebep olabilmekle birlikte bu iki değişken bir araya geldiğinde bireyleri yüksek bir siber mağduriyet riski altında ve bu risk karşısında destek arama/alma ihtimallerini düşürmektedir. Bu düşüşün yanı sıra bireylerin onlar için önemli olan diğer insanlardan uzak kalmalarına dolayısıyla psikolojik iyilik hallerinde bir düşüşe sebep olabileceği yine Hellfeldt ve ark. (2020) tarafından belirtilmiştir.

1.5. Güncel Tez

1.5.1. Amaç

Siber zorbalık ve siber mağduriyet 21. Yüzyılın önemli sorunlarından biri sayılabilmekle birlikte güncel çalışmanın amacı Covid-19 küresel salgını sonrasında bireylerin deneyimledikleri siber zorbalıkta ve ilişkili süreçlerde herhangi bir artış olup olmadığını belirlemeye çalışmak ve daha sonra yapılacak çalışmalara yön göstermek amacını taşımaktadır. Bölümün başında ifade edilen problemlere ek olarak birey/bireylerin yaşamını son derece olumsuz etkileyen bir yaşam olayını tespit edip, gerekli önlemlerin alınmasına yönelik çıkarımlar yapmak yine çalışmanın hedeflerinden biridir. Özellikle üniversite öğrencilerinde Covid-19 küresel salgını sebebiyle bireylerin sosyal izolasyon ve

sosyal destek algısının; siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi ve psikolojik iyilik hali arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını tespit etmektir.

Buraya kadar sunulan alanyazın bulguları doğrultusunda bu çalışmanın amacı salgın koşullarının beraberinde getirdiği sosyal izolasyon ve sosyal destek algısındaki değişikliklerin etkisiyle arttığı düşünülen internet kullanımının siber mağduriyeti arttırarak, başa çıkma ve psikolojik iyilik haline etkide bulunup bulunmadığının incelenmesidir.

1.5.2. Hipotezler

Hipotez 1: Siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi ile Covid-19 hassasiyeti, algılanan sosyal izolasyon, sosyal destek, internette geçirilen süre ve siber mağduriyet düzeyi arasındaki ilişkiler anlamlıdır.

Hipotez 1.1: Siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi ile Covid-19 hassasiyeti, algılanan sosyal izolasyon, internette geçirilen süre ve siber mağduriyet düzeyi arasındaki ilişki negatif yönlü ve anlamlıdır.

Hipotez 1.2: Siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişki pozitif yönlü ve anlamlıdır.

Hipotez 2: Siber mağduriyet düzeyi ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi biyolojik cinsiyet açısından farklılaşmaktadır.

Hipotez 2.1: Kadınların siber mağduriyet düzeyi erkeklerinkinden daha yüksektir.

Hipotez 2.2: Erkeklerin siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi kadınlarinkinden daha yüksektir.

Hipotez 3: Covid-19 hassasiyeti kontrol edildiğinde, sosyal izolasyondaki artış ve algılanan sosyal destekteki düşüşle birlikte artan internette geçirilen süre, siber mağduriyet düzeyini arttırarak siber mağduriyetle başa çıkma ve psikolojik iyilik hali düzeyini düşürmektedir (*Şekil 1*).

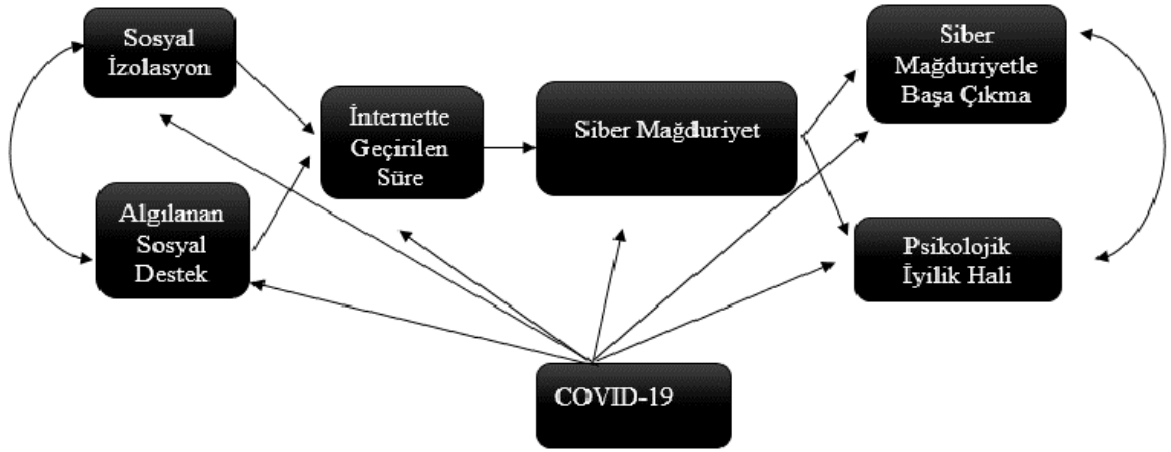
Hipotez 3.1: Önerilen modelin önerdiği doğrudan ilişkiler

- Covid-19 önerilen model içerisindeki bütün ölçümleri yordamaktadır.
- Bireylerin deneyimlediği sosyal izolasyondaki artış ve sosyal destekteki düşüş internette geçirilen süredeki artışı yordamaktadır.
- İnternette geçirilen süredeki artış siber mağduriyetteki artışı yordamaktadır.

- Siber mağduriyet düzeyindeki artış siber mağduriyetle başa çıkma ve psikolojik iyilik halindeki düşüşü yordamaktadır.

Hipotez 3.2: Önerilen modelin önerdiği dolaylı ilişkiler

- Bireylerin deneyimlediği sosyal izolasyondaki artış ve sosyal destekteki düşüş siber mağduriyet düzeyini internette geçirilen süredeki artış aracılığı ile yordamaktadır.
- İnternette geçirilen süredeki artış siber mağduriyetle başa çıkma ile psikolojik iyilik halindeki düşüşü siber mağduriyet düzeyindeki artış aracılığı ile yordamaktadır.
- Bireylerin deneyimlediği sosyal izolasyondaki artış ve sosyal destekteki düşüş siber mağduriyetle başa çıkma ile psikolojik iyilik halindeki düşüşü internette geçirilen sürenin siber mağduriyeti arttırması aracılığı ile yordamaktadır.

Şekil 1. Covid-19 hassasiyeti kontrol edildiğinde, sosyal izolasyondaki ve algılanan sosyal destekteki değişimin, internette geçirilen süreyi ve deneyimlenen siber mağduriyet üzerindeki etkisinin aracılığıyla siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi ve psikolojik iyilik haline olan etkisini inceleyen model önerisi

1.5.3 Araştırmanın Önemi: Siber mağduriyet ve siber mağduriyetin bireylerin hayatında yaratabileceği olumsuzluklar ilgili alanyazın kapsamında aktarılmıştır. Siber zorbalık yaş grubu, sosyoekonomik seviye veya cinsiyet ayırt etmeksizin birçok kişinin hayatını olumsuz etkilemektedir. Buna ek olarak araştırmalar göstermektedir ki bu olgudan sadece mağdurlar değil, failler de ciddi bir biçimde etkilenmektedirler. Her ne kadar siber zorbalığın ve mağduriyetin çalışılma sıklığı son yıllarda geçmişe göre artsa bile geleneksel

zorbalıkla ilgili yapılan çalışmalara kıyasla çok daha yeni sayılabilmektedir ve bu alanda yapılan çalışmalar genellikle ilkokul, ortaokul veya lise öğrencilerini odaklarına alarak ilerlemişlerdir. Fakat günlerinin önemli bir bölümünü internet ve diğeri sosyal ağlarda geçiren üniversite ğrencilerinin de bu olaydan etkilendiğini söylenebilir (Whittaker ve Kowalski, 2015). Özellikle Covid-19 salgını sebebiyle geçirilen bu sürenin artmakta olduğunu söylemek mümkündür. Bu konunun arttığı göz önünde bulundurulduğunda ve buna ek olarak özellikle Türkiye’deki yapılan çalışmaların örneklemi değerlendirildiğinde araştırmaların kısıtlılığı dikkat çekmektedir. Ek olarak Covid-19 salgını sürecinde ve sonrasında algılanan sosyal destekteki düşüşün siber zorbalık mağdurlarının bu artan siber zorbalıkla başa çıkma düzeyi üzerindeki etkisinin çalışılması gerekliliğı son derece acil olmakla birlikte Covid-19 küresel salgını süreci bittikten sonra bireylerin deneyimleri değıştiğı için tekrar edilemeyeceğı sebebiyle önemlidir. Bu çalışmanın yükseköğrenimine devam eden genç yetişkinlerin maruz kaldıkları siber mağduriyet ve bu olguyla başa çıkma becerilerine ek olarak psikolojik iyilik haliyle olan etkiyiyle ilgili alanyazına katkı sağlayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yürütüldüğü örneklem ile alakalı, çalışmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin işlemiyle alakalı bilgiler aktarılmıştır.

2.1. Örneklem

Katılımcıların 18 ile 25 yaş arası üniversite ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinden oluşması dâhil etme ölçütlerini oluştur. Katılımcılara kartopu örneklem yoluyla internet üzerinden ulaşılmıştır. Araştırmacı sosyal medya hesapları aracılığıyla duyuru yaparak gönüllü katılımcıların kendisiyle irtibata geçilmiştir. Bu sebeple araştırmaya katılmak gönüllülük temeline dayalıdır. Dışlama ölçütü olarak ise “yükseköğrenim veya üniversite öğrencisi olmamak” ve “genç yetişkin yaş aralığı içerisinde (18-25) olmamak” olarak tanımlandığında çalışmayı tamamlayan 405 kişiden bu şartları sağlamayan 36 kişi veri setinden çıkarılmıştır. Bununla birlikte çalışmaya katılım sağlayan 56 kişi psikolojik/psikiyatrik tanı alması gerekçesiyle ve 17 kişi düzenli ilaç kullanmaları gerekçesiyle veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonra yapılan çok değişkenli uç değer analizi sonucunda tespit edilen 15 kişi çalışmanın sonuçlarını etkilememesi açısından veri setinden çıkarılmıştır. Bu yapılan işlemler sonucunda çalışma, 281 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaşın ortalaması 22.44, ($SS= 1.94$). Örneklem ait demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Bu 281 katılımcının 169’unu kadın (%60), 112’sini ise erkek (%40) bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında %8.5’i ön lisans, %62.6’sı lisans, %25.3’ü yüksek lisans ve %3.6’sı ise doktora öğrencisi olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %66,5’i herhangi bir romantik ilişkisi olmadığını belirtmiştir. Geriye kalan katılımcıların %3,9’u evliyken, yüzde 29,6’sı ise romantik bir ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %72 gibi büyük bir çoğunluğu herhangi bir işte çalışmadıklarını geriye kalan %28’i ise çalıştıkları seçeneğini işaretlemişlerdir. Katılımcıların %1.8’i ekonomik durumlarını çok düşük, %8.5’i ekonomik durumlarının düşük, %70.1’i ekonomik durumlarının orta, %18.9’u ekonomik durumlarının yüksek ve geriye kalan %0.8’i ise ekonomik durumlarının çok yüksek seviyede olduğunu beyan etmiştir. Katılımcıların %89 gibi büyük bir çoğunluğu yalnız yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %84.7’si daha önce Covid-19 geçirmediğini ve geriye kalan %15.3’ü ise daha önce Covid-19 deneyimlediklerini raporlamışlardır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Kadın	169	60
Erkek	112	40
Öğrenim Durumu		
Ön Lisans	24	8.5
Lisans	176	62.6
Yüksek Lisans	71	25.3
Doktora	10	3.6
Romantik İlişkisi		
Var	187	33.5
Yok	94	66.5
Covid-19 Geçmişi		
Var	43	15.3
Yok	238	84.7

Not. N: Kişi Sayısı

Ayrıca katılımcıların %50.9'u hayatlarında en az bir kez direkt mesajlaşma aracılığıyla siber mağduriyete maruz kaldıklarını, %51.6'sı hayatlarında en az bir kez internet siteleri aracılığıyla siber mağduriyete maruz kaldıklarını, %29.2'si hayatlarında en az bir kez elektronik posta aracılığıyla siber mağduriyete maruz kaldıklarını, %38.8'i hayatlarında en az bir kez çevrimiçi oyun platformlarında siber mağduriyete maruz kaldıklarını ve son olarak katılımcıların %25.3'ü hayatlarında en az bir kez sohbet odaları aracılığıyla siber mağduriyete maruz kaldıklarını raporlamışlardır. Siber mağduriyet deneyimlenen alanlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Siber Mağduriyete Maruz Kaldığı Araçlar

Değişken	N	%
Direkt Mesajlaşma	143	50.9
İnternet Siteleri	145	51.6
Elektronik Posta	82	29.2
Çevrimiçi Oyun Platformu	109	38.8
Sohbet Odaları	71	25.3

N: Kişi sayısı

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın hedefleri doğrultusunda verilerin toplanmasında katılımcılardan demografik bilgilerinin elde edilmesi amacıyla Demografik Bilgi Formu; psikolojik iyilik

hallerinin ölçülmesi amacıyla; Psikolojik İyilik Hali Ölçeği (PİHÖ); siber mağduriyet düzeyinin ölçülmesi amacıyla, Siber Mağdur Ölçeği (SMÖ); siber zorbalıkla başa çıkma yöntemlerini belirlemek için, Sanal Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği (SZBÇÖ); algılanan sosyal destek düzeyini belirlemek için, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ); Covid-19 hassasiyetini ölçmek için, Çok Boyutlu COVID-19 Ölçeği kullanılmıştır.

2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu (EK 1)

Araştırmaya gönüllü katılım formu katılımcıların ölçüm sırasında uygulayacakları genel talimatlar ve katılımcı haklarına ilişkin bilgilendirme yer alan onam formudur. Çalışmanın amacı, gizlilik sınırları ve katılımcıların cayma hakları gibi bilgileri içermektedir.

2.2.2. Demografik Bilgi Formu (EK 2)

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumları, ailelerinin eğitim durumları gibi demografik bilgilere ek olarak kendilerinin veya herhangi bir yakınlarının Covid-19 geçirip geçirmediikleri, Covid-19 döneminde internette geçirdikleri süre gibi salgın dönemine ilişkin bazı deneyim ve özellik bilgilerinin alındığı formdur.

2.2.3. Sosyal İzolasyon Ölçümü (EK 3)

Amacı katılımcıların sosyal izolasyon düzeyini ölçmek olan, araştırmacılar tarafından geliştirilen bazı soruları içermektedir. Araştırma sonucundaki bulgular incelendiğinde Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .70 olduğu görülmüştür.

2.2.4. Siber Zorbalığa Maruz Kalman Alanlar Ölçümü (EK 4)

Katılımcılara teknoloji ağlarını kullanırken siber mağduriyete maruz kalabilecekleri alanların maddelendirildiği ve bu mağduriyete hangi sıklıkta maruz kaldıklarını ölçmeyi amaçlayan ifadeler içermektedir.

2.2.5. Psikolojik İyilik Hali Ölçeği (EK 5)

1989 yılında Ryff tarafından geliştirilen ölçek 84 maddeden oluşmakta ve beşli Likert tipi bir ölçektir. Psikolojik iyilik hali ölçeği özerklik, çevre ile ilişkilerde hakimiyet kurma, kişisel gelişim, diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma, yaşamdaki amaçlar ve kendini kabul etme olmak üzere her biri 14 maddeden meydana gelen 6 boyuttan oluşmaktadır. Alt ölçeklerin maddeleri ölçekte karışık olarak bulunmaktadır. Katılımcılardan “hiç

katılmıyorum”, “pek katılmıyorum”, “kararsızım”, “biraz katılıyorum”, “tamamen katılıyorum” seçeneklerinden kendilerine en uygun olanı işaretlemeleri istenmektedir. Hiç katılmıyorum seçeneği 1, tamamen katılıyorum seçeneği 5 puandır. Her bir alt ölçek için güvenilirlik aralıkları, özerlik için Cronbach alfa değeri .83, çevre ile ilişkilerde hakimiyet kurma için Cronbach alfa değeri .86, kişisel gelişim için Cronbach alfa değeri .85, diğerleri ile olumlu ilişkiler için Cronbach alfa değeri .88, yaşamdaki amaçlar için Cronbach alfa değeri .88 ve kendini kabul etme için Cronbach alfa değeri .91 olarak raporlanmıştır. Ölçek dilimize 2006 yılında Cırhinlioğlu tarafından uyarlanmıştır. Faktör analizi sonucu 49 maddeden oluşan 5 faktörlü bir ölçek elde edilmiştir, alınabilecek en yüksek puan ise 245’ken alınabilecek en düşük puan 49’dur. Bu faktörler altında toplanan maddeler; çevre ile ilişkilerde hâkimiyet kurma, kendini kabul etme, diğerleri ile olumlu ilişkiler, özerklik ve kişisel gelişim olarak adlandırılmıştır.

Psikolojik İyi Hali Ölçeği’nin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, iç tutarlık katsayısı, iki yarım güvenilirliği ve bütün katılımcılar için madde toplam puan korelasyonları hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı Cronbach alfa .91, iki yarım güvenilirliği .86 olarak raporlanmıştır. Çevre ile ilişkilerde hakimiyet kurma, kendini kabul etme, diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma, özerklik ve kişisel gelişim alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla .83, .86, .77, .73 ve .74, iki yarım güvenilirlikleri sırasıyla .76, .83, .77, .73 ve .68 şeklindedir. Ölçeğin her bir maddesi için madde bırakma tekniği ile madde toplam puan korelasyonları hesaplanmıştır. Maddeler ile madde ortalama ve standart sapmalarıyla birlikte gösterilen bu korelasyonların .14 ile .68 arasında değiştiği görülmektedir (Cırhinlioğlu, 2006). Bu çalışma için genel psikolojik iyi oluş hali ölçeği güvenilir bulunmuştur (Cronbach alfa katsayısı = .91). Çevre ile ilişkilerde hakimiyet kurma, kendini kabul etme, diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma, özerklik ve kişisel gelişim alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla .70, .86, .73, .79 ve .67 şeklindedir.

2.2.6. Siber Mağduriyet Ölçeği (EK 6)

Arıcak, Tanrıku ve Kınay (2012) tarafından geliştirilmiştir. 24 maddeden oluşmaktadır. Siber mağduriyete maruz kalan bireyleri ve hangi yollarla mağduriyet deneyimlediklerini ölçmektedir. Maddeler “evet ve hayır” şeklinde yanıtlanmaktadır ve alınan puan arttıkça maruz kalınan siber mağduriyetin arttığını söylemek mümkündür. “Evet” yanıtı 2 puan “Hayır” yanıtı 1 puan şeklinde değerlendirilmektedir dolayısıyla ölçekten alınabilecek en düşük puan 24, en çok yüksek puan ise 48’dir. Ölçekten alınan puan arttıkça siber

mağduriyet oranının arttığını söylemek mümkündür. Ölçeğin bütünü için Cronbach alfa katsayısı .89, test tekrar test güvenirlik katsayısıysa .75 şeklinde belirtilmiştir. Bu çalışma için ölçek güvenilir bulunmuştur (Cronbach alfa katsayısı = .86).

2.2.7. Sanal Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği (EK 7)

Koç ve ark. (2016) tarafından 15-18 yaş aralığındaki lise öğrencilerinin siber zorbalıkla başa çıkma becerilerini yordamak amacıyla “Sanal Zorbalıkla Baş Etme Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçek beşli likert derecelendirmeli; “Kesinlikle katılıyorum” 54321 “Kesinlikle katılmıyorum” şeklinde düzenlenmiştir. Sanal Zorbalıkla Baş Etme Ölçeği dört faktör ve 20 maddeden oluşmaktadır. Birinci faktör bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma yedi maddeden, ikinci faktör yardım arama beş maddeden, üçüncü faktör kaçınma ve görmezden gelme beş maddeden, dördüncü faktör bilgi arama iki maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin bütünü için Cronbach alfa katsayısı .75, ölçeğin güvenirlik analizleri sonuçlarında ise birinci faktörü için iç tutarlılık katsayısı 0,66, ikinci faktör için iç tutarlılık katsayısı 0,76, üçüncü faktör için iç tutarlılık katsayısı 0,74 ve son olarak dördüncü faktör için iç tutarlılık katsayısı 0,64 olarak bulunduğu ifade edilmektedir. Sanal zorbalıkla baş etme ölçeğinin 15-18 yaş grubu ergenlerin sanal zorbalıkla baş etme düzeylerinin belirlenmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçeğe aracı olduğu belirtilmektedir (Koç ve ark., 2016). Bunun yanı sıra maddeler incelendiğinde görülmektedir ki aynı ölçek ve maddelerinin genç yetişkin bireylere uygulanmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak çalışmanın sonunda maddelerin genç yetişkinler için geçerli olup olmadığı raporlanarak belirtilecektir. Bu çalışmada genel ölçek güvenilirliği kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur (Cronbach alfa katsayısı = .66). Fakat alt boyutlara ayrı ayrı bakıldığında her birinin güvenirlik katsayılarına bakıldığında kabul edilebilir değerlerin altında güvenirlik sonuçları tespit edilmiştir. Bu çalışmada bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma, yardım arama, kaçınma ve görmezden gelme ve bilgi arama alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .36, .49, .49 ve .31 şeklindedir.

2.2.8. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (EK 8)

Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilen ve Eker, Arkar ve Yaldız (2001) tarafından Türkçeye uyarlaması gerçekleştirilen ölçeğin kullanılma amacı; kişilerin aile, arkadaş ve özel bir insan tarafından algılanan sosyal desteği tespit etmeyi amaçlamaktadır. Ölçekte alınan puan arttıkça, algılanan sosyal destekte artış olduğu söylenebilir. Cronbach alfa değeri genel ölçek için .89 diğer alt ölçekler için ise sırasıyla .85, .88 ve .92. Toplam 12 maddeden oluşan ve “Kesinlikle hayır 1234567 Kesinlikle evet”

şeklinde 7 dereceli olarak düzenlenmiş likert tipi bir ölçektir. Bu çalışmada genel olarak çok boyutlu algınana sosyal destek ölçeği güvenilir bulunmuştur (Cronbahs alfa katsayısı = .89). Özel biri, aile ve arkadaşlara ilişkin alt boyutların güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla .71, .76 ve .74 şeklindedir.

2.2.9. Çok Boyutlu COVID-19 Ölçeği (EK 9)

Batıgün Durak ve Ertürk Şenkal tarafından (2020) geliştirilen ölçek bireylerin Covid-19 ile ilişkili duygu, düşünce ve davranışları ile bu virüse karşı aldıkları önlemleri belirleme amacıyla çok boyutlu bir ölçek geliştirme amacı sonucu oluşturulmuştur. Ölçek 22 maddeden oluşmaktadır ve bu maddeler “Kesinlikle katılmıyorum 12345 Kesinlikle katılıyorum” şeklinde 5 dereceli olarak düzenlenmiş likert tipi bir ölçektir. Ölçek 3 alt faktörden oluşmaktadır bunlar; COVID-19’a ilişkin duygu ve davranışlar, COVID-19’a ilişkin düşünceler ve COVID-19’a ilişkin alınan önlemler şeklindedir. Testin tüm maddeler için Cronbach alfa değerinin .90, diğer faktörler için sırasıyla .88, .77 ve .75 olduğu raporlanmıştır. Bu çalışmada çok boyutlu COVID-19 ölçeği genel olarak güvenilir bulunmuştur (Cronbach alfa katsayısı = .87). Duygu ve davranış, düşünceler ve alınan önlemler alt boyutları için güvenilirlik katsayıları sırasıyla .83, .70 ve .78 şeklindedir.

2.3. İşlem

Başkent Üniversitesi Akademik Değerlendirme Koordinatörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu’ndan etik onay alındıktan sonra ölçüm araçları katılımcılara Qualtrics çevrimiçi anket platformu aracılığı ile sosyal medya kanalları (instagram, facebook, whatsapp vb.) ile ulaştırılmıştır. Katılımcılar Araştırmaya Gönüllü Katılım Formu (Ek 1) yoluyla çalışma hakkında bilgilendirildikten sonra çalışmaya katılımlarına ve verilerin bilimsel bu bilimsel çalışmada kullanılabileceğine dair onayları alınmıştır. Katılımcılara araştırmayı istedikleri zaman bırakabilecekleri de bu formda belirtilmiştir. Çalışmaya katılımın tamamlanması yaklaşık olarak 15 dakika sürmektedir. Veri toplama aşaması tamamlandıktan sonra veri temizliği, normallik analizleri ve ilgili diğer analizler SPSS 27. Paket programı aracılığı ile yürütülmüştür. Hipotez Model AMOS paket modeli ile sınanmış, bunun yanı sıra t test ve korelasyon yöntemleri kullanılmıştır.

Hipotez modelin mevcut veriyle uyup uymadığını yorumlamak için uyum iyiliği indeksleri incelenmiştir. Bu çalışmada, Ki-kare Uyum Testi (χ^2), Uygunluk İndeksi (GFI), Göreceli Uygunluk İndeksi (CFI), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA) uyum indeksleri yorumlanmıştır. GFI ve CFI değerlerinin 0.90 veya üzeri olması, RMSEA

değerinin ise 0.08'in altında olması iddia edilen modelin uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir (Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011).

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu bölümde, örneklemin tanımlayıcı istatistiklerine, çalışmanın amaçları ve hipotezleri doğrultusunda yapılan istatistiksel analizlere ve bu analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir. İlk olarak Qualtrics Survey Software aracılığıyla toplanan veriler SPSS programına aktarılmıştır. Daha sonra ise verilerin yapılacak olan analizlere uygunluğu test edilmiştir. Araştırmada kullanılan ana değişkenler için korelasyon analizi sonuçları aktarılmıştır. Daha sonra gruplar arası farklılıklara ilişkin t-test sonuçları verilmiştir. Sonrasında ise AMOS programı kullanılarak Yapısal Eşitlik Modelinin bir türü olan Yol Analizi ile veriler değerlendirilmiştir. Yapılan ilk yol analizinde hipotez modeli test edilmiştir ancak uyum indeksleri anlamlı bir model için istenilen aralıkta olmaması sebebiyle eldeki veriyi daha iyi temsil edebilecek düzeltme indeksleri AMOS programı tarafından önerilen iki yol modele eklenmiştir. Bunlardan ilki algılanan sosyal destek ve psikolojik iyilik hali arasında, ikincisi ise internette geçirilen süre ve psikolojik iyilik hali arasındadır. Bu modifikasyonlar sonucu görülmüştür ki mevcut veri daha anlamlı bir şekilde temsil edilmektedir. Her iki yol analizi sonucu da ayrı ayrı raporlanmıştır.

Sosyal izolasyon, çevrimiçi ortamda geçirilen süre, psikolojik iyi oluş hali (çevre ve ilişkilerde hakimiyet kurma, kendini kabul etme, diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma, kişisel gelişim alt boyutları dahil), siber mağduriyet, sanal zorbalıkla başa çıkma (bilişsel güvenlik ve gizliliği arttırma, yardım arama, kaçınma ve görmezden gelme, bilgi arama alt boyutları dahil), algılanan sosyal destek (özel birinden, aileden, arkadaştan olmak üzere üç alt boyut dahil), Covid-19 sürecince deneyimler (duygu ve davranış, düşünceler ve alınan önlemler alt boyutları dahil) değişkenlerine ilişkin ortalama (ort), standart sapma (SS), minimum-maksimum puanlar, çarpıklık değerleri, basıklık değerleri ve iç tutarlılık (alfa) katsayıları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Ölçümlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçümler	Ortalama	SS	Min	Maks	Çarpıklık	Basıklık	Alfa Katsayısı
Sİ	2,57	0,52	1,00	4,00	-0,29	-0,01	.70
SÜRE	4,18	2,24	1,00	10,00	0,81	0,27	-
İÖ_TOTAL	3,65	0,47	2,14	4,66	-0,51	0,22	.91
İÖ_ÇEVRE	3,04	0,63	1,30	4,60	-0,31	-0,31	.70
İÖ_KABUL	3,71	0,70	1,08	5,00	-0,83	1,11	.86
İÖ_DİĞER	4,12	0,56	1,88	5,00	-0,82	0,80	.73
İÖ_ÖZERK	3,74	0,61	2,09	5,00	-0,13	-0,35	.79
İÖ_KİŞİ	3,77	0,67	1,29	5,00	-0,53	0,15	.67
SİB_MAĞ	0,14	0,16	0,00	0,63	1,32	0,88	.86
BAŞ_TOTAL	3,02	0,47	1,53	4,41	-0,38	0,87	.66
BAŞ_GÜV	3,46	0,51	1,57	4,57	-0,67	1,23	.36
BAŞ_YARD	3,37	0,70	1,00	5,00	-0,61	0,69	.49
BAŞ_KAÇ	2,67	0,63	1,00	4,40	-0,02	-0,44	.49
BAŞ_BİLG	2,61	0,90	1,00	5,00	0,27	0,02	.31
SD_TOTAL	5,06	1,40	1,08	7,00	-0,53	-0,29	.89
SD_ÖZEL	5,11	1,50	1,00	7,00	-0,73	-0,01	.71
SD_AİLE	5,24	1,50	1,00	7,00	-0,75	-0,07	.76
SD_ARK	4,82	1,70	1,00	7,00	-0,37	-0,92	.74
COV19_TOTAL	3,83	0,54	2,22	5,00	-0,19	-0,22	.87
COV19_DUY	3,26	0,78	1,22	5,00	-0,08	-0,20	.83
COV19_DÜŞ	3,99	0,61	2,25	5,00	-0,31	-0,52	.70
COV19_ÖNLEM	4,25	0,60	2,40	5,00	-0,71	0,14	.78

Not: Sİ = Sosyal izolasyon; SÜRE = İnternet ağları ve sosyal medyada günlük ortalama geçirilen saat; İÖ_TOTAL = Genel iyi oluş puanı; İÖ_ÇEVRE = Çevre ve ilişkilerde hakimiyet kurma; İÖ_KABUL = Kendini kabul etme; İÖ_DİĞER = Diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma; İÖ_ÖZERK = Özerklik; İÖ_KİŞİ = Kişisel gelişim; SİB_MAĞ = Siber mağduriyet; BAŞ_TOTAL = Genel sanal zorbalıkla baş etme puanı; BAŞ_GÜV = Bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma; BAŞ_YARD = Yardım arama; BAŞ_KAÇ = Kaçınma ve görmezden gelme; BAŞ_BİLG = Bilgi arama; SD_TOTAL = Genel algılanan sosyal destek puanı; SD_ÖZEL = Özel birinden sosyal destek; SD_AİLE = Aileden sosyal destek; SD_ARK = Arkadaş(lar)dan sosyal destek; COV19_TOTAL = COVID-19 sürecince deneyimler; COV19_DUY = COVID19 süresince duygu ve davranış; COV19_DÜŞ = COVID19 süresince düşünce; COV19_ÖNLEM= COVID19 süresince alınan önlemler.

Normallik değerleri için normallik analizi yapılmıştır, Tablo 3’de raporlanan çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinden +2 ve -2 arasında değişim gösterdiği için (George ve Mallery, 2010) ölçeklerin normallik bu aralıkta olduğu dolayısıyla normallik varsayımını saptadığı gözlenmiştir İki değişkenli korelasyon analizinde Pearson’un (r) değeri yorumlanmıştır.

3.1. Korelasyon Analizi Bulguları

Korelasyon analizi bulguları raporlanırken çalışmanın önerdiği modelde bağımlı (yordanan) değişkenler ile ilişkilere odaklanılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak siber mağduriyetle başa çıkma ile çalışmanın diğer değişkenleri arasındaki ilişkilere, daha sonra da psikolojik iyilik hali ile çalışmanın diğer değişkenleri arasındaki ilişkilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Çalışmanın diğer değişkenlerinin birbirleri arasındaki ilişkilere ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuş olup, çalışma odağını kaydırmamak amacıyla bu bölümde rapor edilmemiştir.

Siber mağduriyetle başa çıkma puanı ile bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma ($r = .646, p < .001$), yardım arama ($r = .753, p < .001$), kaçınma ve görmezden gelme ($r = .559, p < .001$), bilgi arama ($r = .751, p < .001$) alt boyutları, genel algılanan sosyal destek ($r = .221, p < .001$), özel birinden alınan sosyal destek ($r = .224, p < .001$), aileden ($r = .179, p = .003$) ve arkadaşlardan ($r = .202, p < .001$) alınan sosyal destek, genel Covid-19 hassasiyeti ($r = .264, p < .001$), duygu ve davranışlar ($r = .349, p < .001$) ve alınan önlemler ($r = .148, p < .013$) alt boyutları arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma puanı ile kişisel gelişim ($r = -.118, p = .002$) arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma puanı ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi alt boyutlarından bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma ile yardım arama ($r = .428, p < .001$), kaçınma ve görmezden gelme ($r = .261, p < .001$), bilgi arama ($r = .269, p < .001$) alt boyutları, aileden alınan sosyal destek ($r = .164, p = .006$), genel Covid-19 hassasiyeti ($r = .307, p < .001$), duygu ve davranışlar ($r = .272, p < .001$), düşünceler ($r = .188, p < .002$) ve alınan önlemler ($r = .278, p < .013$) arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi alt boyutlarından bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma ile diğer değişkenler arasında anlamlı bir negatif ilişki bulunamamıştır.

Siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi alt boyutlarından bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından yardım arama ile kaçınma ve görmezden gelme ($r = .224, p < .001$) ve bilgi arama ($r = .400, p < .001$) alt boyutları, genel algılanan sosyal destek ($r = .324, p < .001$), özel birinden alınan sosyal destek ($r = .327, p < .001$)

.001), aileden ($r = .275, p < .001$) ve arkadaşlardan ($r = .285, p < .001$) alınan sosyal destek, genel Covid-19 hassasiyeti ($r = .201, p < .001$), duygu ve davranışlar ($r = .258, p < .001$) ve alınan önlemler ($r = .123, p < .040$) arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından yardım arama ile siber mağduriyet arasında ($r = -.158, p = .008$) negatif ilişki bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından yardım arama ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından kaçınma ve görmezden gelme ile bilgi arama ($r = .154, p = .010$), genel Covid-19 hassasiyeti ($r = .125, p = .036$), duygu ve davranışlar ($r = .180, p = .002$) arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından kaçınma ve görmezden gelme ile psikolojik iyi oluş arasında ($r = -.198, p < .001$) ve çevre ve ilişkilerde hakimiyet kurma ($r = -.207, p < .001$) arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından kaçınma ve görmezden gelme ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından bilgi arama alt boyutu ile genel algılanan sosyal destek ($r = .129, p = .031$), özel birinden ($r = .175, p < .001$) ve arkadaşlardan ($r = .119, p = .047$) alınan sosyal destek, genel Covid-19 hassasiyeti ($r = .134, p = .025$), duygu ve davranışlar ($r = .251, p < .001$) arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından bilgi arama alt boyutu ile özerlik alt boyutu ($r = -.126, p = .035$) ve kişisel gelişim ($r = -.135, p = .024$) alt boyutları arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından bilgi arama alt boyutu ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Psikolojik iyi oluş ile çevre ve ilişkilerde hâkimiyet kurma ($r = .820, p < .001$), kendini kabul etme ($r = .868, p < .001$), diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma ($r = .615, p < .001$), özerklik ($r = .618, p < .001$), kişisel gelişim ($r = .688, p < .001$), bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma ($r = .12, p < .05$) alt boyutları, genel algılanan sosyal destek ($r = .391, p < .001$), özel birinden alınan sosyal destek ($r = .352, p < .001$), aileden ($r = .363, p < .001$) ve arkadaşlardan ($r = .353, p < .001$) alınan sosyal destek arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş ile internette geçirilen süre ($r = -.219, p < .001$), kaçınma ve görmezden gelme ($r = -.198, p < .001$), Covid-19'a ilişkin duygu ve davranışlar ($r = -.147, p = .013$) arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından çevre ve ilişkilerde hâkimiyet kurma ile kendini kabul etme ($r = .657, p < .001$), diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma ($r = .433, p < .001$), özerklik ($r = .319, p < .001$), kişisel gelişim ($r = .569, p < .001$) alt boyutları, genel algılanan sosyal destek ($r = .377, p < .001$), özel birinden alınan sosyal destek ($r = .387, p < .001$), aileden ($r = .307, p < .001$) ve arkadaşlardan ($r = .337, p < .001$) alınan sosyal destek arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından çevre ve ilişkilerde hâkimiyet kurma ile kaçınma ve görmezden gelme ($r = -.207, p < .001$), genel Covid-19 hassasiyeti ($r = -.144, p = .016$), duygu ve davranış ($r = -.155, p = .009$), düşünceler ($r = -.160, p = .007$) alt boyutları arasında ise negatif ilişki bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından çevre ve ilişkilerde ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından kendini kabul etme ile diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma ($r = .486, p < .001$), özerklik ($r = .364, p < .001$), kişisel gelişim ($r = .481, p < .001$) alt boyutları, yardım arama ($r = .137, p = .021$), genel algılanan sosyal destek ($r = .341, p < .001$), özel birinden alınan sosyal destek ($r = .303, p < .001$), aileden ($r = .308, p < .001$) ve arkadaşlardan ($r = .321, p < .001$) alınan sosyal destek arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından kendini kabul etme ile internette geçirilen süre ($r = -.199, p < .001$), Covid-19'a yönelik düşünceler alt boyutu ($r = -.133, p = .025$) arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından kendini kabul etme ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma ile özerklik ($r = .194, p = .001$), kişisel gelişim ($r = .279, p < .001$) alt boyutları, genel siber mağduriyetle başa çıkma puanları ($r = .166, p = .005$), bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma ($r = .172, p = .004$), yardım arama ($r = .296, p < .001$) alt boyutları, genel algılanan sosyal destek ($r = .511, p < .001$), özel birinden alınan sosyal destek ($r = .447, p < .001$), aileden ($r = .538, p < .001$)

ve arkadaşlardan ($r = .418, p < .001$) alınan sosyal destek ve alınan önlemler ($r = .185, p = .002$) alt boyutu arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma ile diğer değişkenler arasında negatif bir ilişki bulunamamıştır.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından özerklik ile kişisel gelişim alt boyutları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur ($r = .307, p < .001$).

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından özerklik ile genel siber mağduriyetle başa çıkma puanı ($r = -.160, p = .007$), kaçınma ve görmezden gelme ($r = -.218, p < .001$), bilgi arama ($r = -.126, p = .035$) alt boyutları, Covid-19'a ilişkin duygu ve davranış ($r = -.180, p = .002$) alt boyutu arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından özerklik ile diğer ilişkiler anlamsızdır.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından kişisel gelişim ile psikolojik iyi oluş ($r = .688, p < .001$), sosyal izolasyon ($r = .213, p < .001$), genel algılanan sosyal destek ($r = .152, p = .011$), özel birinden alınan sosyal destek ($r = .163, p = .006$) ve aileden ($r = .146, p = .015$) alınan sosyal destek pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından kişisel gelişim ile genel siber mağduriyetle başa çıkma puanı ($r = -.118, p = .049$), kaçınma ve görmezden gelme ($r = -.201, p < .001$), bilgi arama ($r = -.135, p = .024$), genel Covid-19 hassasiyeti ($r = -.155, p = .009$), Covid-19'a ilişkin duygu ve davranışlar ($r = -.182, p = .002$), Covid-19'a ilişkin düşünceler ($r = -.158, p = .008$) alt boyutları arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Psikolojik iyi oluş alt boyutlarından kişisel gelişim ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4. Korelasyon Sonuçları

		1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Cinsiyet	-								
2	Yaş	-0.09								
3	Çalışma Durumu	-0.12*	0.47***							
4	İlişki Durumu	0.05	0.26***	0.18**						
5	Sİ	-0.03	-0.08	-0.05	0.10					
6	SÜRE	-0.06	-0.11	-0.18**	-0.15*	0.03				
7	İÖ_TOTAL	0.02	0.11	0.19**	0.13*	0.1	-0.22***			
8	İÖ_ÇEVRE	-0.06	0.14*	0.21***	0.09	0.08	-0.22***	0.82***		
9	İÖ_KABUL	0.02	0.13*	0.23***	0.13*	0.06	-0.20***	0.87***	0.66***	
10	İÖ_DİĞER	0.19**	0.01	0.09	0.10	0.09	-0.11	0.62***	0.43***	0.49***
11	İÖ_ÖZERK	-0.04	0.07	0.05	0.16**	-0.03	-0.11	0.62***	0.32***	0.36***
12	İÖ_KİŞİ	0.02	-0.02	0.07	-0.06	0.21***	-0.15*	0.69***	0.57***	0.48***
13	SİB_MAG	-0.12*	-0.02	-0.02	-0.05	-0.06	0.13*	-0.05	-0.08	-0.05
14	BAŞ_TOTAL	0.29***	-0.07	-0.04	0.02	0.02	-0.01	-0.03	-0.07	0.07
15	BAŞ_GÜV	0.18**	-0.03	-0.07	-0.06	-0.03	-0.01	0.05	-0.03	0.09
16	BAŞ_YARD	0.31***	-0.10	-0.07	-0.01	0.02	-0.06	0.12*	0.05	0.14*
17	BAŞ_KAÇ	0.26***	-0.17**	-0.06	0.01	-0.01	0.02	-0.20***	-0.21***	-0.09
18	BAŞ_BİLG	0.08	0.06	0.04	0.07	0.06	0.01	-0.04	-0.01	0.04
19	SD_TOTAL	0.12	0.09	0.18**	0.44***	0.20***	-0.13*	0.39***	0.38***	0.34***
20	SD_ÖZEL	0.10	0.05	0.17**	0.32***	0.17**	-0.15*	0.35***	0.39***	0.30***
21	SD_AİLE	0.10	0.06	0.12*	0.34***	0.22***	-0.08	0.36***	0.31***	0.31***
22	SD_ARK	0.12	0.13*	0.21***	0.52***	0.16**	-0.13*	0.35***	0.34***	0.32***
23	COV19_TOTAL	0.12*	-0.02	-0.06	-0.01	-0.25***	0.08	-0.08	-0.14*	-0.05
24	COV19_DUY	0.10	-0.04	-0.06	0.01	-0.19**	0.05	-0.15*	-0.16**	-0.05
25	COV19_DÜŞ	0.08	0.032	-0.05	0.01	-0.24***	0.08	-0.11	-0.16**	-0.13*
26	COV19_ÖNLEM	0.13*	-0.02	-0.02	-0.03	-0.20***	0.08	0.08	-0.02	0.06

		10	11	12	13	14	15	16	17	18
11	İO_ÖZERK	0.20**								
12	İO_KİŞİ	0.28***	0.31***							
13	SİB_MAĞ	-0.05	0.03	-0.03						
14	BAŞ_TOTAL	0.17**	-0.16**	-0.12*	-0.09					
15	BAŞ_GÜV	0.17**	-0.03	-0.02	-0.01	0.65***				
16	BAŞ_YARD	0.30***	-0.05	0.05	-0.16**	0.75***	0.43***			
17	BAŞ_KAÇ	-0.02	-0.22***	-0.20***	-0.06	0.56***	0.26***	0.22***		
18	BAŞ_BİLG	0.04	-0.13*	-0.14*	-0.01	0.75***	0.27**	0.40***	0.15**	
19	SD_TOTAL	0.51***	0.08	0.15*	-0.06	0.22***	0.11	0.32***	0.03	0.13*
20	SD_ÖZEL	0.45***	0.03	0.16**	-0.08	0.22***	0.07	0.33***	0.01	0.18**
21	SD_AİLE	0.54***	0.08	0.15*	-0.01	0.18**	0.16**	0.28***	0.02	0.06
22	SD_ARK	0.42***	0.11	0.11	-0.08	0.20***	0.07	0.29***	0.06	0.12*
23	COV19_TOTAL	0.11	-0.04	-0.16**	0.01	0.26***	0.31***	0.20***	0.12*	0.13*
24	COV19_DUY	0.02	-0.18**	-0.18**	0.06	0.35***	0.27***	0.26***	0.18**	0.25***
25	COV19_DÜŞ	0.09	0.02	-0.16**	-0.01	0.11	0.19**	0.08	0.03	0.03
26	COV19_ÖNLEM	0.19**	0.12	-0.02	-0.05	0.15*	0.28***	0.12*	0.08	0.01

		19	20	21	22	23	24	25	26
20	SD_ÖZEL	0.88***							
21	SD_AİLE	0.89***	0.64***						
22	SD_ARK	0.95***	0.78***	0.82***					
23	COV19_TOTAL	0.09	0.11	0.07	0.07				
24	COV19_DUY	0.10	0.14*	0.04	0.09	0.84***			
25	COV19_DÜŞ	0.07	0.05	0.10	0.04	0.83***	0.54***		
26	COV19_ÖNLEM	0.05	0.06	0.05	0.03	0.76***	0.39***	0.51***	

Not. *p<.05, **p<.01, ***p<.001.

Cinsiyet: 0 = Erkek, 1 = Kadın; Çalışma Durumu: 0 = Çalışmıyor, 1 = Çalışıyor; İlişki Durumu: 0 = İlişkisi Yok, 1 = İlişkisi Var. Sİ = Sosyal izolasyon; SÜRE = İnternet ağları ve sosyal medyada günlük ortalama geçirilen saat; İO_TOTAL = Genel iyi oluş puanı; İO_ÇEVRE = Çevre ve ilişkilerde hakimiyet kurma; İO_KABUL = Kendini kabul etme; İO_DİĞER = Diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma; İO_ÖZERK = Özerklik; İO_KİŞİ = Kişisel gelişim; SİB_MAĞ = Siber mağduriyet; BAŞ_TOTAL = Genel sanal zorbalıkla baş etme puanı; BAŞ_GÜV = Bilişsel güvenlik ve gizliliği arttırma; BAŞ_YARD = Yardım arama; BAŞ_KAÇ = Kaçınma ve görmezden gelme; BAŞ_BİLG = Bilgi arama; SD_TOTAL = Genel algılanan sosyal destek puanı; SD_ÖZEL = Özel birinden sosyal destek; SD_AİLE = Aileden sosyal destek; SD_ARK = Arkadaş(lar)dan sosyal destek; COV19_TOTAL = COVID-19 sürecince deneyimler; COV19_DUY = COVID19 süresince duygu ve davranış; COV19_DÜŞ = COVID19 süresince düşünce; COV19_ÖNLEM= COVID19 süresince alınan önlemler.

3.2. Bağımsız Örneklem İçin T-Testi Bulguları

Hipotez 2.1 ve 2.2'nin test edilmesi amacıyla, siber mağduriyet düzeyi ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyinin cinsiyet bağlamında kıyaslanması için bağımsız örneklemelerde T-testi yapılmıştır. Varyansların homojenlik varsayımı Levene Testi sonuçlarına bakılarak yorumlanmıştır. Siber mağduriyet düzeyi ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi için bu varsayım ihlal edilmiştir, ($F = 4.808, p = .029$; $F = 7.390, p = .007$, sırasıyla). Dolayısıyla sonuçlar yorumlanırken varyansların homojenlik varsayımının ihlal edildiği durumdaki düzeltilmiş serbestlik dereceleri dikkate alınmıştır.

Sonuç olarak, siber mağduriyete maruz kalma düzeyi için kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(212.390) = 2.011, p = .052$, %95CI [-.0004, .0792]. Bununla beraber, siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi için kadınlar ($Ort = 3.13, SH = .03$) ve erkekler ($Ort = 2.86, SH = .05$) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $t(199.514) = -4.789, p < .001$, %95CI [-.3913, -.1630]. Kadınların siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi erkeklerinkinden daha yüksek bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutları incelendiğinde ise bilişsel güvenlik ve gizliliği arttırma alt boyutunda kadınlar ($Ort = 3.54, SH = .04$) ve erkekler ($Ort = 3.35, SH = .05$) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $t(199.997) = -2.940, p < .004$, %95CI [-.3164, -.0624]. Kadınların siber mağduriyetle başa çıkarken bilişsel güvenlik ve gizliliği arttırma stratejisini kullanma oranı erkeklerinkinden daha yüksek bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından yardım arama alt boyutu incelendiğinde kadınlar ($Ort = 3.54, SH = .04$) ve erkekler ($Ort = 3.35, SH = .05$) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $t(214.334) = -5.308, p < .001$, %95CI [-.6102, -.2798]. Kadınların siber mağduriyetle başa çıkarken yardım arama stratejisini kullanma oranı erkeklerinkinden yüksek bulunmuştur.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından kaçınma ve görmezden gelme alt boyutu incelendiğinde kadınlar ($Ort = 2.80, SH = .05$) ve erkekler ($Ort = 2.47, SH = .06$) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $t(245.945) = -4.608, p < .001$, %95CI [-.4809, -.1929]. Kadınların siber mağduriyetle başa çıkarken kaçınma ve görmezden gelme stratejisini kullanma oranları erkeklerinkinden yüksek bulunmuştur.

Son olarak siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından bilgi arama alt boyutu incelendiğinde kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(227.756) = -1.234, p = .218, \%95CI [-.3570, .0820]$.

3.3. Yol Analizi Bulguları

Algılanan sosyal destek ve deneyimlenen sosyal izolasyonun internette geçirilen süre ve siber mağduriyet aracılığıyla, bireylerin deneyimlediği siber mağduriyetle başa çıkma ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkiyi sınamak amacıyla kuramsal çerçeveye dayanarak bir kavramsal model ortaya konmuştur. Bu modeli sınamak amacıyla ise AMOS Programı ile yol analizi yapılmıştır. Sözü edilen kavramsal model en büyük olabilirlik kestirimi yoluyla ve 1000 adet bootstrap tahminiyle test edilmiştir. Olası dolaylı ilişkiler raporlanırken yanlılığı düzeltilmiş güven aralıkları yorumlanmıştır.

3.4. Kavramsal Modele İlişkin Bulgular

Yol analizi sonuçlarına göre kavramsal modelin (bkz. Şekil 1), genel uyum indekslerinin anlamlı bir model için beklenen aralıklarda olmadığı, başka bir anlatımla veri ile iyi uyum göstermediği saptanmıştır, $[\chi^2(8) = 73.57, \chi^2/df = 9.20, p < .001]$, GFI = .93, CFI = .49, RMSEA = .17]. Uyum aralıkları ve kavramsal modele ilişkin genel uyum indeksleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Kavramsal Modele İlişkin ve Anlamlı Bir Model İçin Gerekli

Görünen Uyum İndeksi Aralıkları (Schermelleh-Engel, Moosbrugger, H. ve Müller, H., 2003).

	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Mevcut Çalışma
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$	9,20
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$	0,93
CFI	$.97 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI < .97$	0,49
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$	0,17

Not. χ^2/df = Ki-Kare; df = serbestlik derecesi; χ^2/df = Ki-Kare değerinin serbestlik derecesine oranı; GFI = Uyum iyiliği indeksi; CFI = Karşılaştırmalı uyum indeksi; RMSEA = Yaklaşık hataların ortalama karekökü.

Bu durumda, eldeki veriyi en iyi temsil edebilecek modele ulaşmak amacıyla AMOS yazılımı tarafından önerilen düzeltme indeksleri incelenmiştir. Bu doğrultuda algılanan sosyal destek ve psikolojik iyilik hali arasında bir yol oluşturulmuştur. Bu modifikasyon sonucunda modelin uyum iyiliği indeksleri görece daha iyi hale gelmiştir, [$\chi^2 (7) = 22.04$, $\chi^2/df = 3.15$, $p = .002$], GFI = .98, CFI = .88, RMSEA = .09]. Fakat uyum iyiliği değerleri hala istenilen düzeyde olmadığı için son düzeltme indeksi olarak internette geçirilen süre ve psikolojik iyilik hali arasına bir yol eklenmiştir. Sonuç olarak, modelin eldeki veriyle en uygun haline ulaşılmıştır, [$\chi^2 (6) = 13.63$, $\chi^2/df = 2.27$, $p = .034$], GFI = .99, CFI = .94, RMSEA = .06] (Tablo 7). Alternatif modele ilişkin bulguların ayrıntıları bir sonraki alt başlıkta ele alınmıştır.

İstatistiksel olarak anlamlı sonuçlardan bahsetmek gerekirse, modele kontrol değişkeni olarak dâhil edilen Covid-19 hassasiyeti internette geçirilen süreyi ($\beta = .121$, $SE = .06$, $p = .049$; sınırda anlamlılık değeri) ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyini ($\beta = .265$, $SE = .06$, $p < .001$) pozitif, sosyal izolasyonu ise negatif yönde yordamaktadır ($\beta = -.254$, $SE = .06$, $p < .001$) (bkz. Şekil 2).

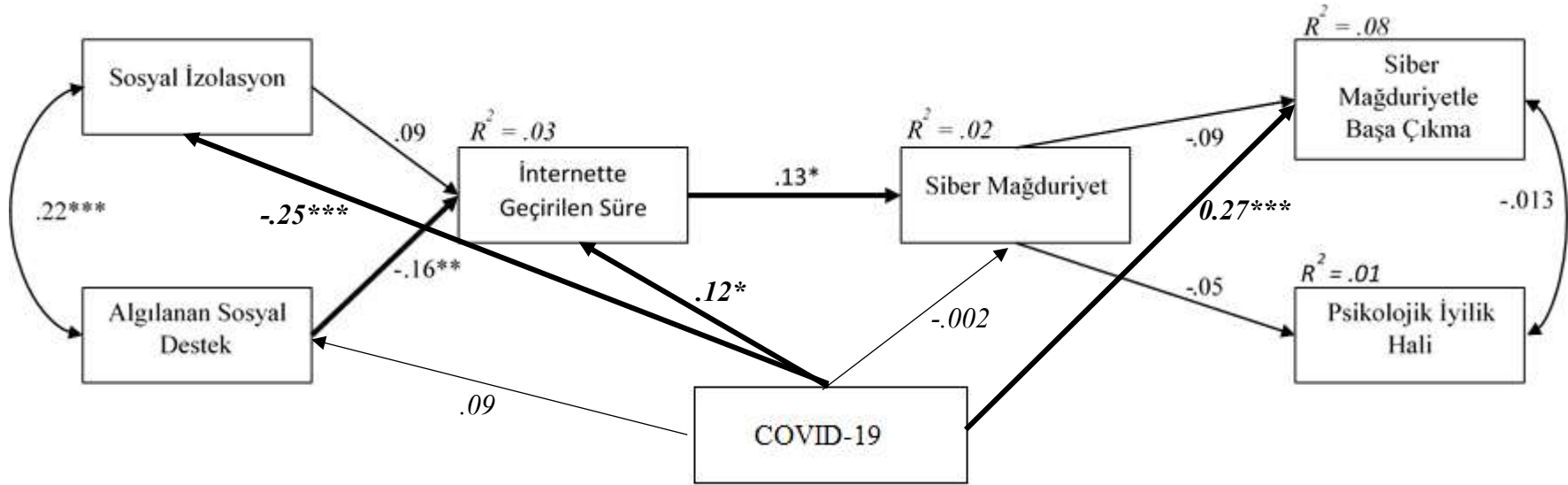
Ayrıca, algılanan sosyal destek internette geçirilen süreyi negatif yönde yordamıştır ($\beta = -.163$, $SE = .06$, $p = .007$). Ek olarak, internette geçirilen süreyle siber mağduriyet arasında da pozitif bir ilişki bulunmuştur ($\beta = .133$, $SE = .06$, $p = .025$). Kavramsal modelin yol analizi bulgularının tümü Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Kavramsal Modelin Yol Analizi Sonuçları

		β	SH	p
Sosyal İzolasyon	← COVID-19 Hassasiyeti	-0,254***	0,058	<.001
Algılanan Sosyal Destek	← COVID-19 Hassasiyeti	0,09	0,06	0,131
İnternette Geçirilen Süre	← COVID-19 Hassasiyeti	0,121*	0,061	0,049
Siber Mağduriyet	← COVID-19 Hassasiyeti	-0,002	0,059	0,977
Siber Mağduriyetle Başa Çıkma	← COVID-19 Hassasiyeti	0,265***	0,057	<.001
Psikolojik İyilik Hali	← COVID-19 Hassasiyeti	-0,079	0,060	0,183
İnternette Geçirilen Süre	← Sosyal İzolasyon	0,09	0,062	0,148
İnternette Geçirilen Süre	← Algılanan Sosyal Destek	-0,163**	0,061	0,007
Siber Mağduriyet	← İnternette Geçirilen Süre	0,133*	0,059	0,025
Siber Mağduriyetle Başa Çıkma	← Siber Mağduriyet	-0,089	0,057	0,123
Psikolojik İyilik Hali	← Siber Mağduriyet	-0,048	0,060	0,419

Not: β = Standardize Edilmiş Regresyon Yüğü; SH = Standart Hata.

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Şekil 2. Kavramsal Modele İlişkin Sonuçlar

Not. $*p < .05$, $**p < .01$, $***p < .001$. Standardize edilmiş regresyon katsayıları raporlanmıştır. COVID-19 hassasiyeti kontrol değişkeni olarak analize katılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı regresyon yolları kalın oklarla belirtilmiştir.

3.5. Alternatif Modelin Yol Analizi Bulguları

Bu bölümde ise kavramsal modelin iyileştirmesi adına yapılan düzeltme indeksleri ve bu indeksler sonucunda ortaya çıkan yeni modele dair bulgulara yer verilmiştir. Bu modifikasyonlardan ilki algılanan sosyal destek değişkeni ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkidir, bu modifikasyon sonucu model bir miktar iyileşmiş ancak Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı alanyazındaki (Schermele-Engel ve ark., 2003) kabul edilebilir uyumun üzerinde olması sebebiyle [$\chi^2(7) = 22.04$, $\chi^2/df = 3.15$, $p = .002$], GFI = .98, CFI = .88, RMSEA = .09] internette geçirilen süre ve psikolojik iyilik hali arasındaki negatif yönlü ilişki de modele eklenerek bu iki yolun hesaba katıldığı yol analizi sonuçları raporlanmıştır, [$\chi^2(6) = 13.63$, $\chi^2/df = 2.27$, $p = .034$], GFI = .99, CFI = .94, RMSEA = .06].

Düzeltilme indeksleri sonucu kavramsal modele dâhil edilen iki yolun hesaba katıldığı yol analizi Tablo 7’de raporlanmıştır.

Tablo 7. Eldeki Veriyi En İyi Temsil Eden Modele İlişkin Uyum İndeksi Aralıkları (Schermele-Engel ve ark., 2003).

	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Mevcut Çalışma
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$	2,27
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$	0,99
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI < .95$	0,94
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$	0,07

Not. χ^2/df = Ki-Kare; df = serbestlik derecesi; χ^2/df = Ki-Kare değerinin serbestlik derecesine oranı; GFI = Uyum iyiliği indeksi; CFI = Karşılaştırmalı uyum indeksi; RMSEA = Yaklaşık hataların ortalama karekökü.

İstatistiksel olarak anlamlı sonuçlardan bahsedildiğinde, modele kontrol değişkeni olarak dâhil edilen Covid-19 hassasiyeti internette geçirilen süreyi ($\beta = .121$, $SE = .06$, $p = .049$; sınırda anlamlılık değeri) ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyini ($\beta = .265$, $SE = .06$, $p < .001$) pozitif, sosyal izolasyonu ($\beta = -.254$, $SE = .06$, $p < .001$) ise negatif yönde yordamaktadır (bkz. Şekil 3).

Ayrıca, algılanan sosyal destek internette geçirilen süreyi negatif yönde yordarken ($\beta = -.163$, $SE = .06$, $p = .007$), psikolojik iyi oluş halini ($\beta = .398$, $SE = .05$, $p < .001$) pozitif yönde yordamaktadır. Ek olarak, internette geçirilen süreyle siber mağduriyet

arasında da pozitif bir ilişki bulunmuştur ($\beta = .133$, $SE = .06$, $p = .025$). Son olarak, internette geçirilen süre psikolojik iyilik halini negatif yönde yordamaktadır. ($\beta = -.160$, $SE = .06$, $p = .004$). Alternatif modelin yol analizi bulgularının tümü Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Alternatif Modelin Yol Analizi Sonuçları

			β	SH	p
Sosyal İzolasyon	←	COVID-19 Hassasiyeti	-0,254***	0,058	<.001
Algılanan Sosyal Destek	←	COVID-19 Hassasiyeti	0,09	0,06	0,131
İnternette Geçirilen Süre	←	COVID-19 Hassasiyeti	0,121*	0,061	0,049
Siber Mağduriyet	←	COVID-19 Hassasiyeti	-0,002	0,059	0,977
Siber Mağduriyetle Başa Çıkma	←	COVID-19 Hassasiyeti	0,265***	0,057	<.001
Psikolojik İyilik Hali	←	COVID-19 Hassasiyeti	-0,102	0,054	0,06
İnternette Geçirilen Süre	←	Sosyal İzolasyon	0,09	0,062	0,148
İnternette Geçirilen Süre	←	Algılanan Sosyal Destek	-0,163**	0,061	0,007
Siber Mağduriyet	←	İnternette Geçirilen Süre	0,133*	0,059	0,025
Siber Mağduriyetle Başa Çıkma	←	Siber Mağduriyet	-0,089	0,057	0,123
Psikolojik İyilik Hali	←	Siber Mağduriyet	-0,002	0,054	0,973
Psikolojik İyilik Hali	←	Algılanan Sosyal Destek	0,398***	0,054	<.001
Psikolojik İyilik Hali	←	İnternette Geçirilen Süre	-0,160**	0,055	0,004

Not: β = Standardize Edilmiş Regresyon Yüğü; SH = Standart Hata.

Koyu olarak gösterilen iki yol düzeltme indeksleri sonucu eklenmiştir.

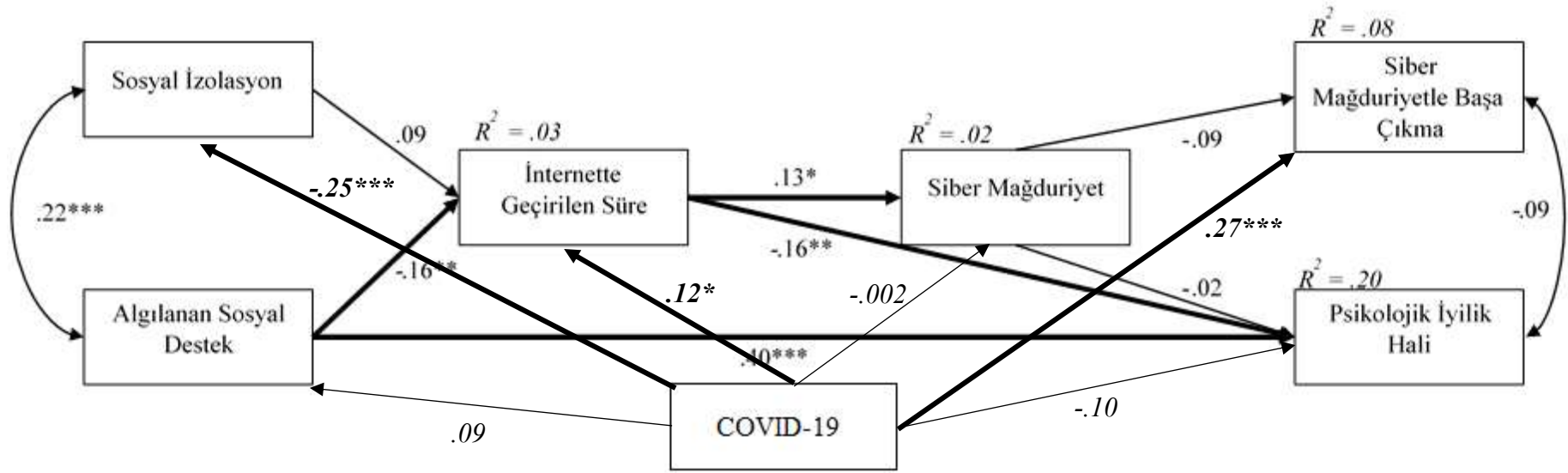
Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

3.6. Dolaylı İlişkilere Yönelik Bulgular

Alternatif modelin içerdiği olası dolaylı ilişkilere yönelik sonuçları yorumlayacak olursak, iki adet dolaylı ilişki olduğunu görüyoruz. Bunlardan ilki algılanan sosyal desteğin siber mağduriyet düzeyini internette geçirilen süre aracılığı ile yordadığı dolaylı ilişkidir ($\beta = -.02$, $SE = .02$, 95%CI [-.0455, -.0004]). Elde edilen bu dolaylı ilişkide, internette geçirilen sürenin *tam* mı yoksa *kısmi* bir aracı rolü mü olduğunu belirlemek amacıyla algılanan sosyal destek ile siber mağduriyete maruz kalma arasındaki direk ilişki incelenmiştir. Sonuç olarak, algılanan sosyal destek ve siber mağduriyete maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\beta = -.05$, $SE = .06$, $p = .45$); bu da internette

geçirilen sürenin *tam* aracı rolüne işaret etmektedir. Spesifik olarak, algılanan sosyal destek düzeyi yüksek bireyler internette daha az vakit geçirdiklerini rapor etmişlerdir ve bunun sonucunda da daha az siber mağduriyete maruz kaldıklarını raporlamışlardır.

İkinci olarak, algılanan sosyal destek ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkide internette geçirilen sürenin aracı rolünün olduğu anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\beta = .03$, $SE = .01$, 95%CI [.0022, .0565]). Algılanan sosyal destek ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu hatırlayacak olursak, ulaşılan ikinci dolaylı ilişkide internette geçirilen sürenin *kısmi* aracı rolü olduğu anlaşılmaktadır. Spesifik olarak, algılanan sosyal destek düzeyi yüksek bireyler internette daha az vakit geçirdiklerini rapor etmişlerdir ve bunun sonucunda da daha yüksek düzeyde psikolojik iyilik hali raporlamışlardır.

Şekil 3. Modelin Nihai Haline İlişkin Sonuçlar

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$. Standardize edilmiş regresyon katsayıları raporlanmıştır. COVID-19 hassasiyeti kontrol değişkeni olarak analize katılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı regresyon yolları kalın oklarla belirtilmiştir.

3.7. Bulguların Özeti

Çalışma bulguları şu şekilde özetlenebilir:

Korelasyon analizi sonuçlarına göre;

- Siber mağduriyetle başa çıkma puanı ile genel algılanan sosyal destek, özel birinden alınan sosyal destek, aileden ve arkadaşlardan alınan sosyal destek, diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma, genel Covid-19 hassasiyeti, Covid-19'a ilişkin duygu ve davranışlar ve Covid-19'a ilişkin alınan önlemler arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında hipotez 1 ve 1.1 yanlıştırken hipotez 1.2 doğrulanmıştır.
- Siber mağduriyetle başa çıkma puanı ile psikolojik iyilik hali alt boyutlarından özerklik alt ölçeği ve kişisel gelişim alt ölçeği arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.
- Siber mağduriyet ile başa çıkma puanı ile sosyal izolasyon, internette geçirilen süre, siber mağduriyet, psikolojik iyilik hali arasında bir ilişki bulunamamıştır.
- Genel psikolojik iyi oluş ile genel algılanan sosyal destek, özel birinden alınan sosyal destek ve arkadaşlardan alınan sosyal destek arasında pozitif ilişki bulunmuştur.
- Genel psikolojik iyi oluş ile internette geçirilen süre, kaçınma ve görmezden gelme arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.
- Genel psikolojik iyilik hali ile sosyal izolasyon, siber mağduriyet düzeyi ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamıştır.
- T-test analizi sonuçlarına göre; Siber mağduriyete maruz kalma düzeyi için kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, bu bulgu sonucu hipotez 2.1'i yanlıştır. Siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi için kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, bu fark ise kadınların siber mağduriyetle başa çıkma düzeyinin erkeklerin siber mağduriyetle başa çıkma düzeyinden daha yüksek olduğu yönündedir, bu bulgu ışığında ise hipotez 2.2 yanlıştır.
 - Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutları incelendiğinde ise kadınlar ve erkekler arasında; bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma, yardım arama ve kaçınma ve görmezden gelme alt boyutları arasında anlamlı fark bulunmuş ve kadınların daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından bilgi arama alt boyutunda cinsiyet arası anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Covid-19 hassasiyeti internette geçirilen süreyi ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyini pozitif yönde yordamaktadır. Covid-19 hassasiyeti, sosyal izolasyonu ve internette geçirilen süreyi negatif yönde yordamaktadır.

- Ek olarak, internette geçirilen süreyle siber mağduriyet arasında da pozitif bir ilişki bulunmuştur.
- Covid-19 hassasiyetinin kontrol edildiği, sosyal izolasyondaki artış ve algılanan sosyal destekteki düşüşle birlikte artan internette geçirilen sürenin, siber mağduriyet düzeyini arttırarak siber mağduriyetle başa çıkma ve psikolojik iyilik hali düzeyini düşürdüğünü öneren (kavramsal modele ilişkin) model yol analizleri sonuçlarına göre doğrudan ilişkiler;
 - İnternette geçirilen süre siber mağduriyeti pozitif yönde yordamaktadır. Algılanan sosyal destek internette geçirilen süreyi negatif yönde yordamaktadır.
- Kavramsal modele ilişkin yol analizi sonuçlarına göre dolaylı ilişkiler;
 - Algılanan sosyal destek ile siber mağduriyet arasında internette geçirilen süre aracılığıyla negatif yönde yordamaktadır.
- Nihai modele ilişkin yol analizi sonuçlarına göre doğrudan ilişkiler;
 - İnternette geçirilen süre siber mağduriyeti pozitif yönde yordamaktadır. Algılanan sosyal destek internette geçirilen süreyi negatif yönde yordamaktadır.
- Algılanan sosyal destek psikolojik iyilik halini pozitif yönde yordamaktadır. İnternette geçirilen süre psikolojik iyilik halini negatif yönde yordamaktadır.
- Nihai modele ilişkin yol analizi sonuçlarına göre dolaylı ilişkiler; algılanan sosyal destek ile siber mağduriyet arasında internette geçirilen süre aracılığıyla negatif yönde yordamaktadır.
- Algılanan sosyal destek ile psikolojik iyilik hali arasına internette geçirilen süre aracılığıyla pozitif yönlü tam aracı rollü bir ilişki yordamaktadır.
- Nihai model istenilen güven aralıklarında olmasına rağmen beklenen ilişkiler anlamlı çıkmadığı için modelin eldeki veriyle uyummadığını söylenebilir.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinde Covid-19 döneminde meydana gelen sosyal izolasyon ve sosyal destek algısı ile siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkileri incelemek ve bu ilişkiyi incelerken internette geçirilen sürenin ve siber mağduriyet düzeyini aracı rolünü incelemektir.

Bu bölümde, mevcut çalışmanın sonuçları değerlendirilmekte ve bu sonuçların yorumlarına yer verilmektedir. Elde edilen bulgular alakalı alanyazın ışığında tartışılmaya çalışılmıştır. Tartışma bölümünün sıralanımı sonuç bölümündeki sonuçlarının her birinin sıralanımına göre verilmiştir. Bu bölümler sırasıyla; korelasyon analizinin sonuçları, t-test sonuçları ve yol analizi bulguları şeklindedir. Elde edilen bulgular klinik çıkarımlar doğrultusunda değerlendirilmiş ve son olarak çalışmanın sınırlılıkları ve öneriler ele alınmıştır.

4.1. Korelasyon Analizi Bulgularının Tartışılması

Yapılan korelasyon analizi sonuçları değerlendirilerek ilgili alanyazın kapsamında ilk olarak çalışmanın bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkenler ile olan ilişkileri, daha sonra ise diğer değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkileri tartışılacaktır.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda siber mağduriyetle başa çıkma ile algılanan sosyal destek puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki görülmüştür. Ancak bu ilişkinin siber mağduriyet seviyesinde bir değişiklikten bağımsız olarak siber mağduriyetle başa çıkma konusunda destekleyici bir rolü olduğu vurgulanmaktadır (Cho ve Yoo, 2017). Buna ek olarak algılanan sosyal desteğin çevrimiçi veya çevrimdışı olması siber zorbalıkla başa çıkmada farklı şekillerde destek olabileceği de yine araştırmacılar tarafından raporlanmaktadır (Cho ve Yoo, 2017). Covid-19 küresel salgını sebebiyle bireylerin almakta oldukları çevrimdışı desteğin azaldığını ve onun yerine aldıkları çevrimiçi destek ile bu ihtiyacın karşılanmaya çalışıldığı söylenebilir, bu da bireylerin siber zorbalıkla başa çıkarken kullandıkları mekanizmaları etkileyebilmektedir. Araştırmacılar genç yetişkinlerin Covid-19 döneminde internet kullanımının arttığını ve sosyal destek aramalarında azalma olduğunu vurgulamaktadırlar (Lisitsa, Benjamin, Chun, Skalisky, Hammond ve Mezulis, 2020). Yine araştırmacılar tarafından belirtilmektedir ki genç yetişkinlerin algıladıkları sosyal destek

düşük olduğunda arkadaşlık ilişkilerine yaptıkları atıflardan dolayı diğer bireylere göre daha yüksek yalnızlık hissettiklerini söylemek mümkündür (Choo ve Marszalek, 2019). Ancak yalnızlığın siber zorbalığa maruz kalmayla olan ilişkisi konusunda alanyazının yeterince tutarlı olmadığını söylemek mümkündür; Brewer ve Kerslake (2015) yalnızlığın siber mağduriyetle doğrudan ilişkili olduğunu söylemekteyken ve Quintana-Orts, Rey ve Neto (2021) yalnızlığın siber mağduriyetle doğrudan ilişkisi olmadığını raporlamaktadırlar, bu sebeple yalnızlığın siber mağduriyeti doğrudan etkileyip etkilemediğini söylemek mümkün değildir. Bu çalışmaların bazılarında bu etki doğrudan bir etki olarak değerlendirilmekte bir kısmında ise dolaylı bir etki olduğu raporlanmaktadır ancak bu etkinin niteliğinden bağımsız olarak varlığı yok sayılamayacak ya da azımsanamayacak kadar önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bu risk faktörünün yanı sıra araştırmacılar siber mağduriyetle ilgili bazı koruyucu faktörlerden bahsetmektedirler; bu faktörler bireylerin yaş gruplarına göre değişmekle birlikte; topluluk, okul, aile ve akranların bireysel koruyucu faktörler olabileceği araştırmacılar tarafından raporlanmıştır (Zych, Farrington ve Ttofi, 2019). Bunun yanı sıra dirençlilik (resilience) bazı araştırmacılar tarafından koruyucu faktör olarak vurgulanmaktadır (Santos, Mateos-Pérez, Cantero ve Gámez-Guadix, 2021). Ancak alanyazın bulguları ve çalışma bulguları kıyaslandığında siber mağduriyetle başa çıkma ve algılanan sosyal destek arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ve çalışma bulgularının alanyazın bulguları ile örtüştüğünü söylemek mümkündür

Siber mağduriyetle başa çıkma ile diğer bağımsız değişken olan sosyal izolasyon arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Alanyazın tarandığında bu iki değişkenin birlikte çalışıldığı birçok çalışma bulunmaktadır ancak bu çalışmaların sayılı bir kısmının örneklemini üniversite öğrencileri veya genç yetişkinlerden oluşmaktadır geri kalan çalışmalar ise sosyal izolasyonun depresif duygu durumu tetikleyeceği ve bunun sonucu olarak internet kullanımının artabileceğini vurgulamaktadırlar (Olenik-Shemesh, Heiman ve Eden, 2012).

Bu çalışmanın cevap aradığı sorulardan biri olan sosyal izolasyon ve internet kullanımı arasında bir ilişki olup olmadığı sorusu ise bu iki değişken arasında herhangi bir ilişki olmaması sebebiyle bu sorunun cevabı olumsuz olarak alınmış olup, sosyal izolasyon ve internet kullanımı arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamıştır. Bu bulgunun sebebi sosyal izolasyon ölçülürken geliştirilen soruların geçerliliğiyle alakalı olabilmekle birlikte, böyle bir ilişki olmayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Siber mağduriyetle başa çıkma ile algılanan sosyal destek ve algılanan sosyal destek alt boyutlarının hepsi; özel birinden alınan sosyal destek, aileden alınan sosyal destek ve arkadaşlardan alınan sosyal destek arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Çalışmalar incelendiğinde görülmektedir ki çalışmaların yapıldığı yaş grubu algılanan sosyal desteğin alt boyutlarıyla ilgili farklı sonuçlar bulabilmektedir. Yaşları 13-19 arasında değişen ergen bireylerle yapılan çalışmada akran desteğinin önemi vurgulanırken (Worsley, McIntyre ve Corcoran, 2019), Yaşları 11-14 arasında değişen ortaokul öğrencileriyle yapılan çalışmada aileden alınan sosyal desteğin önemi vurgulanmaktadır (Yiğit, Keskin ve Yurdugül, 2018). Bir başka çalışma ergenliğin başında olan ve yaşları 10-13 arasında değişen bireylerin aileden ve öğretmenlerden alınan sosyal desteğin hem genel psikolojik iyi oluşta hem de siber mağduriyetle başa çıkmada olumlu bir etkisi olduğunu raporlamıştır (Hellfeldt ve ark., 2020). Toparlamak gerekirse siber mağduriyetle başa çıkmada algılanan sosyal desteğin önemli olduğu söylenebilir ancak mağduriyeti yaşayan bireylerin yaş grubuna göre ihtiyaçları olan sosyal desteğin kaynağı değişiklik gösterebilmektedir ve siber mağduriyetle başa çıkma ile algılanan sosyal destek arasında bulunan pozitif ilişki alanyazın bulgularıyla uyushmaktadır denebilir.

Siber mağduriyetle başa çıkma ile Covid-19 hassasiyeti ve Covid-19 hassasiyet ölçeği alt boyutlarının hepsi; Covid-19'a ilişkin duygu ve davranışlar, Covid-19'a ilişkin düşünceler ve Covid-19'a ilişkin alınan önlemler alt boyutları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu değişkenlerin çalışıldığı araştırmalarda başa çıkma yöntemleri güncel araştırmada ölçülen başa çıkma yöntemleriyle uyushmamaktadır. Güncel araştırmada başa çıkma yöntemi sanal zorbalıkla başa çıkma ölçeğiyle ölçülürken alanyazındaki çalışmalar kısa psikolojik sağlamlılık başa çıkma ölçekleriyle ölçülmüştür (Fung, 2020; Han, Wang ve Li, 2021). Bu araştırmaların sonucuna göre ise problem odaklı başa çıkma stratejisi daha az siber zorbalık failliği ile ilişkili ancak depresif belirtilerle herhangi bir ilişki bulunmamaktayken, duygu temelli başa çıkma stratejisi hem depresyon ile hem de daha yüksek siber zorbalık failliği ile ilişkilidir (Yang, 2021). Ancak araştırmacıların raporladığı bir diğer bilgi yapılan bu çalışmaların dünya nüfusuna yordanması konusunda bazı hassasiyetler olmasıdır. Bunun sebebinin bu çalışmaların hem geleneksel bir kültürde yapılmış olması (Çin) hem de Covid-19 virüsünün ilk kez burada ortaya çıkmış olması sebebiyle olduğu belirtilmektedir. Bu sebeple bu ilişki için bulguların alanyazınla uyushup uyushmadığını söylemek pek mümkün değildir.

Yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre psikolojik iyilik hali ile algılanan sosyal destek arasında pozitif yönlü bir ilişki görülmüştür, alanyazın incelendiğinde görülmektedir ki algılanan sosyal destek oranı ile bireylerin iyilik halleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (Rigby, 2000). Ayrıca düşük algılanan sosyal destek düzeyinin bireylerin zihinsel iyi oluşlarıyla anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu raporlanmıştır (Rigby, 2000). Bunun yanı sıra Poudel, Gurung ve Khanal (2020) algılanan sosyal destek ve psikolojik iyilik hali arasında anlamlı bir ilişki raporlamışlardır, bu çalışmalar gibi birçok çalışma alanyazında benzer bulguları ifade etmektedirler. Yine alanyazın incelenirken birçok çalışmada belirtilmektedir ki stresli yaşam olayları başa çıkmaya çalışırken algılanan sosyal destek alınan sosyal destekten daha önemli bir yere sahiptir (Wethington ve Kesller, 1986). Ancak çevrimdışı olan algılanan sosyal desteğin ile siber zorbalık arasında negatif bir ilişki raporlamışlardır (Cho ve Yoo, 2017). Bu bilgi ise kişilerin Covid-19 dönemi sebebiyle onların için önemli olan diğerlerinden uzak kalmaları ve bu fiziksel mesafe sebebiyle algıladıkları sosyal destekte düşüşe sebep olabilmekle birlikte algıladıkları sosyal destekteki düşüşün psikolojik iyilik haline doğrudan etkisi olduğu söylenebilir (Hellfeldt ve ark., 2020). Başka bir deyişle bu bulguların alanyazınla uyumlu olduğu söylenebilir ve algılanan sosyal desteğin bazı boyutlarının siber mağduriyet ve psikolojik iyilik haliyle arasında aracı bir koruyucu rol üstlendiğini söylemek mümkündür (Hellfeldt ve ark., 2020). Bu boyutlar kişilerin yaş gruplarına göre değişiklik gösterebilmektedir (Cho ve Yoo, 2017).

Çalışma bulgularında psikolojik iyilik hali ile diğer bağımsız değişken olan sosyal izolasyon arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir, Birditt, Turkelson, Fingerman, Polenick ve Oya (2021) yaptıkları araştırmada sosyal izolasyon arttıkça Covid-19 salgını sebebiyle meydana gelen stresin arttığını ve bu artışların bireylerin psikolojik iyilik halini olumsuz etkilediğini raporlamışlardır. Yine alanyazın incelendiğine görülmektedir ki Covid-19 sosyal izolasyonu zamanlarında bireylerin yaptığı fiziksel egzersiz oranlarındaki düşüşlere bağlı olarak zihinsel iyilik hallerinde anlamlı bir düşüş olduğunu söylemek mümkündür (Fernandez-Rio, Cecchini, Mendez-Gimenez ve Carriedo, 2021). Aynı araştırmacılar bu bulgunun yanı sıra fiziksel egzersizin ve dirençliliğin (resilience) stresli olaylarla başa çıkarken koruyucu bir rol oynadığını raporlamaktadırlar. Bir başka araştırmada ise risk grubunda olmayan bireylerin ve yetişkin, yaşlı ve hasta grupta olan insanların Covid-19 ve insanların hayatına getirdiği kısıtlılıkların yaş gruplarını daha farklı etkilediğini raporlamaktadır (Papaioannou, Schinke, Chang, Kim ve Duda, 2020). Aynı araştırmacılar Covid-19 salgınının genç bireylerin çevrimiçi oyun oynama seviyesini arttırdığını ve diğer

fiziksel yaşantılarını kısıtladıklarını raporlamaktadırlar. Yetişkin ve yaşlı bireylerde ise yine kişilerin fiziksel kısıtlılıklar sebebiyle henüz ortaya çıkmamış veya hareketsizlikle tetiklenebilecek; kalp ve damar hastalıklarına ilişkin, solunum hastalıklarına ilişkin, obezite deneyimleyen bireyler ve kanser hastalığı sonucu kurtulan bireylerin Covid-19 hastalığı için risk gruplarında olan bireylerin aldıkları önlemleri arttırarak deneyimlenen sosyal izolasyonu daha ağır bir şekilde deneyimleyebileceklerini raporlamışlardır (Papaioannou ve ark., 2020). Bu çalışmadaki bulguların bu anlamda alanyazınla uyuşmadığını söylemek mümkündür. Bunun nedeni olarak ise verinin toplandığı zamanda “tam kapanma” gibi sokağa çıkma yasaklarının bir kısmının henüz ortadan kalkmışken bazı yasakların devam ediyor olması sebebiyle bireylerin kendilerini sosyal açıdan normalde olduklarından daha izole hissetmesi olabileceği düşünülmektedir. Bu sonucun alanyazında yapılan araştırmalarla uyuşmadığını söylemek mümkündür.

Siber mağduriyetle başa çıkma ile Covid-19 hassasiyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki görülmüştür, ilgili alanyazın incelendiğinde Covid-19 çalışmalarının diğer çalışmalara göre görece daha yeni ve daha az olması sebebiyle çok sayıda çalışma bulunmamaktadır ancak olan çalışmalar bireylerin Covid-19 sebebiyle deneyimledikleri sosyal izolasyon ile başa çıkarken kullandıkları stratejilerin benzerlerini siber mağduriyetle başa çıkarken de kullandıklarını raporlamaktadırlar (Mota ve ark., 2021). Yang (2021) tarafından Covid-19’un Çin’de doruğa ulaştığı dönemde yapılan başka bir çalışmaya göre ise Covid-19 salgını dünya genelinde insanların depresif belirtiler deneyimleme ve siber zorbalığa maruz kalma riskini anlamlı bir şekilde arttırmaktadır. Bunun yanı sıra siber mağduriyetle başa çıkma yöntemleri açısından problem odaklı başa çıkma stiline daha az siber zorbalığı yordadığını ve duygu odaklı başa çıkmanın daha fazla siber zorbalığı ve depresyonu yordadığını söylemek mümkündür (Yang, 2021). Araştırmanın sonucunda ortaya çıkan bulgular ve alanyazın değerlendirildiğinde siber mağduriyetle işlevsel başa çıkma stilleri ve Covid-19 hassasiyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgusu alanyazınla uyumlu olduğu söylenebilir. Bu bulgular ışığında Covid-19’a karşı hassas olan bireylerin siber mağduriyetle işlevsel başa çıkma oranlarının daha yüksek olduğu söylenebilir ancak alanyazında yeterli çalışma olmaması bu değişkenler arasındaki ilişkinin daha detaylı tartışılmasını engellemekte ve bulguların alanyazın ile uyumlu olup olmadığını söylemeyi pek mümkün kılmamaktadır. Bunun dışında diğer değişkenlerin birbirleriyle olan anlamlı ilişkilerine bakılacak olursa;

İnternette geçirilen süre ile siber mağduriyet pozitif yönlü bir ilişki görülmektedir. Araştırmacılar internette geçirilen süre arttıkça özellikle ergen bireylerin siber mağduriyete maruz kalma riskinin arttığını raporlamaktadır (Livingstone ve Helsper, 2010; Korchmaros, Mitchell ve Ybarra, 2014; Mitchell, Wolak ve Finkelhor, 2007; Lenhart ve ark., 2011; Mesch, 2009). Ayrıca bu sürenin kısıtlanmasının bu riskin önüne geçebileceğini raporlamaktadırlar (Park, Na ve Kim, 2014).

Ancak bazı çalışmalar da göstermektedir ki bilgisayar üzerinden internet kullanımı ile siber mağduriyet arasında ilişki bulunmamaktadır (Khurana, Bleakley, Jordan ve Romer, 2015;). Özellikle ergen bireylerde internet kullanım süresinin kısıtlanması yerine, internet kullanımının ebeveynler tarafından denetiminin siber mağduriyet yaşantısının azaltılması konusundaki etkileri raporlanmıştır (Khurana ve ark., 2015). Bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda alanyazındaki çalışmaların büyük bir çoğunluğunun araştırma bulguları ile uyum göstermekte olduğu ve bu sebeple alanyazınla uyduğu söylenebilir.

Ayrıca internette geçirilen süre ile psikolojik iyilik hali arasında negatif yönlü bir ilişki görülmektedir. Huang (2017) tarafından 61 çalışmanın incelendiği meta analiz sonuçlarına bakılacak olursa internette geçirilen süre ile psikolojik iyilik hali arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu raporlanmaktadır. Dolayısıyla güncel çalışmadaki bulgunun alanyazındaki çalışmalar ile uyum gösterdiğini söylemek mümkündür.

4.2. T-Test Bulgularının Tartışılması

Cinsiyetin siber mağduriyete maruz kalma üzerindeki etkisini kontrol etmek amacıyla (Hipotez 2, Hiptez 2.1 ve Hipotez 2.2) t-test yapılmıştır. Varyansların homojenlik varsayımı Levene Testi sonuçlarına bakılarak yorumlanmıştır. Siber mağduriyet düzeyi ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi için bu varsayımın ihlal edildiği bulgular bölümünde okuyuculara sunulmuştur. Bu bulgular yorumlanırken ise homojenlik varyansının ihlal edildiği düzeltilmiş serbestlik derecelerinin dikkate alındığı bilgisi okuyuculara hatırlatılmalıdır.

Siber mağduriyet düzeyinin ve siber mağduriyetle başa çıkma düzeyinin biyolojik cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığı hipotezi (hipotez 2), kadınların siber mağduriyet düzeyi erkeklerinkinden daha yüksek olduğu hipotezi (hipotez 2.1) ve erkeklerin siber mağduriyetle başa çıkma düzeylerinin kadınlarınkinden daha yüksek olduğu hipotezi (hipotez 2.2) test edilmiştir.

Cinsiyet açısından siber mağduriyete maruz kalma düzeyi açısından herhangi bir fark bulunamamıştır, bu bulgu ışığında hipotez 2 ve hipotez 2.1 yanlışlanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde siber mağduriyet ile ilgili çalışmaların genellikle ortaokul ve lise öğrencileriyle yapıldığı görülmektedir. Yaşları 11 ve 12 arasında değişen ortaokula giden çocuklarla yapılan bir çalışmada kız çocuklarının oğlan çocuklarından daha sık siber mağduriyete maruz kaldığını araştırmacılar tarafından raporlanmaktadır (Völlink, Bolman, Dehue ve Jacobs, 2013). Ortaokul ve lise eğitimine devam eden bir başka çalışma verisine göre ise yine kız çocukları siber mağduriyete oğlan çocuklarından daha fazla maruz kalmaktadır (Heiman ve Olenik-Shemesh, 2015). Yine başka bir araştırma sonucuna göre yaşları 11-17 arasında değişen ortaokul ve lise öğrencilerinden toplanan araştırmada kız çocuklarının oğlan çocuklarına göre daha sık siber mağduriyete maruz kaldığı araştırmacılar tarafından raporlanmıştır (Baldry, Farrington ve Sorrentino, 2017). Bunun aksine yaşları 12 ile 17 arasında değişen ortaokul ve lise öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada araştırmacılar oğlan çocuklarının kız çocuklarından daha fazla siber mağduriyete maruz kaldığını raporlamışlardır (Calvete, Orue, Estévez, Villardón ve Padilla, 2010). Aynı şekilde 133 lise öğrencisiyle yapılan başka bir çalışmada yine oğlan çocuklarının kız çocuklarından daha sık siber mağduriyete maruz kaldığı araştırmacılar tarafından raporlanmaktadır (Aoyama, Barnard-Brak ve Talbert, 2011).

Bu tutarsız bulgulara ek olarak Smith ve ark. (2008) tarafından ortaokul öğrencileriyle yapılan araştırma göz önünde bulundurulduğunda yaşları 11 ile 16 arasında değişen 92 öğrenciyle yapılan çalışmada kız çocuklarının siber zorbalığa maruz kalma oranının oğlan çocuklarından daha fazla olduğunu raporlamışlardır. Ancak aynı araştırmacılar (Smith ve ark., 2008) yaptıkları araştırmanın ikinci kısmında yaşları 11 ile 15 arasında değişen 533 ortaokul öğrencisinden veri toplayarak aynı çalışmayı tekrar yaptıklarında ise siber mağduriyete maruz kalma ile cinsiyet arasında herhangi bir fark bulamadıklarını raporlamışlardır. Aynı araştırma içinde bile bulunabilen farklı sonuçlar her ne kadar bu çalışma içinde hipotezi yanlışlasa da örnekleme göre değişiklik göstermektedir denebilir, bu sebeple alanyazın bulgularının tutarlılık göstermediğini söylemek mümkündür. Ayrıca Tokunaga (2010) yaptığı çalışmada siber mağduriyette cinsiyet farkının daha karmaşık olduğunu ve bulguların tutarsızlığının endişe verici olduğunu vurgulamıştır.

Ayrıca siber mağduriyetle başa çıkma düzeyi cinsiyet açısından incelendiğinde bulunan sonuç kadınların siber mağduriyet düzeyinin erkeklerinkinden daha yüksek olduğu

yönünde olup; bu bulgu hipotez 2.2'yi yanlışlamakla kalmamış aynı zamanda beklenenin tam tersi yönde bir sonuç tespit edilmiştir.

Bu bulgular ışığında biyolojik cinsiyet açısından siber mağduriyete maruz kalma arasında anlamlı bir fark olmamasına rağmen kadınların siber mağduriyetle başa çıkma becerisinin erkeklerden daha yüksek olması endişe uyandırmaktadır. Bu endişenin temel sebebi özellikle ülkemizde kadınların deneyimledikleri çevrimiçi veya çevrimdışı olan taciz ve şiddet olayları olabileceği düşünülmektedir. Araştırma bulguları kadın ve erkek bireylerin aynı oranda siber mağduriyet deneyimlediği raporlamaktaysa da bu mağduriyetle başa çıkma açısından anlamlı bir fark bulunmuş olması dikkat çekicidir. Buna ek olarak ise kadınların yaşadıkları bu olumsuz deneyimler sebebiyle daha tedirgin olabileceği ve bu sebeple siber mağduriyetle daha işlevsel başa çıkma mekanizmalarını benimsemelerinin yanı sıra genel siber mağduriyetle başa çıkma düzeylerinin erkeklerinkinden daha yüksek olduğu yorumu yapılabilir. Bu araştırma kapsamında cinsiyet sadece biyolojik cinsiyet bilgisi alınıp ona göre ölçülerek değerlendirilmiştir. Siber mağduriyet ve cinsiyet değişkenlerini çalışacak ileriki araştırmalarda biyolojik cinsiyetin yanı sıra cinsiyet rollerinin siber mağduriyete maruz kalma ve siber mağduriyetle başa çıkmadaki etkisinin çalışılması önerilebilir.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma puanları kadın bireylerde erkek bireylerden daha yüksek çıkmıştır ilgili alanyazın incelendiğinde görülmektedir ki kız çocukları maruz kaldıkları siber zorbalığı daha çok raporlamakta ve yetkililere bildirmektedirler (Sittichai ve Smith, 2018). Bir başka araştırmada ise siber mağduriyete maruz kalan erkek bireylerin yetkilileri ve yetişkinleri daha az bilgilendirdiği yine alanyazın tarandığında görülmektedir (Li, 2006). Toparlamak gerekirse kadınların bilişsel güvenlik ve gizliliği artırma stratejesini erkeklerden daha fazla kullandığı bulgusunun alanyazınla uyuştuğunu söylemek mümkün olacaktır.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından yardım arama puanlarının kadın bireylerde erkek bireylerden daha yüksek çıktığı bulgular kısmında raporlanmıştır, alanyazın ışığında bu bulgu incelendiğinde ise araştırmacılar kız çocuklarının yardıma arama davranışını oğlan çocuklarına göre daha sık başvurduklarını belirtmişlerdir (Eschenbeck, Kohlmann ve Lohaus, 2007). Bir başka çalışmada araştırmacılar yine kız çocuklarının yardım arama davranışına oğlan çocuklarına kıyasla daha sık tercih ettiğini raporlamışlardır (Kim, Kim ve Kim, 2016). Sittichai ve Smith (2018) kız çocuklarının siber mağduriyete maruz kaldıklarında oğlan çocuklarından daha sık ebeveyn veya aile bireylerinden yardım

istediğini raporlamışlardır. Bu çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın sonuçlarının alanyazınla uyduğu söylenebilir.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından kaçınma ve görmezden gelme stratejisi kıyaslandığında kadınların aldıkları puanların erkeklerin aldıkları puanlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir, alanyazın incelendiğindeyse erkeklerin siber mağduriyetle başa çıkarken kaçınma stratejisini daha sık kullandıklarını raporlayan çalışmalar olduğu gibi (Ronis ve Slaunwhite, 2019; Campbell ve ark., 2020) siber mağduriyetle başa çıkmada kız çocuklarının görmezden gelme davranışını oğlan çocuklarına kıyasla daha sık başvurduklarını raporlayan çalışmalar bulunmaktadır (Sittichai ve Smith, 2018). Çalışmalar incelendiğinde alanyazındaki bulguların tartışmalı olduğu ve dolayısıyla güncel çalışma sonuçlarının alanyazın bulguları ile uyup uyuşmadığı söylemek pek mümkün olmamaktadır.

Siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutlarından bilgi arama puanları incelendiğinde ise kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir. Bilgi arama alt boyutuyla alakalı alanyazında bir çalışma olmamakla birlikte bu alt boyutun bulgusu tartışılmamakta dolayısıyla alanyazınla uyumlu olup olmadığı raporlanamamaktadır.

Genel olarak cinsiyet ile alakalı farkların tartışılması toparlanacak olursa siber mağduriyetle başa çıkma alt boyutları; kültürel, bireysel ve yaş grupları gibi birçok değişkene göre farklılık gösterebilmektedir (Tokunaga, 2010). Ayrıca biyolojik cinsiyete ek olarak cinsiyet rollerinin etkililiği eklenerek farkın biyolojik cinsiyet sebebiyle mi yoksa cinsiyet rolleri sebebiyle mi olduğu bilgisi bu konudaki tartışmalara açıklık getirebilir. Bunun yanı sıra siber mağduriyet çalışılırken ortak tanımlamalar üzerinden çalışılması yapılan çalışmaların etkililiğini ve işlevselliğini üst seviyeye taşıyabileceği söylenebilir.

4.3. Yol Analizi Bulgularının Tartışılması

Covid-19 hassasiyeti kontrol edildiğinde, sosyal izolasyondaki artış ve algılanan sosyal destekteki düşüşün internette geçirilen süreyi ve dolayısıyla siber mağduriyete maruz kalmayı arttırdığı bunun sonucunda ise bireylerin siber mağduriyetle işlevsel başa çıkma düzeyini ve genel psikolojik iyilik halindeki düşüşü açıklamaya çalışan modeli test etmek amacıyla gerçekleştirilmiş yol analizi sonuçları bu bölümde tartışılacaktır. Araştırmada kavramsal modelin genel uyum indekslerinin anlamlı bir model için beklenen aralıklarda olmaması başka bir değişle veri ile uyum göstermemesi sebebiyle ikinci (nihai) yol analizi bulguları tartışılacaktır.

Uyum indeksleri incelendi ve verinin modele uygunluğu değerlendirildiğine istenilen seviyelerde olmadığı görülmüştür. Bunun üzerine AMOS paket programı tarafından önerilen düzeltme indekslerinden ikisi uygulanmıştır. Bunlardan ilki çalışmanın bağımsız değişkenlerinden biri olan algılanan sosyal destek ve çalışmanın bağımlı değişkenlerinden biri olan psikolojik iyilik hali arasında bir yol eklemesi yapılmıştır. Alanyazın incelendiğinde önerilen bu ilişkilendirmenin uyumlu olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda algılanan sosyal desteğin ve psikolojik iyilik halinin birbirleriyle doğrudan ilişkili olduğu belirtilmiştir (Awang, Kutty ve Ahmad, 2014; Vedder, Boekaerts ve Seegers, 2005; Wilson, Weiss ve Shook, 2020). Benzer şekilde mevcut çalışmada bu değişkenler arasında orta düzeyde ilişki ($r = .39$) olduğu görülmüştür (Taylor, 1990). Buna binaen birçok çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da aralarında ilişki bulunan ve kavramsal modelin uyum indekslerini anlamlı bir şekilde iyileştiren ve modelin gücünün beklenen aralıklara yaklaşmasını sağlaması sebebiyle aralarında yol eklenmesi uygun görülmektedir.

İkinci olarak çalışmanın aracı değişkenlerinden internette geçirilen süre ile çalışmanın bağımlı değişkenlerinden biri olan psikolojik iyilik hali arasında tespit edilen negatif yönlü ilişki de modele eklenmiştir. Bu yolun modele eklenmesiyle birlikte uyum indeksi sonucu model eldeki veri ile en uyumlu haline gelmiştir ancak beklenen yollar anlamlı olmadığı için eldeki veri ve ikinci (nihai) modelin de uyuşmadığı söylenebilir. Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde görülmektedir ki internette geçirilen süre arttıkça iyi oluştaki düşüş olduğunu vurgulamaktadırlar (Przybylski ve Weinstein, 2017; Twenge ve Campbell, 2019). Bu iki değişkenin birbirleriyle olan ilişkileri incelendiğinde ise aralarında negatif yönlü düşük bir ilişki ($r = -.22$) olduğu görülmüştür (Taylor, 1990). Her ne kadar bu ilişki yüksek veya orta seviyede görülmesede uyum indekslerinin alanyazında kabul gördüğü aralıklarda olması açısından çalışmaya olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir (Schermerhorne ve ark., 2003). Yol analizine bu iki yol eklendiğinde eldeki veriyi en iyi temsil eden nihai model ortaya çıkmıştır.

Bu adımda modeldeki değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkileri araştırma hipotezleri doğrultusunda incelenmektedir. Kline'a göre (2001) yol analizi katsayıları yorumlanırken .10'dan küçük değerler küçük etki, .30 dolaylarındaki değerler orta etki ve .50 üzerindeki etkiler ise yüksek düzeyde etkinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Yol analizine yönelik bulguların tartışılması bulgular bölümünde raporlandığı sıraya paralel şekilde tartışılmıştır.

Modele kontrol değişkeni olarak dâhil edilen Covid-19 hassasiyeti internette geçirilen süreyi sınırlı anlamlılık değerinde yordamaktadır. İlgili alanyazın tarandığında görülmektedir ki Covid-19 koruyucu davranışları ve internette geçirilen süre arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Allington, Duffy, Wessely, Dhavan ve Rubin, 2020). Başka bir çalışmada ise Covid-19 sebebiyle bireylerin aşırı internet kullanımı dünya genelinde artmıştır (Elhai, Yang, McKay ve Asmundson, 2020). Güncel çalışma bulguları alanyazın ışığında incelendiğinde söylenebilir ki Covid-19 ve Covid-19 hassasiyeti bireylerin internette geçirdikleri süreyi pozitif yönde ve anlamlı sayılabilecek bir şekilde yordadığı bulgusu alanyazınla uyumaktadır.

Covid-19 hassasiyeti siber mağduriyetle başa çıkma düzeyini orta büyüklükte yordadığı görülmektedir. Başka bir değişle bireylerin artan Covid-19 hassasiyetinin artması siber mağduriyetle başa çıkmasını arttırdığı söylenebilir. Araştırmacılar Covid-19 sebebiyle bireylerin deneyimlediği olumsuz yaşam olaylarıyla başa çıkarken kullandıkları başa çıkma stratejilerini siber mağduriyetle başa çıkarken de kullanmakta olduklarını raporlamaktadırlar (Mota ve ark., 2021). Bu bakış açısından bakıldığında kişilerin Covid-19 ile başa çıkma için kullandıkları stratejileri siber mağduriyetle daha işlevsel bir şekilde başa çıkmalarına yardımcı olduğu söylenebilir. Bu bulgu alanyazın ile kıyaslandığında ise yeterli çalışma olmadığı hatırlatılmakla birlikte olan çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Covid-19 hassasiyeti sosyal izolasyonu ise negatif yönde ve orta düzeyde yordamaktadır. Araştırma sonucuna göre bireylerin sosyal izolasyon puanları arttıkça bireylerin sosyal olarak daha az izole oldukları önceki bölümlerde belirtilmiştir. İlgili alanyazın bulguları incelendiğinde bireylerin sosyal izolasyon seviyesi arttıkça Covid-19 salgını sebebiyle deneyimledikleri stresin de arttığı görülmektedir ki bu sonuçların ise güncel araştırma sonuçlarıyla uyumunu söylemek mümkündür (Birditt ve ark., 2021).

Algılanan sosyal destek internette geçirilen süreyi negatif yönde ve anlamlı bir düzeyde yordamaktadır. Bu bulgunun çalışmanın başında belirtildiği gibi beklenen bir etki olduğunu belirtmekle birlikte ilgili alanyazın bulgularıyla kıyaslandığında bireylerin algıladıkları sosyal destek seviyeleri arttıkça internette geçirdikleri sürenin azaldığı araştırmacılar tarafından raporlanmaktadır (Shaw ve Gant, 2004). Bir başka araştırma sonucuna göre ise öğrencilerin algıladıkları sosyal destek seviyesinin patolojik internet kullanımını doğrudan yordadığı raporlanmaktadır (Wang ve Zhang, 2020). Ancak şunu da unutmamak gerekir sosyal ağlar aracılığıyla da bireyler sosyal destek algılayabilmektedirler

(Oh, Ozkaya ve LaRose, 2014) fakat bu konu çalışmanın kapsadığı konular içinde olmadığı için tartışılmamakla birlikte yer verilmesi gerekli görülmüştür. Toparlamak gerekirse, ilgili alanyazın bulguları ve güncel çalışmanın bulgularının örtüştüğünü söylemek mümkündür.

Algılanan sosyal destek psikolojik iyilik halini pozitif yönde ve orta etki büyüklüğünde yordamaktadır, bu etki kavramsal modelde yer almamakla birlikte nihai model bulguları sunulurken raporlanmıştır. Bu ilişki alanyazın ışığında incelendiğinde ise birçok çalışmada araştırmacılar tarafından raporlanmaktadır. Bu çalışmalardan örneklemeleri üniversite öğrencileri olan çalışmalar (Adyani, Suzanna, Safuwan ve Muryali, 2019; Wang ve Castañeda-Sound, 2008; Sanyal, Femandes ve Infimate, 2016), algılanan sosyal destek seviyesinin psikolojik iyilik halini anlamlı bir şekilde yordadığını raporlamaktadırlar. Ayrıca bir başka çalışmada araştırmacılar psikolojik iyilik hali ve yaşam doyumunun algılanan sosyal destek tarafından doğrudan etkilendiğini raporlamaktadırlar (Oh ve ark., 2014).

İnternet ve internet ağlarında geçirilen süre, siber mağduriyeti pozitif yönde anlamlı bir düzeyde ve orta düzeyde yordamaktadır. Bu bulgu ise bireylerin internette geçirdiği süre arttıkça siber mağduriyete maruz kalma ihtimalinin arttığı bilgisi doğrulamaktadır (Göker ve Turan, 2020). Ayrıca yapılan başka bir çalışmada da bireylerin internette geçirdikleri sürenin artmasının siber mağduriyet deneyimleme oranını arttırabileceği vurgulanmaktadır (Karmakar ve Das, 2021). Birçok araştırmacının benzer yönde sonuçlar raporladıklarını da söylemek mümkündür (Livingstone ve Helsper, 2010; Korchmaro ve ark., 2014; Mitchell ve ark., 2007, Lenhart ve ark., 2011; Mesch, 2009). Ancak Khurana ve ark. (2015) bilgisayar üzerinden internette geçirilen süre ile alakalı olmadığını ancak tablet ve akıllı telefonlar üzerinden internette geçirilen süre için bu bilginin doğru olmayabileceğini raporlamışlardır. İlgili alanyazın ve güncel çalışma bulgularının uyuşmakta olduğu söylenebilir.

İnternette geçirilen süre psikolojik iyilik halini negatif yönde anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bu bulgu değerlendirildiğinde ise bireylerin internette geçirdiği sürenin değişmesi psikolojik iyilik hallerinde bir tam tersi bir etki bıraktığı söylenebilir. Araştırmacılar genç yetişkin ve orta yaştaki bireyler için internette geçirilen süre arttıkça psikolojik iyilik halini negatif yönde etkilediği raporlamaktadır (Chen ve Persson, 2002). Bir başka araştırma sonucuna göre yine ekran başında geçirilen zamanın psikolojik iyilik halini alt üst edebileceği araştırmacılar tarafından raporlanmıştır (Akulwar-Tajane, Parmar, Naik ve Shah, 2020). Başka bir deyişle araştırma sonucu bulunan internette geçirilen sürenin psikolojik iyilik haline olan etkisi alanyazın bulgularıyla uyuşmaktadır denebilir.

Modeldeki dolaylı etkiler incelendiğinde iki adet dolaylı ilişki olduğu görülmektedir bunlardan ilki; algılanan sosyal desteğin siber mağduriyet düzeyini internette geçirilen süre aracılığı ile yordadığı dolaylı ilişkidir (tam aracı rol). Alanyazın incelendiğinde internette geçirilen sürenin aracı rolüyle ilgili herhangi bir bulguya rastlanmamış, yapılan çalışmalar siber mağduriyet ile başka değişkenler arasında algılanan sosyal desteğin aracı rolünün bulunduğunu vurgulamışlardır (Li ark., 2018). Ancak çalışmalar incelendiğinde algılanan sosyal desteğin internette geçirilen süreyi etkilediği (Shaw ve Gant, 2004; Whang ve Zhang, 2020) araştırmacılar tarafından raporlanmaktadır. Buna ek olarak ise başka araştırmacılar tarafından internette geçirilen sürenin siber mağduriyeti etkilediği vurgusu da yapılmaktadır (Göker ve Turan, 2020; Karmakar ve Das, 2021). Alanyazında bu aracı rolü doğrudan vurgulayan çalışma bulunmamaktadır. Ancak internette geçirilen algılanan sosyal destek tarafından etkilendiği ve siber mağduriyetin de internette geçirilen süre tarafından etkilendiği bilindiği için alanyazın ve güncel çalışma uyuyor denebilir.

Bunlardan ikincisi ise algılanan sosyal destek ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkide internette geçirilen sürenin aracı rolünün anlamlı olduğu bulunmuştur (kısmi aracı rol). Alanyazın tarandığında algılanan sosyal destek ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişki çalışılırken internette geçirilen sürenin aracı rolüne ilişkin herhangi bir vurgu bulunamamıştır ancak araştırmacılar tarafından algılanan sosyal desteğin problemli internet kullanımını etkilediği raporlanmaktadır (Whang ve Zhang, 2020). Buna ek olarak ise araştırmacılar psikolojik iyilik halinin internette geçirilen süre arttıkça olumsuz etkilendiğini de bildirmektedirler (Akulwar-Tajane ve ark., 2020). Başka bir deyişle bu dolaylı ilişki alanyazında raporlanmamış olsa bile çalışmalar incelendiğinde bu çıkarımın yapılabileceği söylenebilir.

4.4. Klinik Çıkarımlar

Siber zorbalık ve mağduriyetle ilgili çalışmalar genellikle çocuk ve ergen yaş gruplarıyla ve aileleriyle olan ilişkileri ve sonuç olarak akademik başarıya olan etkisini araştırmaktadırlar. Ancak benzer değişkenlerin alanyazında bir arada kullanıldığı araştırmalar bulunsun bile bu çalışmaların önemli bir kısmının Covid-19 salgın sürecinde ve sosyal izolasyon ile olan ilişkilerinin incelenmediği görülmektedir. Yapılan çalışmada Covid-19 hassasiyetinin, sosyal izolasyon seviyesi ve siber mağduriyetle başa çıkma becerileri üzerindeki etkisi dikkat çekmektedir. Bu nedenle bireylerin Covid-19 salgını sürecinde, özellikle de sokağa çıkma yasakları gibi fiziksel kısıtlamalar uygulandığında

deneyimledikleri sosyal olarak diğerlerinden soyutlanma hissinin artmasının nelere sebep olabileceği ve başa çıkma mekanizmalarındaki olası düşümlere karşı yeni ve daha adaptif başa çıkma mekanizmaları benimsemeleri konusunda yönlendirmelere ihtiyaç duyabilecekleri söylenebilir. Buna ek olarak siber mağduriyet deneyimleyen bireylerin başta depresyon olmak üzere bazı psikopatolojiler geliştirmeye diğer bireylerden daha yatkın oldukları çalışmalarca raporlanmıştır (Kowalski ve Limber, 2013; Tian ve ark., 2018). Ayrıca yine uzmanlar tarafından belirtilmektedir ki siber mağduriyete maruz kalan bireylerin, siber mağduriyete maruz kalmayan bireylere kıyasla daha sık intihar düşünceleri, planları ve girişimleri olduğu da dikkat çekmektedir (Schenk ve Fremouw, 2012).

Üniversite öğrencilerinin internet ve diğer sosyal ağları hayatlarında daha yaygın kullanmaları, hayatlarında yeni bir döneme geçiyor olmaları, bir kısmının ergenlik ve onunla birlikte gelen olası problemler ve yeni bir sosyal ortama adapte olma çabasıyla normal şartlarda tolere etmeyecekleri davranışları tolere etmeleri sonucunda en az diğer öğrenci grupları kadar risk grubunda oldukları söylenebilir. Bu risk grubunu odak alan çeşitli çalışmalar alanyazında mevcuttur ancak kültürel farklılıklar sebebiyle bireylerin deneyimledikleri mağduriyeti türü ve araçları farklılık gösterebilmektedir, bu sebeple kişilerin ihtiyacı olan yönlendirme ve destek farklılık gösterebileceği gibi bu farklılığın son derece anlaşılabilir olduğu söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde siber mağduriyetle başa çıkarken en işlevsel yöntemlerin; sosyal destek arama, çevrimiçi şikayet yöntemini kullanma ve kaçınma olduğunu raporlayan araştırmacılar olduğu görülmektedir (Raskauskas ve Huynh, 2015). Ancak genç yetişkin yaş grubunu da kapsayan üniversite öğrencilerinin bu becerileri kazanmaları o kadar kolay olmayabilmekle birlikte uzman ve yetkin kişiler tarafından yönlendirilmeye ihtiyaçları olduğu söylenebilir. Sonuç olarak bu bireyler yoğun depresif belirtiler deneyimlemeden veya daha ciddi bir risk olan intihar ile ilişkili eylemler ön plana çıkmadan doğru destek sağlanarak bu daha büyük problemlerin önüne geçilmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Özetle genç yetişkinlerin de siber mağduriyete maruz kalabildikleri vurgulanmaktadır. Ancak başa çıkma becerilerinin de bu mağduriyetle baş etmede önemli bir rolü olduğu gözlenmektedir. Baş etme becerileri yetersiz kaldığında mağduriyetin şiddetinin de olumsuz etkilerinin de arttığı değerlendirilmiştir. Sonuç olarak genç

yetişkinlerin siber mağduriyetle başa çıkma becerilerinin güçlendirilerek yaşayabilecekleri olası olumsuzlukların bir kısmının engellenebileceğini düşünülmektedir.

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Her çalışmada olduğu gibi güncel çalışmada da alana katkılarının yanı sıra belirli kısıtlılıklar ve sınırlılıklar vardır. Bunlardan ilki ise kavramsal modele ilişkin RMSEA değerinin .17 olarak hesaplanmasıdır. Yapısal eşitlik modellerinin bir türü olan yol analizinde verilerin modele uyum gösterip göstermediğini değerlendirmek için kullanılan uyum istatistiklerinden biri olan RMSEA değeri $\leq .05$ ise veri ile modelin mükemmel uyum gösterdiği, .05 ve .08 aralığında olmasının kabul edilebilir uyum gösterdiği, .08 ve .10 aralığında olmasının orta derece uyum gösterdiği ve son olarak $> .10$ olmasının zayıf uyuma işaret ettiği araştırmacılar tarafından raporlanmaktadır (Browne ve Cudeck, 1992). Her ne kadar evrensel bir kesme noktası olmadığını savunan araştırmacılar bulunsada (Chen ve ark., 2008) genel mutakat RMSEA değerinin istenilen aralıklardan uzaklaştıkça model ile verinin uyumunun düştüğü yönündedir. Bu sebeple AMOS paket programı kullanılarak RMSEA değerinin iyileşeceği modifikasyonlara başvurulmuştur ve kabul edilebilir uyum aralığına ulaştığını söylemek mümkündür ancak modelin değişmesi sebebiyle kavramsal modeli değil, eldeki veriyi en iyi temsil eden nihai modele ilişkin sonuçlar üzerinden ilenmiştir. Kavramsal modelin veri ile uyuşmadığı diğer uyum indeksleri incelendiğinde de görülmektedir ve bu sebeple çalışmada çalışılmak istenen model yerine verinin daha iyi uyuştugu model incelenmiştir.

Çalışmanın bir başka sınırlılığı ise araştırma veri toplamaya başlanmasının ülke içinde genel sokağa çıkma yasağının ortadan kalkmasının üzerinden on gün kadar kısa bir zaman geçtikten sonra ve birçok kısıtlılığın devam ediyor olması sebebiyle bireylerin algıladıkları sosyal destek ile sosyal izolasyon seviyelerindeki değişimin araştırma sonuçlarını etkilemiş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Buna ek olarak veri toplama sürecinin salgın etkisiyle zorlaştığı söylenebilir. Araştırma modelinin karmaşıklığı sebebiyle toplanılan veri sayısı artırıldığında daha geçerli ve güvenilir sonuçlar ortaya konulabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Örneklem sayısının artırılması güven indekslerini de arttırabileceği gibi modifikasyonlara ihtiyaç duymadan kavramsal modeli daha iyi açıklayabileceği de düşünülmektedir.

Çalışmadaki sınırlılıklardan bir başkası ise veri toplanırken üniversite öğrencileri hedeflense de üniversite öğrencisi olup Covid-19 salgını sebebiyle fiziksel olarak

üniversitelerine gitmeyen bireyler de çalışmaya katılım göstermiş olabilir ve bunun çalışmanın sonucuna etkisi olabilir.

Daha geniş bir çerçeveden bakıldığında siber mağduriyet ve siber mağduriyetle başa çıkma yöntemleri bir çatı başlık altında çalışılmalı ve araştırmacılar ellerindeki bulguları tarafsız ve açık bir şekilde diğerleriyle paylaşmaktan çekinmemelidirler. Bu olgu bireylerin hayatında çok ciddi sonuçlara sebep olabileceği gibi, bu ciddi sonuçlar ağırlaşmadan önüne geçilmeye çalışılabilir çünkü siber mağduriyet küresel bir problemdir. Bu olumsuzluğun önlenmesi ise ancak araştırmacıların ve sosyal ağ yöneticileriyle uyum içinde çalışması ile mümkün olabilir.

BÖLÜM 5

SONUÇ

Bu çalışma üniversite öğrencilerinde Covid-19 salgını ve sonrasında bireylerin algıladıkları sosyal destek ve deneyimledikleri sosyal izolasyon düzeylerinin internette geçirilen süre ve siber mağduriyete aracılığıyla siber mağduriyetle başa çıkma düzeyine ve kişilerin psikolojik iyilik haline olan etkisini araştırmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyini başka bir değişle bireylerin psikolojik veya genel desteğe ihtiyaçları olduğunda; arkadaş, aile ve diğer kaynaklardan aldıkları desteği nasıl algıladıkları ve sosyal izolasyon diğer bir değişle bireylerin sosyal temas ihtiyacının ne derece karşılandığı; kişilerin internette geçirdikleri süre ve siber mağduriyeti maruz kalmaları aracılığı ile siber mağduriyetle ve siber mağduriyet sonucu yaşadıkları olumsuz çıktılarla nasıl başa çıktıkları ve bu deneyimledikleri olumsuzlukların bireylerin psikolojik iyilik hallerine olan etkisi değerlendirilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda bireylerin algıladıkları sosyal desteğin internette geçirdikleri süreyi ve internette geçirilen sürenin ise siber mağduriyeti etkilediğini söylemek mümkündür. Buna ek olarak internette geçirilen süre psikolojik iyilik halini de etkilemektedir. Ancak siber mağduriyet düzeyinin; siber mağduriyetle başa çıkma veya psikolojik iyilik hali üzerinde bir etkisi olmadığı söylenebilir. Son olarak bireylerin algıladıkları sosyal desteğin psikolojik iyilik halini etkilediği söylenebilir. Başka bir değişle kişinin aldığı sosyal destekten ziyade bunu nasıl algıladığı onun iyi oluşunda daha önemli bir yer kaplamaktadır denebilir.

Kaynakça

- Aboujaoude, E., Savage, M. W., Starcevic, V. ve Salame, W. O. (2015). Cyberbullying: Review of an old problem gone viral. *Journal of Adolescent Health*, 57(1), 10-18.
- Adyani, L., Suzanna, E., Safuwani, S. ve Muryali, M. (2019). Perceived Social Support And Psychological Well-Being Among Interstate Students At Malikussaleh University. *Indigenous: Jurnal Ilmiah Psikologi*, 3(2), 98-104.
- Akbulut, Y., Sahin, Y. L. ve Eristi, B. (2010). Cyberbullying victimization among Turkish online social utility members. *Journal of Educational Technology & Society*, 13(4), 192-201.
- Akbulut, Y., Sahin, Y. L. ve Eristi, B. (2010). Development of a scale to investigate cybervictimization among online social utility members. *Contemporary Educational Technology*, 1(1), 46-59.
- Aktepe, E. (2013). Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet. *Yeni Symposium* 51(1), 31-36.
- Akulwar-Tajane, I., Parmar, K. K., Naik, P. H. ve Shah, A. V. (2020). Rethinking screen time during COVID-19: impact on psychological well-being in physiotherapy students. *International Journal of Clinical and Experimental Medical Research*, 4, 201-16.
- Alipan, A., Skues, J. L. ve Theiler, S. (2021). “They will find another way to hurt you”: Emerging adults’ perceptions of coping with cyberbullying. *Emerging Adulthood*, 9(1), 22-34.
- Allington, D., Duffy, B., Wessely, S. Dhavan, N. ve Rubin, J. (2020). Health-protective behaviour, social media usage and conspiracy belief during the COVID-19 public health emergency. *Psychological Medicine* 51(10), 1-7.
- Aoyama, I., Barnard-Brak, L. ve Talbert, T. L. (2011). Cyberbullying among high school students: Cluster analysis of sex and age differences and the level of parental monitoring. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning*, 1(1), 25-35.
- Arıcak, O. T., Tanrikulu, T. ve Kınay, H. (2012). Siber Mağduriyet Ölçeği’nin İlk Psikometrik Bulguları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11, 1-6.

- Awang, M. M., Kutty, F. M. ve Ahmad, A. R. (2014). Perceived Social Support and Well Being: First-Year Student Experience in University. *International Education Studies*, 7(13), 261-270.
- Ayas T. ve Horzum M. B. (2010). Sanal zorba/kurban ölçek geliştirme çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*, 19(1), 1-17.
- Balakrishnan, V. (2015). Cyberbullying among young adults in Malaysia: The roles of gender, age and Internet frequency. *Computers in Human Behavior*, 46, 149-157.
- Baldry, A. C., Farrington, D. P. ve Sorrentino, A. (2017). School bullying and cyberbullying among boys and girls: Roles and overlap. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 26(9), 937-951.
- Banerjee, D. ve Rai, M. (2020). Social isolation in Covid-19: The impact of loneliness. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(6), 525-527.
- Batıgün Durak, A. ve Ertürk Şenkal, İ. (2020). Çok Boyutlu COVID-19 Ölçeği Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Nesne Dergisi*, 8(18), 406-421.
- Bauman, S. (2010). Cyberbullying in a rural intermediate school: An exploratory study. *Journal of Early Adolescence*, 30, 803-833.
- Bauman, S. (2014). *Cyberbullying: What counselors need to know*. New York City: John Wiley & Sons.
- Beran, T. ve Li, Q. (2005). Cyber-harassment: A study of a new method for an old behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 32(3), 265-277.
- Birditt, K. S., Turkelson, A., Fingerman, K. L., Polenick, C. A. ve Oya, A. (2021). Age differences in stress, life changes, and social ties during the COVID-19 pandemic: Implications for psychological well-being. *The Gerontologist*, 61(2), 205-216.
- Bonanno, R. A. ve Hymel, S. (2013). Cyber bullying and internalizing difficulties: Above and beyond the impact of traditional forms of bullying. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(5), 685-697.
- Brandau, M. S. (2016). *Adolescent Victims' Experiences with Cyberbullying: A Grounded Theory Study*. Grand Forks: ProQuest Dissertations Publishing.

- Brandau, M. S. ve Evanson, T. (2018). Adolescent victims emerging from cyberbullying. *Qualitative Health Research*, 28(10), 1584-1594.
- Brandau, M. S. ve Davis, M. (2018). I need someone: Adolescent victims' reflections on cyberbullying. *Journal of Nursing and Health Care*, 1, 1-6.
- Brewer, G. ve Kerslake, J. (2015). Cyberbullying, self-esteem, empathy and loneliness. *Computers in Human Behavior*, 48, 255-260.
- Brochado, S., Soares, S. ve Fraga, S. (2017). A scoping review on studies of cyberbullying prevalence among adolescents. *Trauma, Violence, & Abuse*, 18(5), 523-531.
- Brown, C. F., Demaray, M. K. ve Secord, S. M. (2014). Cyber victimization in middle school and relations to social emotional outcomes. *Computers in human behavior*, 35, 12-21.
- Browne, M. W. ve Cudeck, R. (1992). Alternative ways of assessing model fit. *Sociological Methods & Research*, 21(2), 230-258.
- Byrne, V. L. (2021). Blocking and Self-Silencing: Undergraduate Students' Cyberbullying Victimization and Coping Strategies. *TechTrends*, 65, 164-173.
- Calvete, E., Orue, I., Estévez, A., Villardón, L. ve Padilla, P. (2010). Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors' profile. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 1128-1135.
- Campbell, M. A., Whiteford, C., Duncanson, K., Spears, B., Butler, D. ve Slee, P. T. (2020). Cyberbullying bystanders: Gender, grade, and actions among primary and secondary school students in Australia. In *Developing Safer Online Environments for Children: Tools and Policies for Combatting Cyber Aggression*, 113-129.
- Cantekin, Ö. F. ve Arpacı, F. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) Pandemisi ve Sosyal Hizmet. *Journal of International Social Research*, 13(73), 1138-1145.
- Chen, F., Curran, P. J., Bollen, K. A., Kirby, J. ve Paxton, P. (2008). An empirical evaluation of the use of fixed cutoff points in RMSEA test statistic in structural equation models. *Sociological Methods & Research*, 36(4), 462-494. <https://doi.org/10.1177/0049124108314720>
- Chen, Y. ve Persson, A. (2002). Internet use among young and older adults: Relation to psychological well-being. *Educational Gerontology*, 28(9), 731-744.

- Cho, Y. K. ve Yoo, J. W. (2017). Cyberbullying, internet and SNS usage types, and perceived social support: A comparison of different age groups. *Information, Communication & Society*, 20(10), 1464-1481.
- Choo, P. Y. Ve Marszalek, J. M. (2019). Self compassion: A potential shield againts extreme self-reliance? *Journal of Happiness Studies*, 20, 971-994. doi: 10.1007/s10902-018-9978-y
- Cirhinlioğlu, F. G. (2006). *Üniversite öğrencilerinde utanç eğilimi, dini yönelimler, benlik kurguları ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Clair, R., Gordon, M., Kroon, M. ve Reilly, C. (2021). The effects of social isolation on well-being and life satisfaction during pandemic. *Humanities and Social Sciences Communications*, 8(1), 1-6.
- Copeland, W. E., Wolke, D., Angold, A. ve Costello, E. J. (2013). Adult psychiatric outcomes of bullying and being bullied by peers in childhood and adolescence. *JAMA Psychiatry*, 70(4), 419-426. doi: 10.1001/jamapsychiatry.2013.504
- Çetin, B., Eroğlu, Y., Peker, A., Akbaba, S. ve Pepsoy, S. (2012). Ergenlerde ilişkisel-karşılıklı bağımlı benlik kurgusu, siber zorbalık ve psikolojik uyumsuzluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 637-653.
- Dahlberg, L. (2021). Loneliness during the COVID-19 pandemic. *Aging Ment Health*, 25(7), 1161-1164.
- Darawsheh, W. (2014). Reflexivity in research: Promoting rigour, reliability and validity in qualitative research. *International Journal of Therapy and Rehabilitation*, 21(12), 560-568.
- Donegan, R. (2012). Bullying and cyberbullying: History, statistics, law, prevention and analysis. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 3(1), 33-42.

- Eker, D., Arkar, H. ve Yaldız, H. (2001). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirliği, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Elhai, J. D., Yang, H., McKay, D. ve Asmundson, G. J. (2020). COVID-19 anxiety symptoms associated with problematic smartphone use severity in Chinese adults. *Journal of Affective Disorders*, 274, 576-582.
- Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet: Yapısal Eşitlik Modeliyle Bir İnceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-15.
- Eschenbeck, H., Kohlmann, C. W. ve Lohaus, A. (2007). Gender differences in coping strategies in children and adolescents. *Journal of individual differences*, 28(1), 18-26.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. ve Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 175-191.
- Fernandez-Rio, J., Cecchini, J. A., Mendez-Gimenez, A. ve Carriedo, A. (2021). Mental well-being profiles and physical activity in times of social isolation by the COVID-19: a latent class analysis. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1, 1-15.
- Fung, S. F. (2020). Validity of the brief resilience scale and brief resilient coping scale in a Chinese sample. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(4), 1265-1274.
- George, D. ve Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple study guide and reference* (10. baskı). Boston: Pearson Education, Inc.
- Göker, ME. ve Turan, Ş. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Problemli Teknoloji Kullanımı. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi* 5, 108-114.
- Hämmig, O. (2019). Health risks associated with social isolation in general and in young, middle and old age. *PLoS One*, 14(7), 1-18.

- Han, Z., Wang, Z. ve Li, Y. (2021). Cyberbullying Involvement, Resilient Coping, and Loneliness of Adolescents During Covid-19 in Rural China. *Frontiers in Psychology*, 12, 1-8. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.664612>
- Heiman, T. ve Olenik-Shemesh, D. (2015). Cyberbullying experience and gender differences among adolescents in different educational settings. *Journal of Learning Disabilities*, 48(2), 146-155.
- Hellfeldt, K., López-Romero, L. ve Andershed, H. (2020). Cyberbullying and psychological well-being in young adolescence: the potential protective mediation effects of social support from family, friends, and teachers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(1), 45.
- Hinduja, S. ve Patchin, J. W. (2007). Offline consequences of online victimization: School violence and delinquency. *Journal of School Violence*, 6(3), 89-112.
- Hinduja, S. ve Patchin, J. W. (2009). *Bullying Beyond The School Yard: Preventing and Responding to Cyber Bullying*. California: Corwin Press.
- Hinduja, S. ve Patchin, J. W. (2010). Bullying, cyberbullying, and suicide. *Archives of Suicide Research*, 14(3), 206-221.
- Hoertel, N., Le Strat, Y., Lavaud, P. ve Limosin, F. (2012). Gender effects in bullying: Results from a national sample. *Psychiatry Research*, 200(2-3), 921-927.
- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: a Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Huang, C. (2017). Time spent on social network sites and psychological well-being: A meta-analysis. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(6), 346-354.
- Huang, Y. Y. ve Chou, C. (2010). An analysis of multiple factors of cyberbullying among junior high school students in Taiwan. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1581-1590.
- Jeffrey, L. R. (2004). Bullying Bystanders. *Prevention Researcher*, 11(3), 7-8.
- Jennifer, D., Cowie, H. ve Bray, D. (2006). ‘Bully Dance’: Animation as a Tool for Conflict Resolution. *Pastoral care in education*, 24(1), 27-32.

- Karmakar, S. ve Das, S. (2021, Ocak). Understanding the Rise of Twitter-based cyberbullying due to COVID-19 through comprehensive statistical evaluation. 54. Sistem Bilimleri Konferansında sunulan bildiri, Hawaii Üniversitesi, Hawaii. Erişim Adresi: scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/70923/0247.pdf
- Keyes, C. L. M., Shmotkin, D. ve Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 1007–1022.
- Khurana, A., Bleakley, A., Jordan, A. B. ve Romer, D. (2015). The protective effects of parental monitoring and internet restriction on adolescents' risk of online harassment. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(5), 1039-1047.
- Kim, J. H., Kim, J. Y. ve Kim, S. S. (2016). School violence, depressive symptoms, and help-seeking behavior: a gender-stratified analysis of biethnic adolescents in South Korea. *Journal of Preventive Medicine and Public Health*, 49(1), 61.
- Király, O., Potenza, M. N., Stein, D. J., King, D. L., Hodgins, D. C., Saunders, J. B., ... Demetrovics, Z. (2020). Preventing problematic internet use during the COVID-19 pandemic: Consensus guidance. *Comprehensive Psychiatry*, 100, 1-4. <https://doi.org/10.1061/j.comppsy.2020.152180>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). Guilford Press.
- Koç, M., Horzum, M. B., Ayas , T., Aydın, F., Özbay, A., Uğur, E. ve Çolak, S. (2016). Sanal zorbalıkla baş etme ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Sakarya University Journal of Education*, 6(3), 116-128.
- Korchmaros, J. D., Mitchell, K. J. ve Ybarra, M. L. (2014). Technology-based interpersonal victimization: Predictors of patterns of victimization over time. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(7), 1297–1317.
- Kowalski, R. M. ve Limber, S. P. (2013). Psychological, physical, and academic correlates of cyberbullying and traditional bullying. *Journal of Adolescent Health*, 53(1), 13-20.

- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N. ve Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073-1137.
- Kowalski, R. M., Limber, S. P. ve McCord, A. (2019). A developmental approach to cyberbullying: Prevalence and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 20-32.
- Leigh-Hunt, N., Bagguley, D., Bash, K., Turner, V., Turnbull, S., Valtorta, N. ve Caan, W. (2017). An overview of systematic reviews on the public health consequences of social isolation and loneliness. *Public Health*, 152, 157-171.
- Lenhart, A., Madden, M., Smith, A., Purcell, K., Zickuhr, K. ve Rainie, L. (2011). Teens, kindness and cruelty on social network sites: How american teens navigate the new world of “digital citizenship.” Washington: Pew Research Center.
- Li, Q. (2006). Cyberbullying in schools: A research of gender differences. *School Psychology International*, 27(2), 157-170.
- Li, Y., Li, D., Li, X., Zhou, Y., Sun, W., Wang, Y. ve Li, J. (2018). Cyber victimization and adolescent depression: The mediating role of psychological insecurity and the moderating role of perceived social support. *Children and Youth Services Review*, 94, 10-19.
- Lisitsa, E., Benjamin, K. S., Chun, S. K., Skalisky, J., Hammond, L. E. ve Mezulis, A. H. (2020). Loneliness among young adults during covid-19 pandemic: The mediational roles of social media use and social support seeking. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 39(8), 708-726.
- Livingstone, S. ve Helsper, E. (2010). Balancing opportunities and risks in teenagers’ use of the internet: The role of online skills and internet self-efficacy. *New media & society*, 12(2), 309-329.
- Machackova, H., Cerna, A., Sevcikova, A., Dedkova, L. ve Daneback, K. (2013). Effectiveness of coping strategies for victims of cyberbullying. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 7(3), 1-12. <https://doi.org/10.5817/CP2013-3-5>

- Machmutow, K., Perren, S., Sticca, F. ve Alsaker, F. D. (2012). Peer victimisation and depressive symptoms: Can specific coping strategies buffer the negative impact of cybervictimisation? *Emotional and Behavioral Difficulties*, 17, 3–4. <https://doi.org/10.1080/13632752.2012.704310>
- Marr, K. L. ve Duell, M. N. (2021). Cyberbullying and cybervictimization: Does gender matter?. *Psychological Reports*, 124(2), 577-595.
- McInroy, L. B. ve Mishna, F. (2017). Cyberbullying on online gaming platforms for children and youth. *Child and adolescent social work journal*, 34(6), 597-607.
- Mesch, G. S. (2009). Parental mediation, online activities, and cyberbullying. *CyberPsychology & Behavior*, 12(4), 387–393.
- Mitchell, K. J., Wolak, J. ve Finkelhor, D. (2007). Trends in youth reports of sexual solicitations, harassment and unwanted exposure to pornography on the internet. *Journal of Adolescent Health*, 40(2), 116–126.
- Mkhize, S. ve Gopal, N. (2021). Cyberbullying Perpetration: Children and Youth at Risk of Victimization during Covid-19 Lockdown. *International Journal of Criminology and Sociology*, 10, 525-537.
- Monni S. S., Sultana A. (2016). Investigating cyber bullying: pervasiveness, causes and socio-psychological impact on adolescent girls. *Journal of Public Administration Governance*. 6(4):12-37.
- Mota, D. C. B., Silva, Y. V. D., Costa, T. A. F., Aguiar, M. H. D. C., Marques, M. E. D. M. ve Monaquezi, R. M. (2021). Mental health and internet use by university students: coping strategies in the context of COVID-19. *Ciência & Saúde Coletiva*, 26, 2159-2170.
- Mucci, F., Mucci, N. ve Diolaiuti, F. (2020). Lockdown and isolation: psychological aspects of COVID-19 pandemic in the general population. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 63-64.
- Musharraf, S. ve Anis-ul-Haque, M. (2018). Impact of cyber aggression and cyber victimization on mental health and well-being of Pakistani young adults: The moderating role of gender. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 27(9), 942-958.

- Oh, H. J., Ozkaya, E. ve LaRose, R. (2014). How does online social networking enhance life satisfaction? The relationships among online supportive interaction, affect, perceived social support, sense of community, and life satisfaction. *Computers in Human Behavior*, 30, 69-78.
- Olenik-Shemesh, D., Heiman, T. ve Eden, S. (2012). Cyberbullying victimisation in adolescence: Relationships with loneliness and depressive mood. *Emotional and behavioural difficulties*, 17(3-4), 361-374.
- Özmete, E. ve Pak, M. (2020). The relationship between anxiety levels and perceived social support during the pandemic of COVID-19 in Turkey. *Social Work in Public Health*, 35(7), 603-616.
- Padgett, S. ve Notar, C. E. (2013). Bystanders Are the Key to Stopping Bullying. *Universal Journal of Educational Research*, 1(2), 33-41.
- Papaioannou, A. G., Schinke, R. J., Chang, Y. K., Kim, Y. H. ve Duda, J. L. (2020). Physical activity, health and well-being in an imposed social distanced world. *International Journal of Support and Exercise Psychology*, 18(4), 414-419.
- Park, S., Na, E. Y. ve Kim, E. M. (2014). The relationship between online activities, netiquette and cyberbullying. *Children and youth services review*, 42, 74-81.
- Parris, L., Varjas, K., Meyers, J. ve Cutts, H. (2012). High school students' perceptions of coping with cyberbullying. *Youth & Society*, 44(2), 284–306. <https://doi.org/10.1177/0044118X11398881>
- Patchin, J. W. ve Hinduja, S. (2008). Cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior*, 29(2), 129-156.
- Patchin, J. W. ve Hinduja, S. (2012). *Cyberbullying prevention and response: Expert perspectives* (1. Baskı). New York: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Patchin, J. W. ve Hinduja, S. (2015, Mayıs). 2015 Cyberbullying Data. Erişim Adresi: <https://cyberbullying.org/2015-data>
- Paykani, T., Zimet, G. D., Esmaeili, R., Khajedaluee, A. R. ve Khajedaluee, M. (2020). Perceived social support and compliance with stay-at-home orders during the COVID-19 outbreak: evidence from Iran. *BMC Public Health*, 20(1), 1-9.

- Poudel, A., Gurung, B. ve Khanal, G. P. (2020). Perceived social support and psychological wellbeing among Nepalese adolescents: the mediating role of self-esteem. *BMC Psychol* 8(43), 1-8. <https://doi.org/10.1186/s40359-020-00409-1>
- Przybylski, A. K. ve Weinstein, N. (2017). A large-scale test of the Goldilocks hypothesis: Quantifying the relations between digital-screen use and the mental well-being of adolescents. *Psychological Science*, 28, 204–215.
- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B. ve Xu, Y. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations. *General psychiatry*, 33(2).
- Quintana-Orts, C., Rey, L. ve Neto, F. (2021). Are loneliness and emotional intelligence important factors for adolescents? Understanding the influence of bullying and cyberbullying victimisation on suicidal ideation. *Psychosocial intervention*, 30(2), 67-74.
- Raskauskas J. ve Huynh A. (2015). The process of coping with cyberbullying: A systematic review. *Aggressive and Violent Behavior* 23, 118-125.
- Razai, M. S., Oakeshott, P., Kankam, H., Galea, S. ve Stokes-Lampard, H. (2020). Mitigating the psychological effects of social isolation during the covid-19 pandemic. *bmj*, 369.
- Reed, K. P., Cooper, R. L., Nugent, W. R. ve Russell, K. (2016). Cyberbullying: A literature review of its relationship to adolescent depression and current intervention strategies. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 26(1), 37-45.
- Rigby, K. (2000). Effects of peer victimization in schools and perceived social support on adolescent wellbeing. *Journal of Adolescence*, 23(1), 57–68
- Rigby, K. (2003). Consequences of bullying in schools. *The Canadian journal of psychiatry*, 48(9), 583-590.
- Ronis, S. ve Slaunwhite, A. (2019). Gender and geographic predictors of cyberbullying victimization, perpetration, and coping modalities among youth. *Canadian journal of school psychology*, 34(1), 3-21.

- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of personality and social psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. D. ve Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719-727. doi:10.1037/0022-3514.69.4.719
- Santos, D., Mateos-Pérez, E., Cantero, M. ve Gámez-Guadix, M. (2021). Cyberbullying in adolescents: resilience as a protective factor of mental health outcomes. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24(6), 414-420.
- Sanyal, N., Femandes, T. ve Infimate, R. (2016). Perceived social support and psychological well-being in north eastern and non-north eastern girl hostellers. *Indian Journal of Positive Psychology*, 7(3), 306.
- Savitsky, B., Findling, Y., Ereli, A. ve Hendel, T. (2020). Anxiety and coping strategies among nursing students during the covid-19 pandemic. *Nurse Education in Practice*, 46, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2020.102809>
- Schenk, A. M. ve Fremouw, W. J. (2012). Prevalence, psychological impact, and coping of cyberbully victims among college students. *Journal of School Violence*, 11(1), 21-37.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Ševčíková, A., Šmahel, D. ve Otavová, M. (2012). The perception of cyberbullying in adolescent victims. *Emotional and behavioural difficulties*, 17(3-4), 319-328.
- Sezer, B. (2019). *Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sanal Zorba/Kurban Olma ve Farkındalık Durumu ile Çevrimiçi Teknolojilere Yönelik Özyeterlik Algı Düzeylerinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Shaw, L. H. ve Gant, L. M. (2004). In defense of the Internet: The relationship between Internet communication and depression, loneliness, self-esteem, and perceived social support. *European Journal of Marketing*, 54(7), 157-171.

- Sittichai, R. ve Smith, P. K. (2018). Bullying and cyberbullying in Thailand: Coping strategies and relation to age, gender, religion and victim status. *Journal of New Approaches in Educational Research*, 7(1): 24-30. doi:10.7821/naer.2018.1.254
- Slonje, R. ve Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49(2), 147–154.
- Smith, P. K. (2012). *Handbook of School Violence and School Safety* (2. Baskı). New York: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Smith, P. K. (2016). Bullying: Definition, types, causes, consequences and intervention. *Social and Personality Psychology Compass*, 10(9), 519-532.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S. ve Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of child psychology and psychiatry*, 49(4), 376-385.
- Souza, S. B., Veiga Simão, A. M., Ferreira, A. I. ve Ferreira, P. C. (2018). University students' perceptions of campus climate, cyberbullying and cultural issues: implications for theory and practice. *Studies in Higher Education*, 43(11), 2072-2087.
- Spears, B., Slee, P., Owens, L. ve Johnson, B. (2009). Behind the scenes and screens: Insights into the human dimension of covert and cyberbullying. *Zeitschrift für Psychologie*, 217(4), 189-196.
- Sticca, F. ve Perren, S. (2013). Is cyberbullying worse than traditional bullying? Examining the differential roles of medium, publicity, and anonymity for the perceived severity of bullying. *Journal of youth and adolescence*, 42(5), 739-750.
- Sticca, F., Ruggieri, S., Alsaker, F. ve Perren, S. (2013). Longitudinal risk factors for cyberbullying in adolescence. *Journal of community & applied social psychology*, 23(1), 52-67.
- Taylor, R. (1990). Interpretation of the correlation coefficient: A basic review. *Journal of Diagnostic Medical Sonography*, 6(1), 35-39.
- Tennant, J. E., Demaray, M. K., Coyle, S. ve Malecki, C. K. (2015). The dangers of the web: Cybervictimization, depression, and social support in college students. *Computers in Human Behavior*, 50, 348-357.

- Tian, L., Yan, Y. ve Huebner, E. S. (2018). Effects of cyberbullying and cybervictimization on early adolescents' mental health: Differential mediating roles of perceived peer relationship stress. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 21(7), 429-436.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 277-287.
- Twemlow, S. W., Sacco, F. C. ve Williams, P. (1996). A clinical and interactionist perspective on the bully-victim-bystander relationship. *Bulletin of Meninger Clinic*, 60(31), 296-313.
- Twenge, J. M. ve Campbell, W. K. (2019). Media use is linked to lower psychological well-being: Evidence from three datasets. *Psychiatric Quarterly*, 90(2), 311-331. doi: 10.1007/s11126-019-09630-7
- Van Bavel, J. J., Baicker, K., Boggio, P. S., Capraro, V., Cichocka, A., Cikara, M., ...Willer, R. (2020). Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response. *Nature Human Behaviour*, 4(5), 460-471.
- Vedder, P., Boekaerts, M. ve Seegers, G. (2005). Perceived social support and well being in school; The role of students' ethnicity. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(3), 269-278.
- Völlink, T., Bolman, C. A., Dehue, F. ve Jacobs, N. C. (2013). Coping with cyberbullying: Differences between victims, bully-victims and children not involved in bullying. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 23(1), 7-24.
- Wang, C. C. D. ve Castañeda-Sound, C. (2008). The role of generational status, self-esteem, academic self-efficacy, and perceived social support in college students' psychological well-being. *Journal of College Counseling*, 11(2), 101-118.
- Wang, S. ve Zhang, D. (2020). The impact of perceived social support on students' pathological internet use: The mediating effect of perceived personal discrimination and moderating effect of emotional intelligence. *Computers in Human Behavior*, 106, 1-7.

- Wethington, E. ve Kessler, R. C. (1986). Perceived support, received support, and adjustment to stressful life events. *Journal of Health and Social Behavior*, 27(1) 78-89.
- Whittaker, E. ve Kowalski, R. M. (2015). Cyberbullying via social media. *Journal of School Violence*, 14(1), 11-29.
- Willard, N. E. (2007). The authority and responsibility of school officials in responding to cyberbullying. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 64-65.
- Wilson, J. M., Weiss, A. ve Shook, N. J. (2020). Mindfulness, self-compassion, and savoring: Factors that explain the relation between perceived social support and well-being. *Personality and Individual Differences*, 152, 1-9.
- Worsley, J. D., McIntyre, J. C. ve Corcoran, R. (2019). Cyberbullying victimisation and mental distress: Testing the moderating role of attachment security, social support, and coping styles. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 24(1), 20-35.
- Xu, J., Ou, J., Luo, S., Wang, Z., Chang, E., Novak, ... Wang, Y. (2020). Perceived Social Support Protects Lonely People Against COVID-19 Anxiety: A Three-Wave Longitudinal Study in China. *Frontiers in Psychology*, 11, 1-12.
- Yang, F. (2021). Coping strategies, cyberbullying behaviors, and depression among Chinese netizens during the COVID-19 pandemic: a web-based nationwide survey. *Journal of Affective Disorders*, 281, 138-144.
- Ybarra, M. L., Diener-West, M. ve Leaf, P. J. (2007). Examining the overlap in internet harassment and school bullying: Implications for school intervention. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 42-50.
- Ybarra, M. L., Mitchell, K. J., Wolak, J. ve Finkelhor, D. (2006). Examining characteristics and associated distress related to internet harassment: Findings from the second youth internet safety survey. *Pediatrics*, 118(4), 1169–1177.
- Yiğit, M. F., Keskin, S. ve Yurdugül, H. (2018). Investigating the relationship between cyberbullying and perceived family support in middle-school students in relation to gender, frequency of internet use, and grade. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 1-36.

- Yu, H., Li, M., Li, Z., Xiang, W., Yuan, Y., Liu, Y., ...Xiong, Z. (2020). Coping style, social support and psychological distress in the general Chinese population in the early stages of the COVID-19 epidemic. *BMC Psychiatry*, 20(1), 1-11.
- Zavaleta, D., Samuel, K. ve Mills, C. (2014). Social isolation: A conceptual and measurement proposal. *OPHI Working Papers*, 67, 1-62.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. ve Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30-41.
- Zych, I., Farrington, D. P. ve Ttofi, M. M. (2019). Protective factors against bullying and cyberbullying: A systematic review of meta-analyses. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 4-19.

EKLER

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma, Başkent Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ömer Aykotalp Börklü tarafından Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven danışmanlığında yürütülen tez çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, siber mağduriyet ile ilişkili süreçlerin incelenmesidir. Araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, sizden beklenen, ölçek setinde yer alan bir dizi soruyu derecelendirme ölçeği üzerinde yanıtlamanız olacaktır. Bu ölçeği tamamlamanız yaklaşık olarak 15 dakikanızı alacaktır. Araştırmaya katılacak olan katılımcıların 18-25 yaş aralığında üniversite ön lisans, lisans, yüksek lisans veya doktora öğrencisi olmaları gerekmektedir.

Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük temelinde olmalıdır. Ölçek setinde, sizden kimlik veya kurum belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak, sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Katılımcılardan elde edilecek bilgiler toplu halde değerlendirilecek ve sadece bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. Sağladığınız veriler gönüllü katılım formlarında toplanan kimlik bilgileri ile eşleştirilmeyecektir.

Ölçek seti, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz. Böyle bir durumda internet sekmesini kapatmanız yeterli olacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Yapılan uygulama sonrasında kendinizi iyi hissetmediğinizi düşünmeniz durumunda ya da araştırmayla ilgili daha fazla bilgi almak için belirtilen e-posta adresinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Yukarıdaki bilgileri okudum ve bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum. Araştırmayı istediğim zaman yarıda bırakabileceğimi biliyorum. Çalışma sonucunda elde edilen bilgilerden yalnızca bu araştırma kapsamında ve bilimsel yayınlarda yararlanılmasını kabul ediyorum.

EK 2: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Kaç yaşındasınız? Lütfen aşağıdaki boşluğa rakam ile yazınız. Örneğin 30 gibi

2. Cinsiyetiniz?

()Kadın

()Erkek

()Diğer (Lütfen Belirtiniz)_____

3. Eğitim Durumunuz (Devam etmekte olduğunuz):

()Ön Lisans

()Lisans

()Yüksek Lisans

()Doktora

4. İlişki Durumunuz:

()İlişkim yok

()İlişkim var (Lütfen aşağıdaki boşluğa süresini yazınız. Örneğin 2 ay gibi)

()Partnerimle yaşıyorum (Lütfen aşağıdaki boşluğa süresini yazınız. Örneğin 2 ay gibi)

()Evliyim (Lütfen aşağıdaki boşluğa süresini yazınız. Örneğin 2 ay gibi)

5. Şu an herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

()Evet

()Hayır

6. Çalışıyorsanız kendi, çalışmıyorsanız ailenizin ekonomik durumunun nasıl olduğunu düşünüyorsunuz?

()Çok düşük

()Düşük

()Orta

()Yüksek

()Çok Yüksek

()Diğer (Lütfen Belirtiniz)_____

7. Daha önce herhangi bir psikolojik/psikiyatrik tanı (depresyon, kaygı bozukluğu, uyku bozukluğu, vb.) aldınız mı?

()Evet (Nedir?) _____

()Hayır

8. Düzenli olarak kullandığınız bir ilaç var mı?

()Evet (Nedir?)_____

()Hayır

9. Şu an yaşadığınız yer hangisidir?

- ☐ Evde, yalnız
- ☐ Evde, ailemle
- ☐ Evde, arkadaşlarımla
- ☐ Yurtta, yalnız
- ☐ Yurtta, arkadaşlarımla
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz) _____

10. Daha önce Covid-19 geçirdiniz mi?

☐ Evet (Hastalığa yakalandığınız tarihi gün ay yıl olarak yazınız. Örneğin 01.01.2021 gibi) _____

☐ Hayır

11. Bir önceki soruya verdiğiniz cevap evet ise nasıl geçirdiniz? (Hayır ise geçirmediğim seçeneğini işaretleyiniz)

- ☐ Belirtisiz
- ☐ Hafif Belirtilerle
- ☐ Yoğun Bakımda
- ☐ Entübe
- ☐ Geçirmediğim

12. Son 3 ay içerisinde Covid-19 sebebiyle ilgili önemli bir kayıp yaşadınız mı?

- ☐ Bir yakının kaybı
- ☐ İş kaybı
- ☐ Sağlık kaybı
- ☐ Gelir düzeyinde önemli bir düşüş
- ☐ Diğer (Lütfen Belirtiniz) _____

☐ Hayır

13. İnternet ağları ve sosyal medyada günlük ortalama kaç saat zaman geçirdiğiniz düşünüyorsunuz? (Lütfen aşağıdaki boşluğa rakam ile yazınız, örneğin 2 gibi)

EK 3: SOSYAL İZOLASYON ÖLÇÜMÜ

1-Covid-19 süreci ile birlikte arkadaşlarınızla fiziksel temas sıklığınızın nasıl değiştiğini düşünüyorsunuz?

Tamamen kesildi(1).....Çok azaldı.....Bir miktar azaldı.....Değişmedi..... Bir miktar arttı..... (6) Çok arttı

2-Covid-19 süreci ile birlikte arkadaşlarınızla sosyal temas sıklığınızın nasıl değiştiğini düşünüyorsunuz?

Tamamen kesildi(1).....Çok azaldı.....Bir miktar azaldı.....Değişmedi..... Bir miktar arttı..... (6) Çok arttı

3-Covid-19 süreci ile birlikte ailenizle fiziksel temas sıklığınızın nasıl değiştiğini düşünüyorsunuz?

Tamamen kesildi(1).....Çok azaldı.....Bir miktar azaldı.....Değişmedi..... Bir miktar arttı..... (6) Çok arttı

4-Covid-19 süreci ile birlikte ailenizle sosyal temas sıklığınızın nasıl değiştiğini düşünüyorsunuz?

Tamamen kesildi(1).....Çok azaldı.....Bir miktar azaldı.....Değişmedi..... Bir miktar arttı..... (6) Çok arttı

5-Covid-19 süreci ile birlikte partnerinizle fiziksel temas sıklığınızın nasıl değiştiğini düşünüyorsunuz?

Tamamen kesildi(1).....Çok azaldı.....Bir miktar azaldı.....Değişmedi..... Bir miktar arttı..... (6) Çok arttı

6-Covid-19 süreci ile birlikte partnerinizle sosyal temas sıklığınızın nasıl değiştiğini düşünüyorsunuz?

Tamamen kesildi(1).....Çok azaldı.....Bir miktar azaldı.....Değişmedi..... Bir miktar arttı..... (6) Çok arttı

7-Covid-19 süreci ile birlikte arkadaşlarınızla yaptığınız aktivite sıklığınızın ne kadar değiştiğini düşünüyorsunuz?

Tamamen kesildi(1).....Çok azaldı.....Bir miktar azaldı.....Değişmedi..... Bir miktar arttı..... (6) Çok arttı

8-Covid-19 sürecinin toplumsal mesafenizi (fiziksel) nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

- a) Temastan tamamen kaçınıyorum
- b) Dikkatli bir biçimde temas ediyorum
- c) Değişmedi
- d) Temasım arttı

9-Covid-19 sürecinin topluma ilişkin duygusal mesafenizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

- a) Çok daha uzak hissediyorum
- b) Daha Uzak hissediyorum
- c) Değişmedi
- d) Yakınlaştığımı hissediyorum
- e) Hiç olmadığı kadar yakın hissediyorum

10-Covid-19 süreci ile birlikte dışarıda vakit geçirme sıklığınızın ne kadar değiştiğini düşünüyorsunuz?

- a) İş dışında hiçbir yere çıkmıyorum
- b) İş ve alışveriş dışında bir yere çıkmıyorum
- c) İş ve alışveriş dışında da arada sırada çıkıyorum
- d) Değişmedi
- e) Arttı

EK 4: SİBER ZORBALIĞA MARUZ KALINAN ALANLAR ÖLÇÜMÜ

Aşağıda Sanal/Siber Zorbalığa Maruz Kalınan Alanlar Belirtilmiştir, kendi yaşantılarınızı düşündüğünüzde hangi sıklıkta bu alanlarda siber zorbalığa maruz kaldığınızı raporlayabilirsiniz

1. Hiçbir zaman 2. Nadiren 3. Zaman zaman 4. Genel Olarak 5. Her zaman

1. Direkt Mesajlaşma Aracılığıyla	1	2	3	4	5
2. İnternet Siteleri Aracılığıyla	1	2	3	4	5
3. Elektronik Posta	1	2	3	4	5
4. Çevrimiçi Oyun Platformları	1	2	3	4	5
5. Konuşma Odaları	1	2	3	4	5

Bu Alanlar Dışında Sanal/Siber Zorbalığa Maruz Kaldığınızı Düşündüğünüz Başka bir Alan Varsa Lütfen Ekleyiniz: _____

EK 5: PSİKOLOJİK İYİ HALİ ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki görüşlere ne derece katıldığınızı ya da katılmadığınızı belirtiniz.

	Hiç	Katılmıyorum	Pek	Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Tamamen	Katılıyorum
1. Çoğu insan, beni sevecen ve şefkatli biri olarak tanır.								
2. Etrafımdaki insanlara daha fazla benzemek için bazen düşünce ve hareket tarzımı değiştiririm.								
3. Ufkumu genişletecek eylemler ile ilgilenmem.								
4. Geçmişte yaptıklarımı ve gelecekte yapacaklarımı düşündüğümde genellikle kendimi iyi hissedirim.								
5. Hayatımı gözden geçirdiğimde yaşadıklarımın dolaylı memnuniyet duyarım.								
6. Başka insanların düşüncelerine uymasa bile düşüncelerimi dile getirmekten korkmam.								
7. Günlük hayatın zorunlulukları genellikle tüm gücümü tüketir.								
8. Genel olarak kendime güvenirim ve kendi hakkımda olumlu düşünürüm.								
9. Kaygı ve düşüncelerimi paylaşacağım çok az yakın arkadaşım olduğundan kendimi çoğu zaman yalnız hissedirim.								
10. Kararlarım başkalarının yaptıklarından pek etkilenmez.								
11. Çevremdeki insanlarla ve toplumla pek uyum içinde sayılmam.								
12. Geleceğin çoğu zaman bana problemler getireceğine inandığımdan şimdiye odaklanmayı tercih ederim.								
13. Tanıdığım çoğu kişinin hayatta benden daha fazla şey elde ettiğini hissediyorum.								
14. Ailemdeki kişilerle ya da arkadaşlarımla özel duygu ve düşüncelerimi aktarmaktan ve onlarla karşılıklı olarak konuşmaktan keyif alırım.								
15. Hayatım olduğu şekliyle güzel; yeni şeyleri denemek istemiyorum.								

16. Hayatımın bir yönü ve amacı var.
17. Fırsat verilseydi kendime ilişkin birçok şeyi değiştirdim.
18. Yakın arkadaşlarım problemleri hakkında benimle konuştuklarında iyi bir dinleyici olmak benim için önemlidir.
19. Kendimden hoşnut olmam diğer insanların beni onaylamasından daha önemlidir.
20. Çoğu zaman sorumluluklarımın altında ezildiğimi hissediyorum.
21. Kişiliğimin çoğu yönünden hoşnudum.
22. Hayatta neyi başarmaya uğraştığımı pek iyi bilmiyorum.
23. Geçmişte bazı hatalar yaptım fakat bütün olarak bakıldığında her şeyin en iyi şekilde çözüldüğünü düşünüyorum.
24. Dostluklarımdan çok şey kazandığımı düşünüyorum.
25. Geçmişte kendim için hedefler koyardım fakat şimdi bütün bunlar zamanı boşa harcamak gibi geliyor.
26. Bana diğer insanların benden daha fazla arkadaşı var gibi görünüyor.
27. Kendi ilkelerimi savunup yalnız kalmak yerine diğer insanlarla uyumlu olmayı tercih ederim.
28. Her gün yapmak zorunda olduğum bütün bu şeyler ile baş edememek bende çok stres yaratıyor.
29. Genellikle kendimle ve yaşam tarzımla gurur duyarım.
30. İnsanlar beni fedakar ve zamanını diğer kişilerle paylaşma arzusunda olan bir insan olarak tanımlarlar.
31. Genel kaniya uymasa bile görüşlerime güvenirim.
32. Bir birey olarak zaman içinde kendimi çok geliştirdiğimi sanıyorum.
33. Kendim için koyduğum planları yerine getirme açısından aktif biriyim.
34. Tartışmalı konularda fikrimi dile getirmek benim için zordur.

35. Arkadaşlarım ya da ailem onaylamazsa verdiğim kararlardan genellikle vazgeçerim.
36. Bazen kendimi hayatta yapılabilecek her şeyi yapmış gibi hissediyorum.
37. Şimdiye kadarki hayatı yaşayış biçimim nedeniyle, yeni şeyler yapma konusunda cesaretim kırılmış olarak uyanıyorum.
38. Arkadaşlarıma güvenebileceğimi biliyorum. Onlar da bana güvenebileceklerini bilirler.
39. Belirli bir şekilde düşünmem ya da davranmam için yapılan toplumsal baskılara boyun eğen biri değilim.
40. İhtiyaç duyduğum ilişkileri ve faaliyetleri gerçekleştirmede oldukça başarılı oldum.
41. Hayattaki amaçlarım benim için bir hayal kırıklığından çok bir tatmin kaynağı olmuştur.
42. Geçmişimde inişlerim, çıkışlarım olmuştur. Ancak genel hatlarıyla bakıldığında geçmişini değiştirmek istemezdim.
43. Hayatımda yapmış olduğum seçimleri diğer insanların nasıl değerlendirdikleri benim için önemlidir.
44. Hayatımı beni tatmin edecek bir şekilde düzenlemede zorlanırım.
45. Hayatımda büyük gelişmeler kaydetme ya da değişiklikler yapma uğraşından çok zaman önce vazgeçtim.
46. Kendimi arkadaşlarım ve tanıdıklarımla kıyasladığımda kişiliğimden memnunum.
47. Arkadaşlarım ve ben birbirimizin sorunlarına anlayışla yaklaşırız.
48. Kendimi diğer insanların önem verdikleri değerlere göre değil kendi önemli gördüğüm düşüncelere göre değerlendiririm.
49. Herkesin zayıflıkları vardır, fakat benim zayıflıklarım olması gerekenden daha fazla gibi gözüküyor.
-

EK 6: SİBER MAĞDUR ÖLÇEĞİ (CYBER-VICTIMIZATION SCALE-CVS)

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinden kişilerin yaşayabildiği bazı davranışlar yazılmıştır. Lütfen bu davranışları tek tek okuyunuz. Bu yazılarda “**bir başkası**” ya da “**başka kişiler**” şeklinde tanımlanan kişi sizin arkadaşınız olabilir ya da o kişiyi hiç tanımıyor da olabilirsiniz. Eğer okuduğunuz davranış “bana hiçbir zaman yapılmadı” diyorsanız “**Hayır**” yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranış “bana daha önce yapıldı” diyorsanız “**Evet**” yazısını işaretleyin. Çalışmamıza destek olduğunuz için teşekkür ederim.

1	İnternette bir başkası benim adımla kullanarak kendisine e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) açtı.	EVET	HAYIR
2	Facebook, Twitter gibi sitelerde bir başkası gizlice benim adımla kullanarak hesap açtı.	EVET	HAYIR
3	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı.	EVET	HAYIR
4	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler bana virüslü mesaj (email) gönderdi.	EVET	HAYIR
5	Arkadaşlarım ya da başka kişiler benim haberim olmadan internette benim şifrelerimi kullandı.	EVET	HAYIR
6	Arkadaşlarım ya da başka kişiler internette benim şifrelerimi kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerime girmeye çalıştılar.	EVET	HAYIR
7	İnternette şifrelerimi kullanarak gizlice oyunlarıma girmeye çalıştılar.	EVET	HAYIR
8	İnternette beni tehdit ettiler.	EVET	HAYIR
9	İnternette bana hoşlanmayacağım mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
10	İnternette benim iznim olmadan bazı sitelerde fotoğraflarımı yayınladılar.	EVET	HAYIR
11	İnternette fotoğraflarımı benim iznim olmadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderdiler.	EVET	HAYIR
12	İnternette benimle ilgili hoşuma gitmeyen haberler yayınladılar.	EVET	HAYIR
13	İnternette benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	EVET	HAYIR
14	İnternette bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
15	İnternette benimle alay ettiler.	EVET	HAYIR
16	İnternette bana kötü isim ya da lakap taktılar.	EVET	HAYIR
17	Yüzüme karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler.	EVET	HAYIR
18	Cep telefonundan bana tehdit eden mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
19	Cep telefonundan benim fotoğraflarımı diğer kişilere izinsiz gönderdiler.	EVET	HAYIR
20	Cep telefonundan bana hoşuma gitmeyen mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR

21	Cep telefonunu kullanarak benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	EVET	HAYIR
22	Cep telefonundan bana hakaret eden mesajlar önderdiler.	EVET	HAYIR
23	Cep telefonunu kullanarak benimle alay ettiler.	EVET	HAYIR
24	Telefonla beni arayarak rahatsız ettiler.	EVET	HAYIR

EK 7: SANAL ZORBALIKLA BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ

SANAL ZORBALIK, Bir birey ya da grubun bilgi ve iletişim teknolojilerini (internet, bilgisayar, cep telefonu vb.) kullanarak kasıtlı ve sürekli olarak başkalarına zarar vermeye çalışmasıdır.

Elinizdeki bu ölçekte bu konuyla karşılaştığınızda gösterebileceğiniz davranışlarla ilgili bazı maddeler yer almaktadır. Sizden istenen, bu maddelere içten ve dürüst cevap vermenizdir. Vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak ve hiç kimseye gösterilmeyecektir.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Bilgisayarımı kapatırım.					
2. Bir daha bu araçları (bilgisayar, cep telefon / akıllı telefon, tablet vb.) kullanmam.					
3. Polise başvururum					
4. Gelen mesajları okumadan silerim.					
6. Ağlamaya başlarım.					
7. Yapılanları önemsemeden/ciddiye almadan hayatıma devam ederim.					
8. Ailemden yardım isterim.					
9. Arkadaşlarımdan yardım isterim.					
10. Öğretmenlerimden yardım isterim.					
11. Bana sanal zorbalık yapanları arkadaşlık listemden çıkarırım.					
12. Suç içeren mesajları saklarım.					
13. Kişisel bilgilerimin herkes tarafından görünmesini engellerim.					
14. Şaka ya da eğlenmek için yaptığımı düşünerek önemsemem.					
15. Başka yerde kullanılmasını önlemek için paylaşımlarıma dikkat ederim.					
16. Web sitesi yöneticisine/şirketine durumu şikâyet ederim.					
17. Bir web sitesine üye olduğumda gerçek bilgilerimi yazmam.					
18. Bu tür olaylarla karşı karşıya kalmamak için sık sık elektronik posta adresimi, takma adımı ve şifrelerimi değiştiririm.					
19. İnternet üzerinde daha önce sanal zorbalık olaylarına maruz kalan kişilerle konuşurum.					
20. Sanal zorbalık ile ilgili yazılanları internet(Blog, forum, facebook vb.) üzerinden araştırırım.					

EK 8: ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ (ÇBASDÖ)

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemek için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

2. İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

3. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

4. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenilebilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

6. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

7. Sorunlarımı ailemle (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

8. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

9. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

10. Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

11. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

EK 9: ÇOK BOYUTLU COVID-19 ÖLÇEĞİ

Aşağıda COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE yaşamakta olabileceğiniz duygu, düşünce ve davranışlarınıza ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir ifadeye ne kadar katılıp katılmadığınızı yanlarındaki 1 ile 5 arasındaki ölçek üzerinde işaretleyerek belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyoru m (1)	Katılmıyoru m (2)	Kararsız m (3)	Katılıyor m (4)	Kesinlikle Katılıyor m (5)
1. Bu salgının oldukça ciddi olduğunu düşünüyorum.					
2. Bu salgın beni çok korkutuyor.					
3. Bu salgının yaşamım üzerinde ciddi etkileri var.					
4. Bu salgın beni çok üzüyor.					
5. COVID-19 hastalığına yakalanmaktan çok korkuyorum.					
6. Bu salgın muhtemelen daha uzun süre (aylarca) devam edecek.					
7. Dışarıya çıktığımda mutlaka maske takıyorum.					
8. Bu salgın beni öfkeliendiriyor.					
9. Bu salgın muhtemelen geçici olmaktan çok kalıcı.					
10. Bu salgın nedeniyle sevdiklerimi kaybetmekten korkuyorum.					
11. Bu salgın yaşamımı çok fazla etkilemiyor.					
12. Bu salgın beni çok kaygılandırıyor.					

13. Sık sık COVID-19 belirtileri gösterip göstermediğimi kontrol ediyorum.					
14. Hastalanmamak için sık sık ellerimi yıkıyorum.					
15. Hastalanmamak için dışarıya çok az çıkıyorum.					
16. Sosyal izolasyona çok dikkat ediyorum.					
17. Dışarıya çıktığımda sosyal mesafeyi mutlaka korumaya çalışıyorum.					
18. Sürekli olarak salgın ile ilgili haberleri takip ediyorum.					
19. Sık sık salgın ile ilgili düşünmekten kendimi alamıyorum.					
20. Ailem/arkadaşlarım ile sürekli bu konuyu konuşuyoruz.					
21. Bu salgın hayatımı tamamen değiştirdi.					
22. Bu salgından sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak.					

EK 10: ETİK ONAY FORMU

Sayı : 17162298.600-140
Konu : Tez Çalışması

18 MAYIS 2021

İlgili Makama

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ömer Aykutam Börklü'nün, Dr. Öğretim Üyesi Esra Güven danışmanlığında yürütmeyi planladığı "Üniversite Öğrencilerinde Covid-19 Dönemindeki Sosyal İzolasyon Sebebiyle Algılanan Sosyal Destekteki Düşüşün Siber Mağduriyetle Başa Çıkma Becerisi Üzerindeki Etkisi ve Psikolojik İyi Hal ile İlişkisi" başlıklı yüksek lisans tez çalışması değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir. Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Baskent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. M. Abdülkadir Varoğlu	Olumlu/Olumsuz-	
Prof. Dr. Kudret Güven	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Ali Sevgi	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Işıl Bulut	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Can Mehmet Hersek	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/Olumsuz	